

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Projekts «Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai»

Nr. 2008/0003/1DP/1.2.1.2.1/08/IPIA/VIAA/002

UDK 811.174(075.32)

Gl 270

Māra Glazjeva, Daiga Ziediņa
UZDEVUMI LATVIEŠU VALODAS MĀCĪBĀ
Mācību līdzeklis profesionālās izglītības audzēknim

Projekta vadītāja: *Inese Auziņa*

Redaktore: *Marija Kaupere*

Mākslinieciskais redaktors: *Edgars Švanks*

Tehniskā redaktore: *Ilga Klotiņa*

Recenzentes: *Mg. philol. Aina Sprinģe, Gunta Reķe*

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība

Darba autortiesības ir aizsargātas saskaņā ar LR „Autortiesību likumu”.

Darba publicēšana jebkurā drukātā vai elektroniskā formā kopumā vai pa daļām, tā izdošana, izplatīšana masu saziņas līdzekļos, kā arī kopēšana ir stingri aizliegta bez LVA rakstiskas piekrišanas.

Iespiests Jelgavas tipogrāfijā

© 2011, LVA

ISBN 978-9934-8172-4-3

Satura rādītājs

Ievads	4
Leksikoloģija	5
Vārda nozīme	5
Vārdu grupas	9
Leksikas slāņi	15
Vārdi ar stilistisku nokrāsu	15
Vārdi ar emocionālu nokrāsu	21
Apvidvārdi	22
Aizguvumi	24
Vēsturiski mainīgā leksika	28
Speciālā jeb nozaru leksika	33
Frazeoloģija	35
Pašpārbaudes uzdevumi	43
Ortogrāfija	48
Īso un garo patskaņu burtu rakstība	48
Darbības vārda īstenības izteiksme un pavēles izteiksme ..	50
Līdzskaņu burtu pareizrakstība	51
Lietvārdu pareizrakstība	54
Īpašības un apstākļu vārdu pareizrakstība	56
Skaitļa vārdu pareizrakstība	58
Kopā un šķirti rakstāmi vārdi	59
Īpašvārdu un saliktu nosaukumu pareizrakstība	60
Pašpārbaudes uzdevumi	65
Interpunkcija	68
Pieturzīmes starp vienlīdzīgiem teikuma locekļiem (VTL) .	68
Pieturzīmes teikumos ar vispārinošo vārdu un vienlīdzīgiem teikuma locekļiem	71
Pieturzīmes starp atkārtotiem vārdiem	74
Pieturzīmes teikumos ar savrupinājumiem	75
Pieturzīmes teikumos ar iespraudumiem	80
Pieturzīmes saliktā teikumā	81
Pieturzīmes salīdzinājuma konstrukcijās	90
Pieturzīmes teikumos ar tiešo runu	92
Citāta iesaistīšana teikumā	93
Pieturzīmes teikumos ar uzrunu un uzrunas grupu	94
Pieturzīmes partikulu un izsaukmes vārdu atdališanai ...	95
Pieturzīmes teikumos ar skaitļa vārdiem	97
Pašpārbaudes uzdevumi	100
Pašpārbaudes uzdevumu atbildes	104
Izmantotā literatūra	107

Ievads

Sveiks, topošais amata meistars!

Tu esi iestājies profesionālās izglītības iestādē, lai apgūtu turpmākajā dzīvē noderīgu amatu. Protams, esi izvēlējies profesiju, kura Tev pašam šķiet piemērotākā un, iespējams, būs īstā visu mūžu. Tātad Tu ar interesi apgūsi profesionālos mācību priekšmetus un praktiskā darba iemaņas, lai kļūtu par īstu meistaru.

Mācoties arodskolā vai arodvidusskolā, Tev būs iespēja apgūt arī vispārizglītojošos mācību priekšmetus. Kāpēc gan kārtīgam automehāniķim, celtniekam vai pavārei jāzina latviešu valodas gramatika? Stājoties darbā, Tev droši vien būs jāprot uzrakstīt iesniegumu vai sava dzīves gājuma aprakstu (CV). Darba devējam noteikti radīsies labs pirmais iespaids par cilvēku, kura iesniegtajos dokumentos nebūs „simtiem” kļūdu, un arī pašam nebūs jākaunas par savu neprasmī. Iespējams, pēc profesionālās izglītības iestādes beigšanas vai kādu gadu vēlāk Tu gribēsi turpināt mācības augstskolā, lai kāptu augšup pa profesionālās karjeras kāpnēm. Skolā iegūtās gramatikas zināšanas Tev noderēs bakalaura un maģistra darba izstrādē, un nevajadzēs nevienam lūgt Tavu darbu pārlasīt un labot pareizrakstības kļūdas.

Pēc darba dienas brīvajā laikā, nedēļas nogalēs, darba kolektīva ballītē, tiekoties atpūtas vakarā ar citu iestāžu, uzņēmumu darbiniekiem, jūsu sarunu temats diez vai būs izgatavojamās detaļas izmēri un forma, kādas iestādes grāmatvedības bilance vai galda izgatavošanai nepieciešamā koksnes materiāla kvalitāte. Cilvēkiem būs interesanti uzzināt, kādu jaunu grāmatu Tu esi lasījis, kādu filmu vai teātra izrādi noskatījis, kur ceļojis. Būs patīkami, ja mācēsi iesaistīties sarunā un pastāstīt savus iespaidus izkoptā valodā, nevis stāvēsi, mēmi klusējot un reizēm nomurminot „jā” vai „nē”.

Šis uzdevumu krājums ļaus Tev attīstīt savas runas prasmes, palīdzēs atcerēties pamatskolā apgūtos gramatikas likumus. Izvēlētie literārie teksti, iespējams, rosinās vēlmi atcerēties literatūras klasiķu darbus vai izlasīt kādu mūsdienu autora nesen iznākušū grāmatu.

Daiļdarbu fragmentos saglabāts autoru stils un rakstība. Dzejoļu fragmentu avoti norādīti izmantotās literatūras sarakstā.

Autores

Pievērs uzmanību apzīmējumiem!

Atsauc atmiņā mācīto!

Noskaidro vārdu nozīmi!

Darbojies radoši!

LEKSIKOĻĪJA

Vārda nozīme

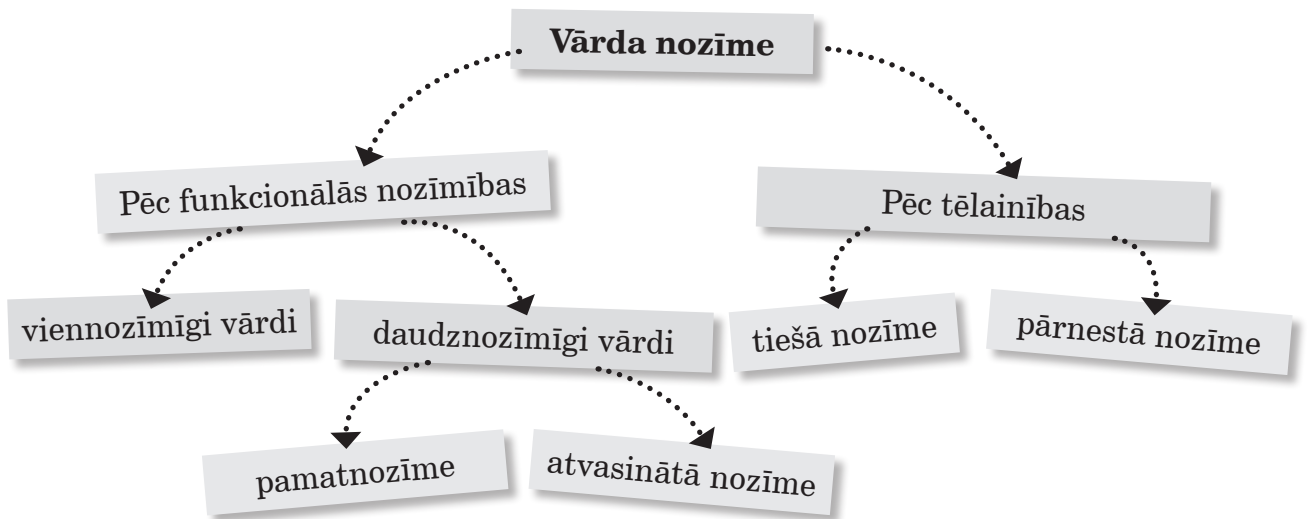
Leksikoloģija ir valodniecības nozare, kas pēta kādas valodas vārdu krājumu.

1. uzdevums.

Uzraksti tev zināmos vārdus!

- visgarāko vārdu – _____
- visinteresantāko vārdu – _____
- visneizprotamāko vārdu – _____
- vispatīkamāko vārdu – _____
- tavā runā visbiežāk lietoto vārdu – _____
- vārdu, kuru tu visbiežāk vēlētos dzirdēt – _____
- vārdu, kuru esi „ieguvis” nesen – _____
- vārdu, kuru lieto tavi vecvecāki un kura nozīmi tu zini, bet kuru sabiedrībā lieto reti – _____

Vārda **pamatnozīme** ir uztverama bez konteksta, vārdnīcā to vārda šķīrkli min pirmo.

Piemēram, *personāls, samaksāt, strādīgs*.

Atvasinātā nozīme atklājas kontekstā, vārdnīcā tā tiek dota aiz pamatnozīmes.

Piemēram, **1.** Darbīgs cilvēks. **2.** Būt darbīgā noskaņojumā.

3. Darbīgie vulkāni.

2. uzdevums.

Izpēti vārdnīcas šķirklus un nosaki, kuri ir viennozīmīgi un kuri – daudznozīmīgi vārdi!

DARBNĪCA s. **1.** *Telpa ar amatnieka darbiem nepieciešamo iekārtu un darbarīkiem; amatnieka darba vieta.* Galdnieka, kurpnieka, atslēdznieka d. Strādāt skolas darbnīcā. Kuģa darbnīcas. **2.** *Uzņēmums vai nodaļa (rūpnīcā, uzņēmumā), kur labo vai izgatavo dažādus izstrādājumus, sadzīves priekšmetus; arī ateljē.* Apavu labošanas d. Juvelieru d. Mehāniskā d. Mākslas keramikas d. **3.** *Īpaša telpa mākslinieka darbam.* Izstāde mākslinieka darbnīcā.

INSTRUĒT -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārej. *Ar norādījumiem, instrukcijām sagatavot (kādai darbībai, rīcībai).* I. jaunos darbiniekus par paredzamajiem uzdevumiem.

PAVĀRS v.; **pavāre**, dsk. ģen. -ru, s. *Ēdienu gatavošanas speciālists.* Restorāna, kuģa p.

PRAKSE s. **1.** *Cilvēku darbība, kas nodrošina sabiedrības eksistenci un attīstību.* Saistīt teoriju ar praksi. Pārbaudīt racionalizācijas priekšlikumu praksē. **2.** *Pieredze, iemaņas (kādā darbā).* Viņam ir liela pedagoģiskā darba p. **3.** *Praktiska darbība teorētisko zināšanu nostiprināšanai.* Skolēnu vasaras p. Mācību p. Ražošanas p.

PROFESIJA s. *Pamatdarbs, galvenā nodarbošanās, kas prasa noteiktu sagatavotību, attiecīgu izglītību.* Viņš pēc profesijas ir ārsts. Ienesīga, piemērota profesija.

STRĀDĀT -āju, -ā, -ā, pag. -āju. **1.** pārej. un nepārej. *Darīt darbu.* S. smagu darbu. S. rokdarbus. Visu dienu strādājām uz lauka. S. ar pilnu jaudu. Kas nestrādā, tam nebūs ēst. **2.** nepārej. *Būt nodarbinātam, saistītam algotā darbā; darboties kādā profesijā.* Viņš divdesmit gadus ir strādājis skolā. S. fabrikā. S. par metinātāju. **3.** 3. pers. *Darboties, atrasties darbībā.* Mehānisms strādā precīzi. Rūpnīca strādā. **4.** *Spēcīgi kustināt ko (kādu ķermeņa daļu), darboties (ar ko).* S. ar elkoņiem. S. ar dūrēm (*kauties*). **5.** 3. pers. *Būt atvērtam apmeklētājiem (klientiem); darboties.* Veikals pirmdienās nestrādā. Poliklinika strādā bez pusdienas pārtraukuma.

VADĪTĀJS v.; **vadītāja**, s. **1.** *Tas, kas (ko) vada; cilvēks, kas organizē kāda kolektīva vai iestādes darbu un ir atbildīgs par to.* Ekspedīcijas v. Uzņēmuma v. Sapulces v. **2.** *Cilvēks, kas vada transportlīdzekli.* Trolejbusu vadītāju kursi. Iegūt automašīnas vadītāja tiesības. **3.** *Viela, pa kuru pārvietojas siltums, elektrība, skaņa u. tml.* Metāls ir labs siltuma v.

Viennozīmīgi vārdi

Daudznozīmīgi vārdi

Vārda **tiešā nozīme** nosauc objektīvās īstenības priekšmetus, parādības, darbības, procesus, īpašības, psihiskās parādības.

Piemēram, *gaišs logs*.

Vārda **pārnestā nozīme** nosauc parādību netieši, tēlaini.

Piemēram, *gaišas domas*.

3. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Izraksti no tekstiem vārdu savienojumus, kuros viens un tas pats vārds lietots tiešajā un pārnestajā nozīmē!

1. Balta mana māmuliņa, balta bērniņa, baltās akācijas zied; uz visiem kokiem mežā balts guļ sniegs; baltā dzīve, vai no tevis man balti mati?
(*Imants Ziedonis. „Uztveres prieks”*)

2. Viņnedēļ iestādīju ielas vidū rabarberu krūmu – starp divām baltām satiksmes drošības līnijām ielas vidū. Satiksme, protams, mūsu pilsētā ir karsta, laiks ir karsts, cilvēki nervozi un karsti, bet es sēdēju zem platajām, vēsajām rabarberu lapām – vēroju un pētīju.
(*Imants Ziedonis. „Viņnedēļ iestādīju ielas vidū”*)

Ojārs Vācietis

3. Kas ir patlaban

Kas ir patlaban
visdrūmākais pasaulē?

Karsts laiks,
karsta karote
un karsti strēbēji.

No karsta laika
kā no karstas putras
neko nevar spriest
par pavāra mācēšanu.

No karstas karotes
nagi svilst.

No karstiem strēbējiem
nav daudz laba ko gaidīt –
sastrēbsies karstu laiku
un dosies vārīt
vēl karstāku.

strēbt – ēst, dzert ar troksni ievēlot šķidrumu mutē

Tiešā nozīme

Pārnestā nozīme

4. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

izčiepst – rada vairākas smalkas balss skaņas

patvāris – ūdens vārāmā ierīce

pietriec – piepilda

ķekars – vīnogu ķekars

2. Iepazīsties ar Imanta Ziedoņa vārdu spēli!

Pirmais sāk **burbulēt** putns aiz loga. Zilīte. Es skaidri redzu, kā viņa **izčiepst** mazus **burbulīšus**, tie pa vienam un virknēm skrien zaros, atsitas un saplīst. Strazds, melnais **patvāris**, **burbulē** saulē, spīdošo krūti grozīdams. Es lēnām pamostos.

Ieburbulējas radio. Tik laimīgi **burbulē**, it kā tas nebūtu nemaz mašīna, bet kāds dubļu geizers.

Radiatoru ir pilni ieslodzītiem **burbuļiem**. Es pagriežu krānu, un krāns **pietriec** pilnu vannas istabu **burbuļu ķekariem**. Pa nakti viņš ēd ziepes un no rīta pūš krāsainus **burbuļus**. Katra mazgāšanās no rītiem ir lielu cilvēku rotaļa – ar vienu **burbuli** izberz acis, divus iebāz ausīs. Notrin zobus gar **burbuļiem!** **Izburbulē** rīkli!

Katliņš arī jau **burbuļo**, drīz būs olas gatavas.

(Imants Ziedonis. „Pirmais sāk burbuļot putns aiz loga”)

3. Skaidro, kā tu izproti vārdu savienojumu nozīmi!

Paraugs.

*notrin zobus gar **burbuļiem** – iztīri zobus*

***izburbulē** rīkli – izskalo kaklu*

sāk **burbulēt** putns – _____

izčiepst mazus **burbulīšus** – _____

patvāris **burbulē** – _____

ieburbulējas radio – _____

radio laimīgi **burbulē** – _____

radiatoru ir pilni **burbuļiem** – _____

krāns pietriec pilnu vannas istabu **burbuļu ķekariem** – _____

pūš krāsainus **burbuļus** – _____

ar vienu **burbuli** izberz acis – _____

katliņš arī **burbuļo** – _____

5. uzdevums.

Atklāj vārdu daudznozīmību, veidojot vārdu savienojumus!

Paraugs.

Pelēks (krāsa, apmācies, neizteiksmīgs).

Pelēks putns, pelēkas debesis, pelēka dzīve.

Balts (krāsa, ļoti gaišs, tīrs, sirms, neapraktīts).

Galva (ķermeņa daļa, prāts, priekšmeta daļa, vadoša persona, saglabāt spriešanas spējas).

Celties (virzīties uz augšu, paaugstināties, uzmosties).

6. uzdevums.

Iesaisti vārdus dažādos saliktos teikumos tā, lai vienā teikumā vārds būtu tiešajā, bet otrā – pārnestajā nozīmē!

acs, ass, nest, melns, ceļš, vest, mierīgs, zaļš

Vārdu grupas

Sinonīmi ir vārdi ar tuvu vai pilnīgi vienādu nozīmi.

Piemēram,

profesija – arods, amats, specialitāte, nodarbošanās;

darbarīks – instruments, rīks, daikts sar., verķis vienk., sīkrīks, štruments barb.;

darbs – nodarbošanās, profesija, amats, arods, strādāšana, šance žarg., šefte barb., haltūra barb., ķēpa sar., ķimerēšanās, dienests;

strādāt – darīt darbu, darboties, pielikt rokas, saraut, rauties, svīst, ražot, kašāties, ķēpāties sar., iet, vergot, kārties nost, rauties melnās miesās, rauties pušu, lauzties ar darbiem

7. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Iekrāso tekstu fragmentos sinonīmus un izraksti tos, rindu sākot ar pamatvārdu!

Paraugs.

ārsts – dakteris, mediķis _____

1. Kalendāra lapā zem datuma stāvēja ar viņa, **daktera**, roku uzšņāpts tikai pašam saprotams uzraksts: „Var zvanīt no „Kopudruvas”,” – un tas bija pasvītrots ar sarkanu zīmuli. Bet zem tā rēgojās vēl otrs kricelis, kas vēstīja, ka jāierodas prakti-
kantam, un tas nebija pastrīpots ne ar ko.

(Regīna Ezera. „Zemdegas”)

2. Gan viens, gan otrs Bulgakova daiļrades paraugs zināmā mērā autobiogrāfisks – par to liecina **mediķa** izglītība (turklāt ar izcilību) un līdz pat 29 gadu vecumam – arī praktizējoša ārsta darbība (ieskaitot lauku slimnīcā gūto pieredzi). Šāda biogrāfija rakstnieku vidū, starp citu, nav nekas īpaši pārsteidzošs – var pieminēt kaut vai tikai Čehova un Konana-Doila ārsta diplomus.

(Armands Znotiņš. „Ziemas ceļš”)

3. Kad cienījamais doktors no jauna pacēla acis, viņš pētoši apstājās pie savas (ak! un arī pie manas!) izredzētās auguma. Un šoreiz tas vairs neizturēja.

– Kad jūs pēdējoreiz mazgājāties? – vaicāja viņš uzbudināts. Dāma nosarka. Šis jautājums bij vairāk nekā pārsteidzošs, viņā bij nesaudzība, viņā bij pat apvainojums. Asarām acīs nelaimīgā sieviete skatījās uz doktoru – nē, nervozais doktors vairs nerunāja.

(Jānis Ezeriņš. „Kādas blusas stāsts”)

4. PINDACĪŠA. Vai tu zini ar, ka tavs Joske ir brūtgans? Te tā šneideriene – ar to viņš bučojās.

ĀBRAMS. Tas nav tiesa!

PINDACĪŠA. Abat šlakstēja vien!

ĀBRAMS. Tu melo, Pindacīs! Nudien tu melo! Tas nav tiesa!

PINDACĪŠA. Ko tur mums strīdēties! Ja man to lakatiņu atstāsi par pirktu, tad tev parādīšu, ko tas Joske ar to šuvēju dara.

ĀBRAMS. Se, tu vine es' nopirkus. (Atsviež viņai lakatiņu.)

PINDACĪŠA. Paldies, paldies... (Noslēpj lakatiņu.) Šneideriene tūliņ nāks šūt. Es tad skroderus izmānīšu laukā un tavu dēlu iesaukšu iekšā. Tad tu viņos varēsi noskatīties.

(Rūdolfs Blaumanis. „Skroderdienas Silmačos”)

8. uzdevums.

Veido sinonīmu rindas vārdiem! Izmanto sinonīmu vārdnīcu!

Policists – _____

Medicīnas māsa – _____

Viesmīlis – _____

Automobilis – _____

Antonīmi ir vārdi ar pretēju nozīmi.
Piemēram, *ātrs – lēns*.

9. uzdevums.

1. **Atrodi tekstos antonīmu pārus un pasvītro katru no antonīmiem ar atšķirīgas krāsas zīmuli!**

Ojārs Vācietis

1.

Tavu vārdu

Es tavu vārdu piesaucu
rītos,
dienā,
vakaros,
naktīs,
priekos,
bēdās,
barā
un vientulībā,
un – kad nav bara,

ne vientulības,
kad nav nekā.
Un katrreiz
tavs vārds skan
savādāk.

Es tavā vārdā
varu visu pasauli pateikt
un visu pasauli
uzrunāt.

Imants Ziedonis

2.

Ir tādi cilvēki – sirds ļoti dziļi

Ir tādi cilvēki – sirds ļoti dziļi.
Liekas, ka sirds viņiem nemaz nav.
Vai viņi ļauni? Vai viņi mīļi?
Kad viņi smejas? Un kad viņi raud?

Tev likās – vētrām tu pasauli sedzi.
Žilbinošs prieks un līdz sāpēm ass!
Aiziet un pāriet, un vēlāk tik redzi –
Tas jau vēl nebija it nekas.

Ir tādi cilvēki – sirds ļoti dziļi,
Liekas, nekā viņi neapjauž,
Bet pašā dziļumā mīlestība
Nobrāztām rokām akmeņus lauž.

Nobrāztām rokām, bez viena vārda
Akmeņus salauž un akmeņus šķeļ.
Uzceļ sev pasauli, sagāž un ārda,
Nojauc un atkal no jauna ceļ.

Kur ir tavs „mīlu” un kur ir tavs „gribu”?
Kur ir tavs koks, un kur ir tavs zars?
Kur ir tavs ceļš uz bezgalību?
Kur ir tavs arkls, kas tevi ars?

Kas tev ir draugi, un kas tev ir mīļi?
Tu jau nemaz pats to neapjauđ.
Ir tādi cilvēki – sirds dziļi, dziļi
Smejas par tevi
Un par tevi raud.

apjauž – aptver, neskaidri
apzinās

2. **Secini, kāda nozīme ir antonīmu izmantojumam tekstā!**

10. uzdevums.

1. Veido antonīmu pārus!

Paraugs.

zems – augsts

prieks _____	lēts _____
gaisma _____	runāt _____
taisnība _____	krist _____
iekšpuse _____	traucēt _____
sākums _____	tumši _____
salds _____	ienest _____
lēnām _____	

2. Izvēlies vienu antonīmu pāri kā virsrakstu un uzraksti stāstījumu par sevi! Raksturojumā izmanto gan sinonīmus, gan antonīmus!

Homonīmi ir vārdi ar vienādu skanējumu un rakstību, bet atšķirīgu nozīmi.

Piemēram, *mīkla* (folkloras veids) – *mīkla* (maizes mīkla).

11. uzdevums.

1. Izdomā vārdu savienojumu, kurā atklājas homonīma otra nozīme!

2. Iesaisti homonīmus vārdu savienojumos tā, lai būtu saprotamas to atšķirīgās nozīmes!

Paraugs.

lasīt $\left\{ \begin{array}{l} \text{grāmatu} \\ \text{sēnes} \end{array} \right.$

laiks $\left\{ \begin{array}{l} \text{man nav laika} \\ \text{_____} \end{array} \right.$

jaukums $\left\{ \begin{array}{l} \text{krāsu jaukums} \\ \text{_____} \end{array} \right.$

kārts koka kārts

iespiest iespiest naudu sauļā

mezgls jūras mezgli

mīkla mīcīt mīklu

aust saule aust

prese preses izdevumi

12. uzdevums.

Iesaisti teikumos trīs homonīmus, parādot to atšķirīgās nozīmes!

Homogrāfi ir vārdi ar vienādu rakstību, bet dažādu izrunu un nozīmi, piemēram, *mērs* (ierīce mērīšanai), izrunājot lietojam plato skaņu ē; *mērs* (pilsētas galva), izrunājot lietojam šauro skaņu ē.

13. uzdevums.

1. Atrodi un savieno ar līnijām homogrāfus!

velns
.....
jods
telpa augs ar zariem
koks nodoms
zāle vīle kuģa pavārs
ķīmiskais elements šuve
plāns valgs
mitrs
satura izklāsts
augums stāvs darbarīks
padarīt sausu augs līmenis
izgatavot no papīra virve
izgriezt

2. Uzraksti anekdoti, iesaistot tajā homogrāfus, kuru lietojums rada komisku situāciju!

Homoformas – atsevišķu vārdu formu sakritība.
Piemēram, *Pacēlu kreiso roku. Pavasarī roku zemi.*

14. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Atrodi tekstā homoformas! Pasvīturo katru no tām ar atšķirīgas krāsas zīmuli!

1. cūka. Ei! Ko tu ēd?

Ezītis. Mātes dotu maizīti.

1. cūka. Atdod, tā ir mana.

Ezītis. Nē, tā ir mana!

1. cūka. Bet būs mana! Atdod!

Ezītis. Nedošu vis! Vai tev sava nav gana?

1. cūka. Sava ir gana, bet tava nav gana!

Ezītis. Kā nav gana? Vai tad es neesmu gans?

1. cūka. Gans, gans, gans, gans, gan...Tfū! Gana! Atdod maizi!

(Māra Zālīte. „Eža kažociņš”)

3. Secini, ko autore panāk, izmantojot tekstā homoformas?

4. Atrodi tekstā vārdu, kuram ir homoformas ar nozīmi *piederēt* un *just*!

piederēt

just, uztvert

5. Iesaisti šī vārda homoformu teikumos, atklājot tās dažādās nozīmes!

15. uzdevums.

Iesaisti vienkāršos paplašinātos teikumos homoformas!

Paraugs.

Sākam klāt galdu.

klāt

Viesi jau ir klāt.

_____	pasaku	_____
_____	ceļi	_____
_____	augs	_____
_____	mala	_____
_____	kārtīgi	_____

Leksikas slāņi

Vārdus, ko lieto jebkurā funkcionālajā stilā, sauc par vispārlietojamiem jeb **stilistiski neitrāliem vārdiem**. Vispārlietojamā jeb stilistiski neitrālā leksika ir vārdu krājuma pamats. Vispārlietojamā leksika aptver visu vārdšķiru vārdus, piemēram, *ūdens, gaiss, zeme; domāt, runāt, rakstīt; balts, liels, tāls; divi, pieci; un, vai, par, pret*.

Vārdi ar stilistisku nokrāsu

Sarunvalodas vārdi – vārdi ar mazāk oficiālu, sirsnīgu nokrāsu, ko lieto labi paziņas ikdienas sarunās.

Sarunvaloda ir valodas līdzekļu kopums, ko lieto ikdienas sazināšanās vajadzībām. Tā ir vienkārša, ikdienišķa, sirsnīga, bieži vien arī humoristiska.

Piemēram, *luteklis – memmesdēliņš*.

16. uzdevums.

1. Lasi sarunu fragmentus!

2. Atrodi un iekrāso sarunvalodas vārdus!

1. Sasēdāmies visi ap galdu. Vīrietis apmetās sienmalī un, nez ko savā nodabā purpinot, uzcēla apsieto kāju uz sola.
- Kas vainas? – iedrošinājos painteresēties.
 - Uz izkopts, – viņš atrūca. – Tāds kā lācis, gaišā dienas laikā! Tagad pašam jāauklējas kā ar pupa bērnu.
 - Vai sāp? – apjautājās Liesma.
 - Tā. Pa vidam.
 - Es taču redzu, ka sāp! Dabūtu to velna moci kārtībā, aizrautu pie feldšerienes.
 - Pēc kā es tur braukšu? Pēc utīm? Zieķis ir. Tepē tik virsū!
 - Tas smērs jau ir vecs, tēvs.
 - Es pats arī esmu vecs.
 - Posts man ar tevi! – Liesma gaudās. – Tu nemaz vairs neklausī.
 - Ēd, ēd tupeņus, neēd cilvēku! – Vīrietis atsaucās bez dusmām un, pats rādīdams piemēru, krāva kartupeļus šķīvī.

(Regīna Ezera. „Augusts, ābolu mēnesis”)

2. – Ar stopiem atbrauci? – atkal ierunājās Cūka.
- Skaidrs! – atcirta Kristaps.
 - Ar kādu vāģi? – turpināja prašņāt Pauls.
 - Ai, ar *bembi*. Ar X3. Draņķīgāks par X5, bet ko pada... – Kristaps nepaguva pabeigt sakāmo, jo atsprāga durvis un istabā ievēlās Grābonis un Džežiks.
 - Skatos, Melnā dāma arī ieradusies, – prāvu lielveikala maisu pie durvīm nometis, ierunājās Grābonis.
 - Cūka skaļi ierēcās, bet meitenes bažīgi palūkojās uz Kristapu.
 - Šis ar X3 atbraucis. Viņam vienmēr veicas! – novilka Pauls, pieglaimīgi blenzdams uz gandrīz divus metrus garo Grāboni.
 - Kas tad tā atkal par fiču? Mēs ar Džežiku redzējam, kā šis izrāpās no veca folksīša busa!
 - Es... es ar X3 ripoju tikai līdz Siguldai. Tālāk braucu ar to grabažu, – taisnojās Kristaps.
 - Nu ja – pagājušajā reizē tu teici, ka atrullēji ar Mitčuku Evo, bet Renārs redzēja, kā tu kāp laukā no kadeta. Man rādās, ka tu, Kris, lej vienā laidā. Varbūt arī par savu biezo senci esi mums batonus saspraudis, ko? – Džežiks savilka lūpas šķībā smaidā.
 - Netici, ka mans sencis ir biezais? – teica Kristaps un tūdaļ pat pilnā rīklē nobļāvās.
 - Visi šovakar aicināti uz mana vecā māju ar pirti un baseinu!

(Kristīne Ulberga-Rubīne. „Es grāmatas nelasu”)

3. Salīdzini abus tekstus!

4. Kuras leksikas slāņus lieto gan vecākā paaudze, gan jaunieši?

Atrodi un izraksti piemērus!

Poētismi – vārdi, kas rada emocionālu pacēlumu, svinīgumu, dzejisku izteiksmi.

Piemēram, *mīlestība – mīla, skaistums – daile.*

17. uzdevums.

1. Lasi dzejoļus!

2. Uzraksti poētismu vietā emocionāli neitrālus vārdus!

1. Ko tu raudi, **debestiņa?** _____

Vai tev trūka **zilumiņa?** _____

Tev ap malām saule vijas, _____

Cauri stiepjas **varvīksniņa!** _____

Ko tu raudi, **debestiņa?** _____

(Aspazija)

2. Bez gala mīlēt un bez gala **nīdēt** – _____

Ir abas viņā sietas **pretības**, _____

Uz kā viņš acis met, tas iesāk spīdēt, _____

Un, ko viņš skar, tas tūdaļ aizdegas, _____

Tā dusmu **draudiens** – asa sudrabbulta, _____

Tā laipnais **glaudiens** – maigā mūzas gulta. _____

(Aspazija)

3. Secini, kā mainās teksts!

Žargonismi – neliterāri, kropli vārdi, ko lieto noteikta sociālā vai profesionālā grupa, piemēram, skolēni, studenti, karavīri u. c.

Piemēram, *latviešu valoda – latene, puisis – džeks.*

18. uzdevums.

Izskaidro izcelto žargonismu nozīmi!

„Jau kuro dienu ar **autoapdeitu** mēģinu **kačāt apdeitu**, bet nesaņāk... Ko darīt, mēģināt ar **manuāli**?”

„Palasi **log failu**, kaut gan **logot sāk** tikai tad, kad ir sācis **instalēt to paču**.”

Tie ir tikai daži piemēri no informācijas tehnoloģiju speciālistu sarunas. Šajā jomā žargonvārdi darināti no angļu valodas terminiem, un to ir ļoti daudz. Turklāt vārdi tiecas iziet arī ārpus profesionālās vides, papildinādami jebkura datorlietotāja leksiku.

(Pēc interneta materiāliem)

19. uzdevums.

Uzraksti, kurus žargonismus tu zini kā datorlietotājs!

20. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Izraksti no teksta „Nordea” bankas darbinieku žargonismus un veido vārdnīcu, izmantojot šos vārdus!

“Piezvani solistiem, pajautā par loni!” Solisti? Lonis? Ak, šausmas – ko gan nozīmē šie dīvainie vārdi? Tā agrāk mulsuši bankas “Nordea” jaunie darbinieki, izdzirdot kolēģu norādes profesionālajā žargonā. Turklāt kaunējušies pārjautāt. Kaut arī pat no banku vides nākušam cilvēkam ir grūti uzminēt, ka par “solistiem” bankas iekšienē tiek dēvēti elektronisko norēķinu departamenta darbinieki. Šis apzīmējums darināts no elektronisko norēķinu pakalpojumu zīmola “SOLO”. Savukārt latviski skanošais “lonis” ir ar galotni apdarināts angļu valodas vārds *loan*, tātad aizņēmums.

Tā kā “Nordea” mātes uzņēmums (žargonā saukts par “mammu”) atrodas Somijā, bankas pamata darba valoda ir angļu. Uz tās bāzes veidojusies lielākā daļa žargonvārdu. Piemēram, klientu apkalpošanas speciālisti tiek dēvēti par “telleriem”, rezervēšanu nesauc citādi kā vien par “nobukošanu”, atspirdzinošos dzērienus apzīmē ar “bambuča”. Ir nosaukumi, kurus žargonvārdi aizstājuši tādēļ vien, ka tie ir pārāk gari, lai ikdienā ātri izrunātu. Piemēram, literāri korektās frāzes “uzsākt parāda piedziņas procesu” vietā vieglāk pateikt “defoltēt” (angļu val. *default*), bet “klientu apkalpošanas centru” aizstāt ar īsvārdu “kacs” (saīsinājums no pirmajiem burtiem). Tāpat gandrīz vai mēli var izmežģīt, cenšoties ātri izrunāt vārdu “korporatīvo darījumu departaments”, tādēļ to pieņemts aizvietot ar “korporeiti”. Savukārt neviens īsti nezina, kā veidojušies “teletūbiji”, kas ir kontaktu centra darbinieku nosaukums slengā. Žargonvārdus iekšējā saziņā mēdz lietot arī bankas vadība, līdz ar to stiprinot uzņēmumā valdošo ģimenisko organizācijas kultūru.

(Pēc preses materiāliem)

21. uzdevums.

1. Pārraksti tekstu, aizvietojo ar jauniešu lietotos sarunvalodas vārdus un žargonvārdus ar literārās valodas vārdiem!

2. Kāpēc autore tekstā izmanto sarunvalodas vārdus un žargonvārdus?

- Kur tu esi?
- Rīgā, kur gan citur. Aiztinos prom no tās smirdīgās skolas. Man tur baigā šaize sanāca. Tie lauki ir galīgi stulbi, bet par to es tev pastāstīšu citreiz.
- Ko sencis?
- A man pofig. Es esmu pie mammas.
- Kad brauksi uz laukiem?
- Nebraukšu. Man besī. Tur tā stulbene Laura visu laiku liek kaut ko zubrīties, bet sencis izliekas, ka manis nav. Te vismaz teļļuks un nets.

(Kristīne Ulberga-Rubīne. „Es grāmatas nelasu”)

Vienkāršrunas vārdi – vārdi, kas izsaka nievājošu, negatīvu attieksmi pret kādu, kā arī lamuvārdi.

Piemēram, *runāt – muldēt, ēst – rīt.*

22. uzdevums.

Izskaidro izceltos vienkāršrunas vārdus!

Ko nu tu, **duročka**, zini? _____

Neapņirdz cilvēkus! _____

Tā filma ir reti **tizla**. _____

Beidziet **pļurkstēt**! _____

Tas viņa **mūlis** man sāk riebties! _____
 Nekur nevaru sameklēt **ļeiku**. _____
 Nebāz te savu **purnu**! _____
 Tā nu gan ir **muļļa**! _____
Nesačakarē man te visu vēl vairāk! _____
 Ar to mašīnu viens **čakars** vien sanāk. _____

23. uzdevums.

Atrodi vienkāršrunas vārdus, ko lieto interneta neformālajā vidē, un izskaidro to nozīmi!

Vulgārisms – rupjš, nepieklājīgs vārds vai izteiciens, kura lietošana ir runas uzvedības normu pārkāpums.

24. uzdevums.

Savieno vārdu ar iederīgāko skaidrojumu!

cūka	muļķis
maita	ietiepīgs, stūrgalvīgs cilvēks
čabata	netīrīga persona
ēzelis	nepatīkams, slikts cilvēks
gailis	nevīžīgs cilvēks
zābaks	lielīgs cilvēks

25. uzdevums.

1. Atrodi vulgārismus interneta neformālajā vidē!

2. Kā valodas lietotāji rupjības cenšas slēpt, aizstājot vulgārismus ar citiem vārdiem, saīsinājumiem un burtu izlaidumiem? Sameklē piemērus!

26. uzdevums.

Uzraksti pamatojumu, kāpēc neformālā interneta vide apdraud latviešu valodu!

Vārdi ar emocionālu nokrāsu

Pozitīvi emocionālas nokrāsas vārdi izsaka labpatiku, labvēlību, cieņu, cildinājumu, sirsnību. Šāda nokrāsa ir visiem poētismiem un ar pamazinājuma piedēkļiem *-iņ-*, *-īt-* atvasinātiem vārdiem.

Piemēram, *skaists – glezns, saule – saulīte*.

Negatīvi emocionālas nokrāsas vārdi izsaka nelabvēlību, nievājumu, nosodījumu, nicinājumu. Šādu nokrāsu izsaka arī atvasinājumi ar piedēkli *-el-*, *-elē-*.

Piemēram, *māja – mājele, spriest – spriedelēt*.

Dažkārt ar piedēkļiem *-iņ-*, *-īt-* atvasināti vārdi var izteikt arī negatīvu vērtējumu, piemēram, *dzejniecīņš*, bet piedēkli *-el-*, *-elē-* var paust pozitīvu attieksmi, piemēram, *roķele*.

27. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

– Tu esi dzīvs? – Ogrēns vaicāja puisim, kurš mutē iemeta pēdējo ledeni no papīra turzas.

– Ko tu tur, sīkais, gvelzi? – jauneklis sajutās pagalam izmulķots.

– Tu esi dzīvs? Pasaki, kas tevi atdzīvināja!

– Sīkais, tev visi mājās? – ne pārāk labestīgais jauneklis negrasījās ielaisties sarunās ar svešo knēveli.

– Man tikai mammītis un babiņa mājās. Bet šitā vieta taču bija Velna apskādēta kā akmeņi Pienupītē! Kas tevi un to tantiņu atkal padarīja dzīvus?

– Atšujies, knauķi! Es tev tādu tantiņu parādīšu! Redzi taciņu? Nu, ka lai tītu makšķeri!

– Es nemakšķerēju. Nav makšķeres. Man žēl zivtiņu. Viņām āķis plēš lūpas, mutīti.

– Nu vai zini, smurguli, varētu tev iemāzēt, bet žēl man tevis, ne zivtiņu. Slapja vieta paliks.

– Kāpēc tu nevari pateikt, ko tev prasu? Pasaki, un es aiziešu!

(Linda Šmite. „Ogrēns – upes zēns”)

2. Kuras personas runā autore izmanto vārdus ar pozitīvu emocionālo nokrāsu?
3. Kuras personas runā autore izmanto vārdus ar negatīvu emocionālo nokrāsu?
4. Ko par šo personu vecumu, raksturu un emocionālo stāvokli liecina viņu runa?

5. Atrodi tekstā vārdus ar pozitīvu un negatīvu emocionālo nokrāsu un izraksti tos! Uzraksti tiem atbilstošu stilistiski neitrālu vārdu!

Pozitīvi emocionālas nokrāsas vārdi	Stilistiski neitrāli vārdi	Negatīvi emocionālas nokrāsas vārdi
<i>mammītis</i>	<i>māte</i>	
	<i>runā</i>	<i>gvelzi</i>

Apvidvārdi

Apvidvārdi – noteiktā apvidū izplatīti vārdi, ko šim apvidum raksturīgas savdabīgas parādības apzīmēšanai dažkārt mēdz izmantot arī literārajā valodā un zinātniska termina funkcijā, piemēram, *klāni* ‘īpašas ezerplavas ap Lubānas ezeru’, vai arī kā stilistiski ekspresīvu sinonīmu literārās valodas vārdam, piemēram, *gandrs* ‘stārķis’. Daiļliteratūrā apvidvārdus izmanto vietējā kolorīta radīšanai.

Piemēram, *grabasti – vecas, nederīgas lietas;*
apbēdas – cūku kaušana un tai sekojošs mielasts.

28. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

1. Taču Vizbuļu Anna parādā negribēja palikt: – Nāc iekšā, meitīn, uzcepu diži gardas **strimalas**...

Protams, Ķēresta nedrīkstēja noniecināt večiņas pusdienas, tas sāpinātu viņu līdz sirds dibenam.

– Āre, sēdi tik nost, tepat ķēķī, – mazās vienstāva zvejnieku mājeles saimniece teica, kad abas bija ienākušas virtuvē. – Te siltāks nekā goda istabā. – Vecenīte priekšauta stūrī noslaucīja Ķērstai paredzēto šķīvi un uzlika uz tā krietnu kaudzīti vārītu kartupeļu. Bļodiņa ar ceptajām reņģēm jau smaržoja uz galda.

Anna vēlīgi teica: – Šoreiz diži lielas zuves, saliec sev pate. Ņem daudz, ņem divas. Bet vispirms nomazgā rocīnas, re, kur bļods.

(Ēriks Kūlis. „Haubices izredzētais”)

2. – Viņdien es upmalā tepat aiz savas mājas salasīju veselu maisu plastmasas buteles un citādus krikumus. Kā cilvēki nesaprot, ka upmala nav grūzkaste? – večiņa brīnījās un tad pasmaidījusi piebilda: – To maisu piesēju vienai glaunai mašīnai pie durvju **driķera**, kamēr šie mīcījās pa **kuitiem**...

(Ēriks Kūlis. „Haubices izredzētais”)

2. Atrodi vai secini no teksta, ko latviešu literārajā valodā nozīmē kurzemnieku lietotie vārdi!

3. Uzraksti tev zināmos Latvijas novados lietotos apvidvārdus un to skaidrojumu latviešu literārajā valodā!

4. Izvēlies vienu no tekstiem un uzraksti Vizbuļu Annas teikto literārajā valodā!

Aizguvumi

Svešvārdi – aizgūti vārdi, kas sastopami vairākās valodās.
Piemēram, *dizains, dokuments, radio*.

29. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Iekrāso izceltajos teikumos svešvārdus, kurus, tavuprāt, varētu aizstāt ar latviešu valodas vārdiem?

Mūsu valodu nomāc svešvārdu plūdi. Ir runātāji un rakstītāji, kam svešvārdu lietošana ir kā dzērājiem alkohols, bez kura nekādi nevar iztikt. Tad rodas šādi teikumi. „**Es totāli impulsējos no masu medijos prezentētām propozīcijām komunikēšanās potenciēs. Lai mēs varētu maksimāli komunicēt savā starpā, mums jāstartē totālā globāli lingvistiskā reģionā.**”

Lasītājs Andrejs no Valmieras „Neatkarīgajā Rīta Avīzē” 21. janvārī raksta: „Mēs paši gandrīz vai no ādas lienam laukā, lai pēc iespējas vairāk latviskos vārdus aizstātu ar dažādiem svešvārdiem. Tā teikt, lai sevi parādītu – redziet, cik esam moderni un izglītoti.”

(Pēc preses materiāliem)

3. Novērtē, cik lietderīgi vai nelietderīgi tu savā runā lieto svešvārdus!

30. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Atrodi un pasvītro svešvārdus!

3. Rediģē tekstu un svešvārdus aizstāj ar latviešu valodas vārdiem! Izmanto dotos vārdus!

līdzvērtīgs, tāds pats, vienāds, līdzīgs, atcelt, atzīt par nederīgu, gaiss, gaisotne, noskaņa, bojājums, trūkums, vaina, saskaņa, atbilstība, līdzsvars, samērīgums, kopskaņa, vienotība, lietpratīgs, zinošs, pamatideja, iecere, skatījums, domstarpības, nesaskaņa, noteikts, nelokāms, izturēts, ķildas, strīdi, atklāt, izzināt, noteikt

Celtniecības objektā pasūtītājs konstatēja nopietnus defektus. Analogisku kļūdu šī brigāde bija pieļāvusi jau iepriekš. Kompetentās komisijas koncepcija bija vienprātīga un nemainīga – pēc trūkumu novēršanas anulēt koplīgumu.

Brigādē valdīja disharmoniska atmosfēra un pat radās konfliktsituācijas, jo neviens negribēja uzņemties vainu.

4. Uzraksti pārveidoto tekstu!

31. uzdevums.

Atrodi pareizo svešvārda nozīmes skaidrojumu!

0. Atslēgu piekariņš	0. breloks
1. Cilvēks, kurš nepiekrīt valdošajai ideoloģijai	absolvents
2. Mācību iestādes vai kursa beidzējs	adoptēt
3. Pirmo reizi publiski uzstāties (par mākslinieku)	akvārijs
4. Tvertne vai baseins ar ūdeni, kur audzē zivis	anarhija
5. Valodas vārdu krājums	anulēt
6. Atcelt, atzīt par nederīgu	debates
7. Apspriešana, domu apmaiņa sanāksmē	debitēt
8. Zīmējums, kas attēlo dažādu mainīgu lielumu attiecības	dekāde
9. Desmit dienu ilgs laika posms	dialekts
10. Izceļošana no savas valsts	diēta
11. Kādas valodas paveids, ko runā noteiktā reģionā	disidents
12. Noteikts uztura režīms un produktu izvēle	emigrācija
13. Pieņemt ģimenē citu vecāku bērnu	esperanto
14. Varas trūkums sabiedrībā	grafiks
15. Viena no pasaules mākslīgajām valodām	leksika
16. Cita autora darba uzdošana par savu	memuāri
17. Atmiņu stāstījums	mikroskops
18. Ierīce sīku priekšmetu un vielu apskatei	plaģiāts

32. uzdevums.

1. Papildini tekstu!

Mans hobijs ir _____, arī savu nākamo profesiju – _____ – esmu izvēlējies/usies, saistītu ar to. Šogad esmu nolēmis/usi abonēt žurnālu _____, kurā es atrodu noderīgu informāciju. Es ar interesi lasu intriģējošus rakstus. Līdz ar to pilnveidojas manas kompetences un profesionalitāte _____.

2. Atrodi un pasvītro svešvārdus!
3. Svešvārdus aizstāj ar latviešu valodas vārdiem!
4. Uzraksti pārveidoto tekstu!

33. uzdevums.

1. Izskaidro svešvārdus!
2. Iekrāso tos vārdus, kuri ir saistīti ar tavu izvēlēto profesiju!
3. Papildini uzdevumu ar citiem svešvārdiem, kas sastopami tavā profesijā! Izskaidro svešvārdus!

Paraugs.

Kulons ir piekariņš, kas iekārts metāla ķēdītē, aukliņā vai ādas saitītē, kuru nēsā ap kaklu.

Direktors ir _____

Ofiss ir _____

Biznesmenis ir _____

Serviss ir _____

Barbarismi – nevēlami aizguvumi, kuru vietā literārajā valodā ir citi vārdi.

Piemēram, *ķēķis* – *virtuve*, *vot* – *lūk*, *filings* – *sajūta*.

34. uzdevums.

1. Lasi vārdus un secini, kuri ir un kuri nav literārās valodas vārdi!
2. Uzraksti šos vārdus literārajā valodā un otrādi!

flaga – _____

gruščiks – _____

čehols – _____

gruzoviks – _____

stavka – _____

šopings – _____

formaršs – _____

fitness – _____
 _____ – ierīce
 _____ – ceļazīme
 _____ – platmale
 _____ – sērkociņi
 _____ – sporta apavi
 _____ – nojume (saliekama no ūdens necaurlaidīga materiāla)
 _____ – darījums
 _____ – neveiksme
 _____ – tirdzniecība

smeklīgs – _____
 vakts – _____
 bode – _____
 andelmanis – _____
 šeftmanis – _____
 biznesmenis – _____
 menedžeris – _____

_____ – spilvens
 _____ – lente
 _____ – maiznieks
 _____ – pārdevējs
 _____ – īsbikses
 _____ – aizdevējs (naudas)
 _____ – ātro uzskodu ēstuve
 _____ – sajaucējs

3. Uzraksti barbarismus, kas saistīti ar tavu profesiju!

_____ – _____
 _____ – _____
 _____ – _____
 _____ – _____
 _____ – _____

35. uzdevums.

Iesaisti pēc paša izvēles trīs barbarismus no iepriekšējā uzdevuma katru sava veida saliktā teikumā tā, lai parādītu šo barbarismu nozīmi!

36. uzdevums.

1. Atrodi un pasvītro barbarismus!

2. Izraksti tos un paskaidro!

Es jau riktīgi agri šancēt sāku... Es šancēt sāku astoņdesmit deviņtajā – man tad desmit gadi bija. Man fāteris saimniecību paņēma – tas vēl Breša laikos bija, un tad sākās. Ar traktoriem braucu, riktīgi šancēt sāku... un tad bija tāds variants... pa nakti visi tusē, es arī tusēju, a pa dienu visi guļ, a es šancēju... vot mans bratiņš, trīs gadi jaunāks par mani, arī tusē pa nakti, a pa dienu guļ... a es šancēju... Ir bišķi, ne?

(*Alvis Hermanis, Normunds Naumanis. „Latviešu stāsti”*)

3. Kāpēc autors izmanto barbarismus? Ko tie liecina par runātāju?

Vēsturiski mainīgā leksika

Vecvārdi – agrāk lietoti vārdi, kuru apzīmētie jēdzieni mūsdienās vairs nepastāv vai arī to vietā tiek lietoti citi vārdi.

Piemēram, *dižgabals* – *lielgabals*, *kamieši* – *pleci*.

37. uzdevums.

Izvēlies mūsdienu literārās valodas vārdu un ar to aizstāj teikumā lietoto vecvārdu!

1. Kaimiņam **piesitusies** tāda nelāga nelaime – kā jāiet pie darba, tā ir galvu no spilvena pacelt nevar.
a) uzbrukusi; b) pielipusi; c) ir
2. Kāda man tur bēda, lai **kronis** par to gādā.
a) karalis; b) valdība; c) likumi

Labdaris

3. Bagāts viņš, bet mīkstu sirdi:
Dzird par grūtdienīšu raudām,
Tūdaļ kabatā bāž roku,
Izvelk savu – **nēzdodziņu**.
- a) kabatlakatiņu; b) naudiņu; c) maciņu
4. Galva sāp – būs jāiedzer **drapes**.
- a) zāļu tēja; b) sula; c) zāles
5. **Važās** sakaltos **vaņģiniekus** sadzina visus vienā **lēģerī**.
- a) pakavos; a) noķertos zirgus; a) aplokā;
b) ķēdēs; b) zagļus; b) cietumā;
c) roku dzelžos c) gūstekņus c) no metnē

38. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Atrodi un pasvītro tekstā ar vienādas krāsas zīmuli vecvārdu un tam atbilstīgo mūsdienās lietoto vārdu!

1. – Babiņ – babiņ! – Ogrēns sauca, bet viņa *balksne* nerasniedza vilnas mazgātāju. Karstā vasara bija izdzērusi Ogres krāces, to gārgšanas šai laikā nebija, tomēr *balss* vienalga kaut kur aizķērās. Bija vien jāskrien pa stāvo kalna nogāzi lejā, lai pateiktu, kur bija vešerienes mazdēla pašreizējā apmešanās vieta.

– Babiņ, es esmu tur augšā! Tu nesatraucies! Es gribu izpētīt Baltavas pilskalnu. Mammītis tikai tad ticēs man, kad es atnesīšu pierādījumus, – zēns pilnu un melnu muti ziņoja savai mātes mātei kā no uzdevuma atgriezies izlūks. Galdainais krekliņš zem nošmulājuma vēderpusē vairs nebija rūtainš. Babiņa to neredzēja, tik pārņemta viņa bija ar savu darekli, kas gāja no rokas.

(Linda Šmite. „Ogrēns – upes zēns”)

2. Kad mazais gaiķis pārnāca no tētuka apciemojuma mājās, priekšnamā viņš dzirdēja, ka istabā bija daudz runiķu. Babiņa vakara ēdumu bija klājusi televizora istabā. Tā darija tikai lielajās svētainēs. Un kā rādījās – „Kraujās” šodien bija svētki. Virtuvē smaržoja garšīgās plātsmaizes. Mammītis pašlaik šāva ciet cepeškrāsns durtiņas. Cepums vēl nebija gatavs. Uz plīts lielajā grāpī jau bija izvārījušies drīzuļi. Agros kartupeļus „Kraujās” vienmēr ēda divas nedēļas pirms Jāņiem.

Kā parasti, kad mājā ciemiņi, Ogrēns sakautrējās. Viņš ieskrēja babiņas istabā un iekrita viņas mīkstajā lagačā. Tā bija plata jo plata un mīksta jo mīksta gulta. Kā dieva ausī Ogrēns jutās šai guļamajā, kuru tik tikamu darija vecais pēlis un siltais mūrītis tuvumā.

(Linda Šmite. „Ogrēns – upes zēns”)

ģēģeris, ģieģeris –

mednieks

riedēties – rīkoties

dieveris – sievas brālis

ūzas – bikses

stilbaini – garie zābaki

kamieši – pleci

tulups – aitādas kažoks

jērenīca – aitādas cepure

verste – garuma

mērvienība

(1/7 jūdzes = 1,0668 km)

olnīca – lopu ceļš

kudlains – pinkains

nožūrēt – norāt

3. Kurus vārdus tu nesapрати? Strādājiet pāri un pārrunājiet nesaprotamos vārdus! Apvienojieties grupā pa četriem un iepazīstiniet cits citu ar savu veikumu!

4. Pārrunājiet klasē katras grupas veikumu!

5. Secini, kāpēc tekstā svarīgi saprast katra vārda nozīmes nianses!

39. uzdevums.

1. Lasi un papildini tekstu! Ieraksti atbilstīgus vecvārdus no dotās vārdnīcas!

Vecais ģieģeris Maksis sāka riedēties ceļam pie sava _____ . _____ galus sabāza vilnainās zeķēs un tām pāri pārvilka _____, lai kājas nesaltu, uzmeta _____ un galvā uzbāza _____. Ceļš līdz mājām, ejot pa lielceļu, bija kādas četras _____, bet divreiz īsāks, ja gāja pāri laukam.

Sniegs uz lauka bija sadzīts biežā kārtā, un brist pa to bija grūti. Bija jau saredzams ceļa gals, kad pa _____ pretī izskrēja _____ suns un skaļi sāka apriet nācēju. Labi, ka laikus parādījās _____ un _____ to.

2. Lasi teksta turpinājumu! Atrodi un pasvītiro vecvārdus! Izraksti tos! Izskaidro to nozīmes!

Maksis bija gaidīts. Izdzirdot suņa rejas, istabas durvis atvēra Mare – vēl pajauns un skaists sievišķis. Ap skrūzaino galvu viņai bija apsiets šķidrš auts, slēžu kreklu apņēma kupli brunči. Plāna vidū bija sarūpēts galds dienīšķim. Tur bija gan mīceklis, gan pavalgs, gan miestīņš un pat maktenas maizes ņukas.

Vecvārds	Skaidrojums

40. uzdevums.

Atrodi un izraksti vecvārdus! Uzraksti tos atbilstoši mūsdienu literārajai valodai!

1. Vešeriene pārlaida acis pār jaunekles gaišpelēkā, vilnainā kleitā gērbto stāvu un ļāva saviem mirkļiem ar labpatikšanu pakavēties pie Kristīnes dzeltainiem matiem, kuri divās garās bizēs bij sapīti.

(Rūdolfš Blaumanis. „Purva bridējs”)

2. Iestājās klusums, kurā tikai karošu, dakšiņu, nažu un telēķu skanēšana bij dzirdama. It sevišķi stipri dārdēja Edgara telēķis.

(Rūdolfš Blaumanis. „Purva bridējs”)

3. ZELMIŅA (*vilcinādamās*). Man... man no Kārļa vēstule.
MĀTE (*ātri*). Ej jel! Ko tad šis raksta?

ZELMIŅA. Tā savādi raksta... ka nekā no tā labā krievu kunga un tās vietas nezinot. Un kas jums to esot stāstījis? Es izlasīšu priekšā.
(Bāž roku ķešā.)

MĀTE. Nē, nē, pagaidi... Ak tā viņš raksta! Un ko tad šie stāstīja! Dievs tēvs, Dievs tēvs... Vai tu par to grāmatu tēvam jau minēji?

(Rūdolfš Blaumanis. „Indrāni”)

4. DŪDARS (*ņem Alekšam mēru un piezīmē to grāmatiņā*). Tā! Nu esam caur. Vesti tak taisīsim labi dziļi izgrieztu, lai labi daudz no elsiņa var redzēt. Un svārkus priekšā tādus paknopus, lai stāv vaļā. Tad pulksteņa ķēde kritīs acīs.

ALEKSIS. Pulkstens gan man ira. Bet ķēde, tā ir tikai tāda melna šņorīte. Ar to nevar lepoties.

DŪDARS. Gan atradīsies i lepna ķēde, kad būs saimnieks. Ja to tikai līdz ar laulājamiem gredzeniem saimniece jau no Rīgas nav atveduse!... *(Skatās grāmatiņā.)* Bet paga, svārku piedurknes... pamērīsim vēl drusciņ!

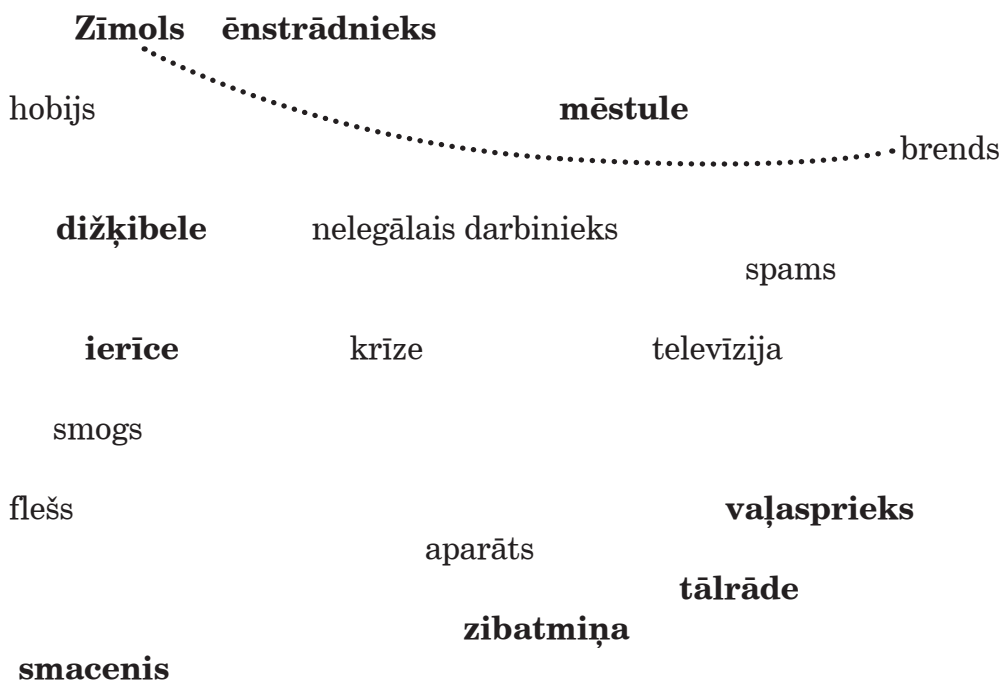
(Rūdolfš Blaumanis. „Skroderdienas Silmačos”)

Jaunvārdi – vārdi, kas darināti, lai nosauktu pirms tam nepazīstamu vai ar svešvārdu apzīmētu valodas lietojumā aktuālu jēdzienu. Piemēram, *glābējsilīte* (angļu val. *baby box*).

41. uzdevums.

1. Savieno vienādas nozīmes vārdus!

2. Izvēlies trīs jaunvārdus un uzraksti, kāpēc, tavuprāt, tie ienākuši valodā!

42. uzdevums.

Veido vārdu pārus pēc parauga!

Paraugs.

header – galvene

footer – kājene

_____ – izvēlne

_____ – sāknēšana

_____ – maršrutizators

file – _____

insert – _____

spam – _____

Speciālā jeb nozaru leksika

Termini – vārdi vai vārdu savienojumi, kas nosauc noteiktu kādas nozares jēdzienu.

Piemēram, *kapitēlis, erkērs, portāls, frontons, antablements* u. c. (arhitektūras termini).

Terminiem raksturīga nozīmes precizitāte, neatkarība no konteksta, tiem latviešu valodā nav sinonīmu. Termini ir viennozīmīgi.

Jaunus terminus oficiāli apstiprina Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija. Ja tevi interesē jaunākie Terminoloģijas komisijas ieteikumi, apmeklē interneta vietni <http://termini.lza.lv>.

43. uzdevums.

1. Atrodi un pasvīturo tekstā terminus!

2. Iekrāso terminu, kuram ir dots izskaidrojums!

Elektriskais dzinējs ir tāds dzinējs, kas pārvērš elektrisko enerģiju mehāniskās kustības enerģijā. Elektriskie dzinēji (saka arī „elektrodzinēji” un „elektromotori”) darbina tramvajus, trolejbusus, elektrovilcienus, rūpnīcu darbmašīnas, ikdienā lietojamās tehniskās ierīces (piemēram, ventilatorus, zāles pļāvējus, magnetofonus, elektriskos instrumentus (urbjmašīnas, zāģus u. c.). Elektromotori ir uzstādīti elektromobiļos – transportlīdzekļos, kas nepiesārņo atmosfēru.

(Gundega Sēja. „Enciklopēdiskā vārdnīca skolēniem”)

3. Ar kuru profesiju varētu būt saistīti tekstā minētie termini?

44. uzdevums.

Uzraksti īsu stāstījumu par savu profesiju, izmantojot terminus!

Profesionālismi – vārdi, kurus lieto kādas profesijas pārstāvji (medicīnas māsas, aktieri, datorspeciālisti, zvejnieki, automehāniķi un citi) ikdienas saziņā.

Piemēram, *pedagoģijā*: *logs* – ar nodarbībām neaizņemts laiks starp darba stundām.

Vārds *profesionālisms* atvasināts no vārda *profesija* (no latīņu valodas vārda *professio* – nodarbošanās). Vārdi, kas pazīstami ne tikai vienas profesijas pārstāvjiem, bet arī plašākām aprindām, nav uzskatāmi par profesionālismiem. Piemēram, *konveijers*, *zobrats*, *vraks*.

Profesionālistus dažreiz ir diezgan grūti norobežot no terminiem. Termins ir oficiāli pieņemts noteikta jēdziena apzīmējums kādā zinātnes, tautas saimniecības (rūpniecības, lauksaimniecības, tirdzniecības) vai tehnikas nozarē, bet **profesionālisms ir neoficiāls apzīmējums** – vārds, ko lieto vienas profesijas vai specialitātes pārstāvji runā.

45. uzdevums.

1. Aizpildi tukšās ailes tabulā!

2. Izmanto dotos vārdus un vārdu savienojumus!

staigāt pa mēli, darbarīks, galdnieks, maketētājs, barošanas bloks, piekraut līdz lūpai, modelis, izkārtot tekstu un zīmējumus lapā

Profesija	Profesionālisms	Skaidrojums
<i>grāmatas maketētājs</i>	<i>palaist pa spoguļi</i>	<i>izvietot pa lapu</i>
datorm sistēmu tehniķis	baroklis	
zvejnieks		piekraut līdz augšai
	slimests	
	aplauzt tekstu	
		staigāt pa skatuvi

46. uzdevums.

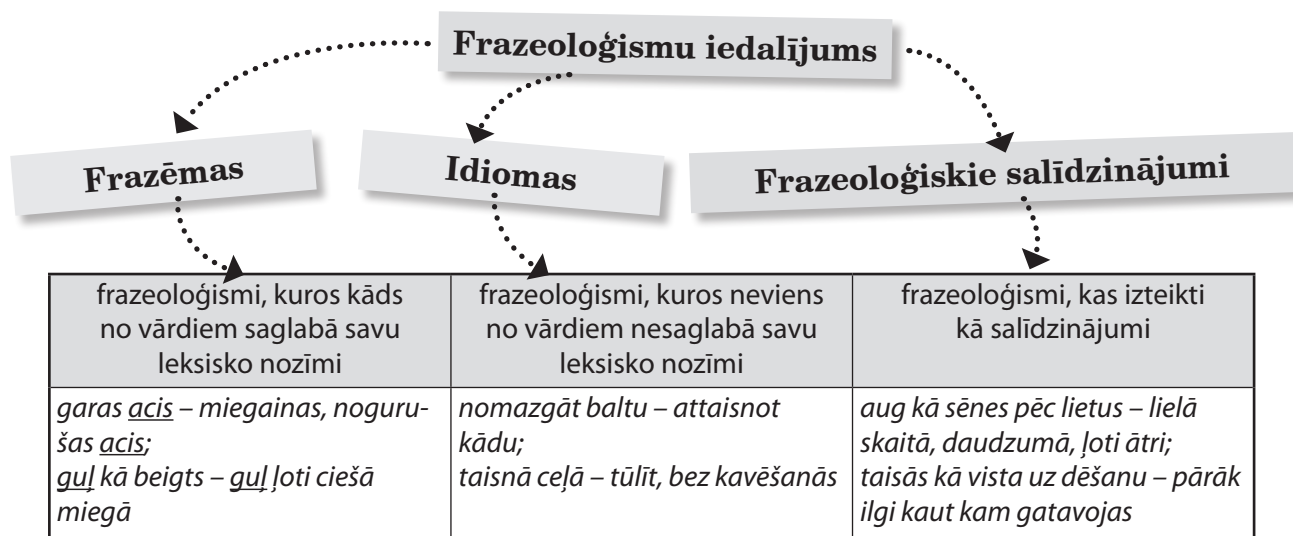
Uzzini no profesionālo priekšmetu skolotāja vai atceries savā apgūstamajā profesijā lietotos profesionālistus un noskaidro, ko tie nozīmē!

FRAZEOLOĢIJA

Frazeoloģija ir

- 1) valodniecības nozare, kas pēta frazeoloģismus;
- 2) kādas valodas frazeoloģismu kopums.

Frazeoloģisms ir leksiski nedalāms, ar valodas tradīciju nostiprināts vārdu savienojums, kura nozīme parasti saistīta ar visa vārdu savienojuma vai atsevišķu tā komponentu nozīmes pārnesumu, piemēram, *mest plinti krūmos* ‘padoties’.

47. uzdevums.

Atrodi katram frazeoloģismam atbilstošu skaidrojumu!

1. Sēdēt kā uz adatām	A. Nerunā, neatbild, klusē
2. Kad pūcei aste ziedēs	B. Ļoti liels attālums
3. Lēkt laukā no biksēm	C. Ļoti smacīgs gaiss
4. Palikt ēnā	D. Nav apstridams, nav šaubu
5. Iet taisnu ceļu	E. Neuzvedīgs, neaudzināts
6. Dzīvo, cepuri kuldams	F. Būt neievērotam, nepamanītam
7. Cirvi var pakārt	G. Nekad
8. Celt debesīs	H. Skolēnu vai studentu vasaras brīvdienas
9. Kā mežā audzis	I. Ļoti labi, pārticīgi, bezrūpīgi
10. Suņu dienas	J. Padzīt, atraidīt
11. Nav divu domu	K. Ļoti tīrs
12. Parādīt durvis	L. Apjūsmot, pārspilēti slavināt
13. Mēms kā zivs	M. Ļoti dusmoties, pārmērīgi gausties
14. Gaisa gabals	N. Rīkoties godīgi, atklāti
15. Kā nomazgāts	O. Nemierīgi, satraukti, nepacietīgi

16.	Baltais zvirbulis	P.	Ļoti slavēt
17.	Izgriezt pogas	R.	Pazudis, nav nekur atrodams
18.	Dziedāt slavas dziesmas	S.	Pilnīgā vienprātībā, vienādi
19.	Kā akā iekritis	T.	Atšķiras no pārējiem
20.	Visi kā viens	U.	Pārspēt kādu

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
O																			

48. uzdevums.

Pievieno salīdzinājuma partikulai *kā* atbilstošo vārdu vai vārdu savienojumu, lai veidotos frazeoloģisms! Uzraksti skaidrojumu!

Priecājas	kā	pa elli	
Rijīgs	kā	zirgs pēc auzām	
Pazūd	kā	niere taukos	
Miegs nāk	kā	samts	
Apreibst	kā	zirgs	
Skatās	kā	vējš	
Vesels	kā	no debesīm	
Deg	kā	pīle	
Nokrist	kā	pret sienu	
Atdurties	kā	kamielim caur adatas aci	
Mīksts	kā	muša	
Skrien	kā	raibu suni	
let	kā	adata siena kaudzē	
Ciest	kā	ugunīs	
Izlist	kā	bērns par kliņģeri	
Apaļš	kā	rutks	
Pazīt	kā	zobu sāpes	
Stiprs	kā	ūdens	
Dzīvo	kā	pa sviestu	
let	kā	bumba	

49. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Izraksti frazeoloģismus un skaidro to nozīmes!

Tāpēc zina, kur mūsu Ahilleja papēži, kur vājās vietas. Tāpēc viņš tā kliedz. Viņš zina, ar ko panākt labāko darba ražīgumu un vēlams – bezierunu paklausību. Ar čekas metodītēm, piemēram. Katru dienu likt saprast, ka tu, melnais, esi sūds no baloža, mells un maziņš, kam jābūt pateicīgam par katru dienu, kas pavadīta viņa zelta bedrē.

(Laima Muktupāvela. „Šampinjonu derība”)

Tulkojot frazeoloģismu no citas valodas latviešu valodā, nav ieteicams izmantot burtisko tulkojumu, jo izteikuma jēga un nozīme var tikt mainīta (līdz nepazīšanai) un runātāju/rakstītāju var pārprast. Ir daudz frazeoloģismu, kas satur a un nozīmes ziņā ir ļoti līdzīgi, taču ir vērojamas atšķirības leksiskā sastāva ziņā (atšķiras izmantotie vārdi, to formas, vārdu skaits u. tml.).

Piemēri		
Latviešu valoda	Angļu valoda	Krievu valoda
<i>Pelnīt baltu naudu</i>	<i>To coin it (in)</i>	<i>Зарабатывать бешенные деньги</i>
<i>Zelta rokas</i>	<i>A dab hand deft fingers</i>	<i>Золотые руки</i>
<i>Ciets rieksts</i>	<i>A hard nut to crack</i>	<i>Крепкий орешек</i>
<i>Strādā kā zirgs</i>	<i>Work like a horse</i>	<i>Работает как лошадь</i>

50. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Apvienojieties grupā pa četriem un salīdziniet frazeoloģismus un to nozīmju skaidrojumus latviešu un krievu valodā! Ja iespējams, sameklējiet, kā šos frazeoloģismus var pateikt angļu, vācu vai kādā citā svešvalodā!

Kārlis Vērdiņš

Grāmata

Tā ir ļoti laba grāmata, to man viena draudzene iedeva. Teica, tur viss kā par viņu rakstīts, lasot visu var labi saprast.

Viņai kā akmens no sirds novēlies, kā zvīņas nokritušas no acīm, un savam džekam pateikusi: ilgāk tā turpināties vairs nevar.

Vakar mēs drusku iedzērām pabā, šī kā no jauna piedzimusi.

Teica: tev noteikti jāizlasa, un tā nu viņa to grāmatu iedeva man.

Kamēr tu biji klases salidojumā, es to grāmatu izlasīju. Un man kā ar āmuru iesit pa pieri, un man kā zibens no skaidrām debesīm – ja jau tu pats to nesaproti, tad

laikam man tev tas jāpasaka: šitā nu gan vairs neies cauri!

To grāmatu es tev atstāju, palasi. Braukšu projām uz dažām dienām, man ieteicams pabūt vienatnē. Pie jūras un svešiem, vienkāršiem cilvēkiem, mazā, nomaļā zvejniekciemā, kur visa pasaule sadosies rokās un palīdzēs man.

Карлис Вердиньш

Книга

Это очень хорошая книга, мне её одна знакомая дала. Сказала, там всё как про неё написано, читая, можно всё хорошо понять.

У неё будто камень с души свалился, будто пелена с глаз упала, и она сказала своему парню: дальше так продолжаться не может.

Вчера мы немного выпили в пабе, она как заново родилась. Сказала: тебе надо обязательно прочитать, так вот и дала мне эту книгу.

Пока ты был на встрече выпускников, я эту книгу прочитала. И меня будто обухом по голове ударило словно гром среди ясного неба – если уж ты сам этого не понимаешь, тогда мне наверно придется тебе сказать: этот номер больше не пройдет!

Книгу я оставлю тебе, прочитай. Уезжаю на несколько дней, мне следует побыть в одиночестве. У моря, у чужих простых людей в маленьком захолустном рыбацьем посёлке, где весь мир возьмется за руки и поможет мне.

- 3. Uzraksti savas pārdomas par kādu grāmatu vai filmu, kas tevi ļoti ietekmējusi! Iesaisti dzejoli minētos frazeoloģismus vai frazeoloģismus ar tādu pašu nozīmi tekstā!**

51. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Pasvītro frazeolģismus un vecvārdus ar dažādu krāsu zīmuliem!

Kādā ciemā, kas ne ar ko īpaši neizcēlās starp daudziem citiem ciemiem uz šīs pasaules, dzīvoja puisis vārdā Jukums. Ja viņu izstieptu taisnu, viņš būtu kā izstīdzējis apinis, bet viņam nebija ļauts skaisti vīties. Māte vairs nepūlējās Jukumam šūdināt jaunu kārtu – tā nu garais šķeists staigāja – svārku piedurknes līdz elkoņiem, ūzu gali līdz ceļiem. Jukums nekad netika iekšā būdā, neapsitis galvu pret durvju malu.

„Lamzaks,” putru ēzdams, nosēcās tēvs. Kur tādu dēlu likt? Visur viņam galva duras pie griestiem, viss viņam rokās lūst. Citiem cieminiekiem dēli kā dēli, šis, kartupeļus stādot, iestieg līdz ceļiem vagā, jājūdz bullis, lai tas atspēries velk muļļu ārā, sienu gubojot, sakrauj kaudzi vai līdz debesīm, kāp kauč ar Pēteri runāties, labību sējot, graudus aizsviež tik tālu, ka ražu vāc aiz trijiem ciemiem...

Lēnīgi Jukums aizbrida uz tīrumu. Saulītei rietot, tajā dienā tēvs un māte pagalmā pēkšņi dzirdēja šņākoņu un švīkstoņu, ko vējš nesa no tīruma puses. Pametuši darbus pusratā, abi steidzās raudzīt, kas noticis. Tīruma malā vecie palika kā iemieti zemē, mēmi aiz brīnumiem. Irbju melnais tūkstotis, kādu šai pusē neviens ij sapnī nebija redzējis, bija satupis uz Jukuma, tā ka viņā vairs i putnu biedēkli, par cilvēku nerunājot, nevarēja sazimēt.

(Nora Ikstena. „Irbju pļaviņa”)

3. Kāpēc autore tekstā izmantojusi vecvārdus un frazeolģismus?

4. Izraksti frazeolģismus un skaidro to nozīmi!

52. uzdevums.

1. Strādājiet pāri!
2. Noskaidrojiet, kā ikdienā lietotie vārdu savienojumi iegūst frazeoloģismu nozīmi!
3. Iesaistiet frazeoloģismus teikumos tā, lai atklātu to nozīmi!
4. Izmantojiet frazeoloģijas vārdnīcu!

griezt kažoku uz otru pusi

stiept gumiju

izgriezt pogas

viena vīle

kā nomērīts

mest pār bortu

izmest enkuru

pacelt buras

uzskriet uz sēkļa

ievilkt savos tīklos

netaupīt krāsu

parādīt, kur mūrnieks sienā caurumu atstājis

nolīdzināt līdz ar zemi

kā bankā

zelta fonds

dubultā grāmatvedība

uzspiest zīmogu

kā uzvilкта atspere

liet čugunu

trūkst kādas skrūves

iet kā uzvilкта mašīna

vilkt laukā kā ar stangām

ne cepts, ne vārīts

kā caur gaļas mašīnu izmalts

vārās kā putras katls

debesu manna

kā sadedzis

kā jēla ola

celt galdā

pasniegt uz paplātes

paldies par kūkām

53. uzdevums.

Pastāsti par savu profesiju, iesaisti tekstā frazeoloģismus!

Pašpārbaudes uzdevumi

54. uzdevums.

Atzīmē ar aplīti pareizo atbildi!

1. Leksika ir
 - A. mirušas valodas, arī kāda cilvēka vārdu krājums;
 - B. valodas, arī kāda cilvēka vārdu krājums;
 - C. kādas svešvalodas, arī kāda cilvēka vārdu krājums.
2. Leksikoloģija ir
 - A. pedagoģijas nozare, kas pēta leksiku;
 - B. valodas nozare, kas pēta leksiku;
 - C. valodniecības nozare, kura pēta leksiku.
3. Pati mazākā valodas vienība ir
 - A. vārds;
 - B. skaņa;
 - C. teikums.
4. Vārdam ir
 - A. skanējums, nozīme;
 - B. tikai skanējums;
 - C. tikai nozīme.
5. Viennozīmīgiem vārdiem
 - A. nav vienas nozīmes, kas uztverama, neiesaistot vārdu teikumā;
 - B. ir tikai viena nozīme, kas uztverama, neiesaistot vārdu teikumā;
 - C. vārda nozīme ir skaidra tikai kopā ar darbības vārdu.
6. Daudznozīmīgiem vārdiem
 - A. ir vairākas nozīmes, kas uztveramas tikai kopā ar citiem vārdiem;
 - B. var būt un var nebūt vairākas nozīmes, kas uztveramas tikai kopā ar citiem vārdiem;
 - C. ir vairākas nozīmes, kas uztveramas tikai kopā ar vienu vārdu.
7. Tiešā nozīme nosauc parādību
 - A. vienkāršos nepaplašinātos teikumos;
 - B. tikai paplašinātā teikumā;
 - C. tieši, bez saistījuma ar citām parādībām.
8. Pārnestā nozīme nosauc parādību
 - A. netieši ar citu vārdu un ir tikai daudznozīmīgiem vārdiem;
 - B. netieši ar citu vārdu un ir tikai viennozīmīgiem vārdiem;
 - C. tieši ar citu vārdu un ir tikai viennozīmīgiem vārdiem.
9. Sinonīmi ir vārdi ar
 - A. emocionālu nokrāsu;
 - B. līdzīgu vai pilnīgi vienādu nozīmi;
 - C. pretēju vai pilnīgi vienādu nozīmi.

10. Antonīmi ir vārdi ar
A. līdzīgu nozīmi;
B. pārnestu nozīmi;
C. pretēju nozīmi.
11. Homonīmi ir vārdi ar
A. vienādu skanējumu;
B. vienādu skanējumu un vienādu rakstību;
C. vienādu rakstību.
12. Vispārlietojamie vārdi ir
A. paaugstināta stila vārdi;
B. terminoloģismi;
C. vārdi, kurus lieto jebkurā tekstā vai sarunā visos valodas stilos.
13. Poētismi ir
A. vārdi, kurus var izmantot tikai stāstos;
B. paaugstināta stila vārdi;
C. vārdi, kurus var izmantot tikai dzejā.
14. Sarunvalodas vārdi
A. ir literārās valodas vārdi, un tos nelieto brīvā, neoficiālā sarunā;
B. nav literārās valodas vārdi, un tos lieto brīvā, neoficiālā sarunā;
C. ir literārās valodas vārdi, un tos lieto brīvā, neoficiālā sarunā.
15. Vienkāršrunas vārdi
A. neatbilst literārās valodas normām un izsaka krasi negatīvu vērtējumu;
B. atbilst literārās valodas normām un izsaka krasi negatīvu vērtējumu;
C. atbilst literārās valodas normām un neizsaka krasi negatīvu vērtējumu.
16. Vecvārdi ir vārdi, kas
A. kādreiz bijuši neparasti vārdi, bet tagad tos lieto literārajā valodā kā ikdienas vārdus;
B. kādreiz bijuši parasti vārdi, bet tagad tos lieto reti vai vispār nelieto;
C. kādreiz bijuši parasti vārdi, un arī tagad tos lieto kā ikdienas vārdus.
17. Jaunvārdus lieto
A. tikai daiļliteratūrā;
B. jaunu parādību, jēdzienu nosaukšanai, terminoloģijā, daiļliteratūrā – izteiksmīgāku sinonīmu izvēlei;
C. tikai ikdienas sarunvalodā.
18. Apvidvārdi ir vārdi, kurus
A. zemnieki lieto kādā noteiktā apvidū;
B. lieto tikai kādā noteiktā apvidū;
C. zemnieki lietoja kādā noteiktā apvidū.

- 19.** Aizguvumi ir vārdi, vārdu savienojumi, kas aizgūti no
- A. slāvu valodām;
 - B. ģermāņu valodām;
 - C. citām valodām.
- 20.** Svešvārdi ir
- A. no grieķu, latīņu vai franču valodas mantoti vārdi;
 - B. no grieķu, franču vai citas valodas aizgūti vārdi;
 - C. tikai no grieķu vai franču valodas aizgūti vārdi.
- 21.** Svešvārdus lieto:
- A. tikai sarunvalodā;
 - B. tikai ārpus Latvijas robežām;
 - C. zinātniskajā stilā, terminoloģijā, daiļliteratūrā.
- 22.** Barbarismi ir
- A. mantoti aizguvumi, jo valodā nav vārdu attiecīgo jēdzienu apzīmēšanai;
 - B. mantoti vārdi, kaut gan valodā ir vārdi attiecīgo jēdzienu apzīmēšanai;
 - C. nevēlami aizguvumi, kaut gan valodā ir vārdi attiecīgo jēdzienu apzīmēšanai.
- 23.** Barbarismus lieto
- A. tikai sarunvalodā;
 - B. sarunvalodā, daiļliteratūrā;
 - C. tikai neizglītoti cilvēki.
- 24.** Termini ir
- A. vārdi, ko lieto medicīnā un ķīmijā;
 - B. daudznazīmīgi vārdi, kas apzīmē medicīnas jēdzienus;
 - C. precīzi, viennozīmīgi vārdi, kas apzīmē kādas zinātnes nozares jēdzienus.
- 25.** Terminus lieto
- A. ārzemju zinātniskajā un tehniskajā literatūrā;
 - B. tikai augstskolu zinātniskajā un tehniskajā literatūrā;
 - C. zinātniskajā un tehniskajā literatūrā.
- 26.** Profesionālismi ir
- A. vārdi, kurus lieto zvejnieki savās ikdienas sarunās;
 - B. vārdi, kurus lieto kādas noteiktas profesijas pārstāvji savās ikdienas sarunās;
 - C. vārdi, kurus nelieto zvejnieki savās ikdienas sarunās.
- 27.** Žargonismi ir
- A. neliterāri, bieži aizgūti vārdi ar izteiktu negatīvu nokrāsu, ko lieto noteikti sabiedrības slāņi un kas liecina par zemu valodas kultūru;
 - B. literāri vārdi ar izteiktu negatīvu nokrāsu, ko lieto noteikti sabiedrības slāņi un kas liecina par zemu valodas kultūru;

C. neliterāri, bieži aizgūti vārdi ar neitrālu nokrāsu, ko lieto noteikti sabiedrības slāņi un kas liecina par zemu runas kultūru.

28. Daiļliteratūrā žargonu lieto

- A. komikas radišanai;
- B. personāža valodā un komikas radišanai;
- C. personāža valodā, komikas radišanai un vides kolorīta raksturošanai.

29. Frazeoloģija ir

- A. valodniecības nozare, kas pēta frazeoloģismus;
- B. kāda cilvēka frazeoloģismu kopums;
- C. kādas valodas frazeoloģismu tulkojumi.

30. Frazeoloģisms ir

- A. nemainīgs vārdu savienojums, kura nozīme ir atkarīga no atsevišķu vārdu nozīmēm;
- B. nemainīgs vārdu savienojums, kura nozīme nav atkarīga no atsevišķu vārdu nozīmēm;
- C. mainīgs vārdu savienojums, kura nozīme ir atkarīga no atsevišķu vārdu nozīmēm.

55. uzdevums.

Atzīmē ar X, vai apgalvojums ir pareizs vai nepareizs!

Nr. p. k.	Apgalvojums	Pareizi	Nepareizi
1.	Saule vēl nav <i>lēkusi</i> . Vārds <i>lēkusi</i> lietots pamatnozīmē.		
2.	Zelta gredzens, zelta pulkstenis, zelta laiki, zelta zobi. Vārds <i>zelta</i> lietots tiešajā nozīmē.		
3.	Tev nu gan ir <i>liela mute</i> ! Vai tev nav kauna tā runāt? <i>Liela mute</i> ir frazeoloģisms.		
4.	Vārdi <i>spēks</i> , <i>drosme</i> ir antonīmi.		
5.	Vārda <i>gailēt</i> sinonīms ir <i>kvēlot</i> .		
6.	Vārdi <i>varonība</i> , <i>glēvums</i> ir antonīmi.		
7.	Vārdi <i>tālrāde</i> , <i>datne</i> ir jaunvārdi.		
8.	Vārdi <i>zēns</i> , <i>puišelis</i> , <i>knēvelis</i> , <i>knīpa</i> , <i>knauķis</i> ir sinonīmi.		
9.	Vārdi <i>sābrs</i> , <i>dieveris</i> , <i>mārša</i> ir apvidvārdi.		
10.	Vārdi <i>bračka</i> , <i>mutere</i> , <i>tents</i> ir barbarismi.		
11.	Vārdi <i>skaists</i> , <i>daiļš</i> , <i>glīts</i> , <i>izskatīgs</i> ir sinonīmi.		
12.	Vārda <i>sutīgs</i> sinonīms ir <i>sautēts</i> .		
13.	Vārdi <i>godi</i> , <i>dardedze</i> , <i>naģe</i> ir apvidvārdi.		
14.	<i>Tibeteika</i> , <i>berete</i> , <i>ausaine</i> , <i>sombrero</i> ir svešvārdi.		
15.	<i>Legāls</i> , <i>imigrācija</i> , <i>konkurēt</i> ir internacionālismi.		
16.	<i>Krūze</i> , <i>ziepes</i> , <i>frāze</i> ir svešvārdi.		

56. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

Atgriezies savā darba telpā, Guntars noklikstināja slēdžus, ieslēgdams spilgtus prožektorus, tad nospieda magnetofona pogu.

– Kā tevi sauc?

– Sabīne.

– Apsēdies šeit, – Guntars meiteni izrikoja. – Vai Havaju salās vēlies nokļūt?

– Vai ir tāda iespēja? – Sabīne jautri iesmējās.

– Protams! Es tev kā lielu noslēpumu varu pavēstīt, ka konkursa uzvarētāja pa taisno dosies uz Havaju.

– Tiešām?

– Jā. Pagriezies tā. Ļoti labi, Sabīne. Zodu mazliet augstāk un smaidi, – Guntars apstājās pie statīvā iestiprināta fotoaparāta. – Tagad sapurini matus. Iedomājies, ka ir vējains laiks. Ahā, ļoti labi. Tu esi ļoti skaista.

– Paldies. Jūs to laikam sakāt visām meitenēm?

– Varbūt norunāsim vienu lietu, – Guntars pietupās Sabīnes priekšā un piemiedza ar aci. – Mani sauc Guntars, un tu esi Sabīne. Nekādu „jūs”. Sarunājam?

– Protams, Guntar, – Sabīne piekrita. – Vai konkursā piedalās daudz meiteņu?

– Daudz. Ko ņemsi līdzi uz Havaju salām, ja nav noslēpums? Tev droši vien ir draugs?

– Nav gan! – Sabīne iesmējās.

– Ā, tas ir jauki. Labprāt būtu tavs pavadonis, ai, ko es muldu. Man tāpat būs jābrauc līdzi un jāfotografē, kā tu sauļojies pludmalē, – Guntars vāvuļoja pēc sen labi iestudēta scenārija. – Labākā draudzene arī var braukt līdzi.

– Man ir ļoti daudz draudzeņu.

– Tu vēl mācies skolā?

– Arodvidusskolā. Bet man tur nepatīk, – Sabīne atzinās.

– Kāpēc?

– Nepatīk, un viss. Es labprāt gribētu strādāt par fotomodeli, – Sabīne sapņaini teica.

(Aija Zuja. „Siseņu maršs”)

2. Atrodi un izraksti sarunvalodas vārdus, poētismus, svešvārdus, frazeoloģismus!

sarunvalodas vārdi – _____

poētismi – _____

svešvārdi – _____

frazeoloģismi – _____

ORTOGRĀFIJA

Ortogrāfija ir valodā pieņemtā vārdu pareizrakstības sistēma. **Ortogramma** ir burts vai burtu savienojums, kura rakstība ir jāpārbauda.

Īso un garo patskaņu burtu pareizrakstība

3. konjugācijas darbības vārdiem ar *-īt, -īties, -ināt, -ināties* un darbības vārdam *zināt* atbilstošajās vienkāršās tagadnes un divdabju formās rakstāms garais *ā* (*darām, skatāmies, zinām, darāms*), pārējos darbības vārdos *a* ir īss (*strādājam, darbojamies, paveicams*).

57. uzdevums.

Veido nepieciešamās darbības vārda tagadnes un divdabja formas! Ieraksti darbības vārdos un divdabjos patskani *a* vai *ā*!

Profesionālās izglītības iestādes atrod___s daudzās Latvijas pilsētās, tomēr pamatskolas absolventi bieži vien dod___s projām no mājām, lai apgūtu izvēlēto profesiju. Vispirms viņi iepazīst___s ar arodskolās un arodvidusskolās apgūst___majām profesijām atvērto durvju dienās.

Zālē pulcēj___s jaunieši. Durvis nepārtraukti virin___s. Liek___s, ka interesentu būs daudz. Kāds skaļi sarunāj___s. Cits aizmirsis paņemt rakst___mo. Gaid___ma tikšanās ar skolas vadību, nodaļu vadītājiem un audzēkņiem. Izstādē apskat___mi audzēkņu darbi. Visi steidz___s uz darbnīcām, lai tiktos ar speciālo priekšmetu skolotājiem un arodapmācības skolotājiem. Atnākušajiem par izvēlēto profesiju nekas daudz nav zin___ms, tāpēc rinda virz___s uz priekšu lēni. Vecāko kursu audzēkņiem jārāda savas prasmes un jāatbild uz daudziem jautājumiem: „Ko jūs tur dar___t? Vai prot___t šo darbu labi? Vai jūs bieži kļūd___ties?” Nodaļu vadītāji, dodot katram informācijas bukletu, saka: „Mēs lūdz___m nopietni pārdomāt savu izvēli un gaid___m katru, kas vēl___s apgūt profesiju.” Skolēni neatsak___s no šī piedāvājuma, pateic___s un atvad___s. Daudzi steidz___s uz autobusu.

Kad visi atgriež___s mājās, iepazīst___s ar profesiju aprakstiem. Kad las___m kādu informāciju, parasti to pārdomāj___m. Viss jāizvērtē, kā pienāk___s, jo gad___s arī kļūdīties.

1. septembrī audzēkņi vēl jūt___s nedroši. Stundas ik rītu sāk___s pusdeviņos. Skolēni no rītiem satiek___s un sasveicin___s. Ikdienā mācību stundas mij___s ar praktiskajām nodarbībām. Teorētiskās zināšanas nostiprin___mas darbā. Strādājot drēbes notraip___s, bet mēs nebaid___mies, jo zin___m, ka darin___m dažādas noderīgas lietas. Strādājot mēs norūd___mies. Brīvdienās visi atpūš___s un gatavoj___s jaunai darba nedēļai.

Šodien mēs godin___m absolventus. Mēs šķirst___m un skat___mies grupas fotoalbumu. Visi atcer___s arodskolā pavadītos gadus. Kā mums

klāj___s? Mēs peln___m naudu un atceramies vērtīgo un zin___mo atziņu – labs amats ir zelta vērts.

Izskaņu pareizrakstība:

- 1) izskaņā *-ātne* ir garš patskaņa burts, ja lietvārds atvasināts no darbības vārda, kam nenoteiksmes formā ir garš *ā*:
atklāt – atklātne, zināt – zinātne. Pārējos gadījumos *a* ir īss;
- 2) izskaņās *-ēknis, -ēklis* ir garš patskaņa burts, ja lietvārds veidots no darbības vārdiem, kam vienkāršās tagadnes 3. personā ir garais *ē*:
audzēt – audzēknis, tēmt – tēmtēklis. Pārējos gadījumos *e* ir īss.

58. uzdevums.

1. Lasi reklāmu un sludinājumu tekstus! Novērtē tos!

2. Labo pareizrakstības kļūdas vārdos!

Putekļu perekļus jūsu mitekļi ātri un efektīvi novērsīs jaunais zinātnes sasniegums – **aerosols „Spridzeklis”!**

KATRS JAUNEKLIS,
KURŠ VĒLAS KĻŪT PAR KURPNIEKA AMATA MĀCĒKLI,
TIEK AICINĀTS PIETEIKTIES SKOLAS KANCELEJĀ.
AR KONKURSA REZULTĀTIEM VARĒS IEPAZĪTIES
PORTĀLĀ JAUNATNE.SK. GRUPĀS IESKAITĪTIE
AUDZEKŅI SAŅEMS ATKLĀTNES AR UZAICINĀJUMU
IERASTIES PERSONĪGI LĪGUMU SLĒGŠANAI.
PATEICAMIES PAR SAPRATNI.

Gludekļa pamatnei piestiprinātais turēklis nebūs kaveklis ražīgam darbam!

Aizmirstiet par māneklīgajiem lipēkļiem mušu iznīdēšanai jūsu mājokļos! Arī zirnekļu tīmekļu staipēkņi jūs vairs neapgrūtinās. Iegādājieties skābekļa kaitekļu iznīcināšanas līdzekli!
Tas ir īsts insektu biedeklis.

Vienkāršajā pagātnē piedēkļa *-j-* priekšā rakstāms garais patskanis *ī* (*darīja, sacīja*), izņemot *bija, lija, mija, vija*.

59. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Prognozē darbības vārdu izskaņu pareizrakstību, kur nepieciešams, labo kļūdas!

1. Ak, dažām meitenēm es galvu jaucu.
Un aizgāju pat neatvadījies.
Es domāju: tas tik tā gadījies.
Un sevi šajā virknē nesaistīju.
Nu iedomāju: es taču tur biju.

(Imants Ziedonis)

2. Godš Dievam augstībā, un cilvēkiem – labs prāts!
 Es neesmu šai dzīvē maldināts,
 Bet pats es esmu bijis nomaldijies –
 Jo savas gribas vien mans ceļš bij vijies.
 Un, ja es tagad stāvu nesabijies
 un augu te kā skaisti stādīts stāds, –
 gods Dievam augstībā, un cilvēkiem – labs prāts!

(Imants Ziedonis)

Darbības vārda īstenības izteiksme un pavēles izteiksme

Darbības vārda nenoteiksme	Īstenības izteiksmes dsk. 2. persona (jūs) -at, -aties, -āt, -āties	Pavēles izteiksmes dsk. 2. persona (jūs) -iet, -ieties!
augt celt kāpt apsēties sarakstīties stāstīt	augat ceļat kāpjat apsēžaties sarakstāties stāstāt	audziet celiet kāpiet apsēdieties sarakstieties stāstiet

60. uzdevums.

1. Lasi instrukcijas!

2. Uzraksti darbības vārdus pavēles izteiksmes daudzskaitļa 2. personā!

Aizejot _____ (nodzēst)
gaismu!

_____ (Nesteigties!)
Paspēsiet uz nākamo vilcienu.

_____ (Nekāpt)
uz sliedēm!
Tas apdraud jūsu drošību
un dzīvību.

Jaunieši!
_____ (piecelties)
un _____ (dot) vietu
vecākiem cilvēkiem!

Cienījamie dabas parka
apmeklētāji!
_____ (Nelauzt) kokiem zarus
un _____ (nesviest) zemē atkritumus!

61. uzdevums.

1. Lasi dzejoli!

2. Uzraksti darbības vārdus īstenības izteiksmes vai pavēles izteiksmes daudzskaitļa 2. personā atbilstoši to lietojumam tekstā!

Māra Zālīte

Apturiet viņu, to Dullo Dauku

_____ (Apturēt) viņu, to Dullo Dauku,
To, kas manī dzīvo,
_____ (Grābt) aiz apkakles, _____ (nelaist)!...
Skrien, trakais, matiem plīvojot...

_____ (Skriet) pakaļ un _____ (panākt) ,
_____ (Likt) kaut kāju priekšā,
_____ (Norāt), _____ (kliegt), _____
(iestāstīt)!...

Skrien, dullais, cepuri riekšā...

Nu ko jūs _____ (stāvēt), ko _____ (skatīties)?

Laiva jau tālu no krasta...

Kā, un jūs arī _____ (domāt),

Ka to kopējo stripu tomēr var atrast?

riekša – sauja, roka

Līdzskaņu burtu pareizrakstība

Darbības vārda nenoteiksmes un divdabja formu pareizrakstība

Divdabis ar izskaņu -dams, -dama (pag. s-s, citi -z)	Darbības vārds vienkāršajā pagātnē	Nenoteiksme -t, -ties; divdabis ar izskaņu -ts, -ta (pag. z-z, citi s)
<i>lauzdams</i>	<i>lauza</i>	<i>lauzt, nolauzts</i>
<i>mezdams</i>	<i>meta</i>	<i>mest, aizmests</i>
<i>vezdams</i>	<i>veda</i>	<i>vest, pievests</i>
<i>nesdams</i>	<i>nesa</i>	<i>nest, atnests</i>

Vēlējuma izteiksmē galotnes **-tu, -tos priekšā** rakstāms tāds pats burts kā **nenoteiksmes galotnes priekšā** (*laist – laistu, sagrauzt – sagrauztu*).

Lūzt, milzt, birzt salīdzina ar darbības vārdu **nirt**: ja darbības vārdā **nirt** raksta **s**, tad arī **lūzt, milzt** un **birzt** atbilstošajā formā jāraksta **s**, ja **s** nav, tad rakstāms **z** (*nirst – lūst, birzt, milst* (ko dara?); *nirstot – lūstot, birstot, milstot*; *nirtu – lūztu, birztu, milztu*).

62. uzdevums.

1. Ieraksti vajadzīgo līdzskaņa burtu! Sagrupē divdabjus un darbības vārda nenoteiksmes formas atbilstoši to pareizrakstībai!

saule au__t, au__dama audeklu, noau__ts audekls, plī__t, plī__dams, grie__t, nogrie__ts, grie__dams, pū__t, nopū__ts, pū__dams, dzi__t, dzi__dams, ber__dams, nober__ts, ber__t, ē__dams, apē__ts,

dzē__t, dzē__dams, cen__damies, cen__ties, plū__t, plū__dams,
 el__t, el__dams, atpū__damies, lū__t, lū__dams, ku__t, ku__dams,
 kri__dams, kri__t, pra__dams, pieku__dams, sapo__damies, atra__t,
 atra__dams, lī__t, lī__dams, ju__t, ju__dams, grū__t, novēr__da-
 mies, pra__dams, pieku__dams, izlai__ts, aizmir__dams, svī__t,
 svī__dams, gā__t, gā__dams, aizmir__ts, aizmir__dams, pārvēr__-
 damies, iebil__t, iebil__dams, satum__dams, aizsvie__ts, svie__dams,
 izlai__dams

gāzdams

plēsdams

gāzt

plēst

_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

2. Izvēlies no 3. un 4. stabiņa darbības vārdu, pārveido to vēlējuma izteiksmē! Iesaisti šos vārdus teikumā!

Skaņu pārmaiņas

Pozicionālās skaņu pārmaiņas nosaka izrunas paradumi. Tās atvieglo izrunu un vērojamas vārda beigu daļā, priedēkļa un saknes sadūrā un salikteņos.

Balsīgie līdzskaņi nebalsīgo priekšā kļūst nebalsīgi.	<i>izstāde</i> <i>draugs</i> <i>lauzt</i>	z – s g – k z – s
Nebalsīgie līdzskaņi balsīgo priekšā kļūst balsīgi.	<i>atbalstīt</i> <i>plēsdams</i> <i>ikdiēna</i>	t – d s – z k – g
Līdzskaņi <i>ts, ds</i> izrunā saplūst un tiek izrunāti kā <i>c</i> .	<i>vads,</i> <i>plātsmaize, amats</i>	ds – c ts – c
Līdzskaņi <i>žs, šs</i> izrunā saplūst un tiek izrunāti kā <i>š</i> .	<i>spožs, mežsargs</i> <i>plašs</i>	žs – š šs – š
Līdzskaņi <i>v</i> un <i>j</i> vienā zilbē ar īsu iepriekšējo patskani izrunā veido divskani.	<i>zivs</i> <i>sev</i> <i>tavs, Daugavpils</i> <i>dzejnieks</i> <i>šujmašīna</i>	iv – iu ev – eu av – au ej – ei uj – ui

Vēsturiskās skaņu pārmaiņas ir valodas attīstības gaitā veidojušās fonētiskas parādības: lietvārdu, darbības vārdu formās un dažādos atvasinājumos sākotnējās skaņas vietā stājušies cita skaņa. Šādas pārmaiņas radušās senākos valodas attīstības posmos.

Vēsturiskā skaņu mija	Vēsturiskais skaņu zudums
Notiek, ja saknes beigās mainās līdzskaņi . Piemēram, <i>ceļvedis</i> – <i>ceļveža</i> , d – ž, <i>tīrgus</i> – <i>tīrdzniecība</i> , g – dz, <i>nolauzu</i> – <i>nolaužu</i> , z – ž, <i>mocīt</i> – <i>moku</i> , c – k.	Rodas I konjugācijas darbības vārdu saknes beigās piedēkļa <i>-st-</i> , izskaņas <i>-šana</i> priekšā, kad zūd līdzskaņi <i>t, d, s, z</i> . Piemēram, <i>lūz-a</i> – <i>lū-st</i> – <i>lū-šana</i> , z zudums , <i>vīt-a</i> – <i>vī-st</i> – <i>vī-šana</i> , t zudums , <i>kus-a</i> – <i>ku-st</i> – <i>ku-šana</i> , s zudums , <i>svīd-a</i> – <i>svī-st</i> – <i>svī-šana</i> , d zudums .

63. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Ieraksti svītriņu vietā pareizo burtu!

3. Izvēlies un uzraksti pareizo vārda formu!

1. – Ar katru dienu arvien trakāk. Atceries učēni litenē? Viņa galīgi sviestā sagājusi..., – el__dams uz parka soliņa blakus Kristapam apsēdās Pauls. Tālumā pie skolas vārtiem smagas somas un piebā__ - tas mapes stiepa Kristapa bijušie klasesbiedri.

– Nu, nu, – Kristaps nicīgi pavīpsnāja.

– Grib no mums literātus vai kā viņus tur, dze__niekus u__taisīt, – drau__s pavirši vilka ārā no somas un meta uz soliņa klades citu aiz citas.

– Re, kur ir, – Pauls beidzot izvilka no darba burtnīcas noskretušu lapiņu un pasniedza to Kristapam.

– Uzrakstīt literāri ko...ko...korektu dzejoli par aktu... par aktuālu tēmu, – skaļi izlas__ja Kristaps.

– Kreizī variants. Man litenē draud nesekmība. Učēne apsolīja, ka izlikls sekmīgu a__zīmi, ja uzrakstīšu to nolādēto dzejoli, – Pauls izrāva Kristapam no rokām lapiņu un iesvieda mi__kastē.

– Kāda problēma?

– Es zinu, tu domā, ka varēšu pasēdēt biblenē un nospiest, vai ne?

– Kas tur liels? – Kristaps paraustīja plecus.

– Baigi liels ir tas, ka es jau pieteicu savu tēmu. Pirmais. Kā idiots pacēlu roku un teicu, ka rakstīšu par adrenalīnu. Rainim un tam otram, nu... Plūdonim diez vai būs kāds dzejolis par dragreisu vai _____ (*laizšanos, laišanos, laisšanos*) ar moci no policijas. Bibliotēka atkrīt.

(*Kristīne Ulberga-Rubīne. „Es grāmatas nelasu 2”*)

2. Tāds ārēji nožēlojams, bet pārliecībā melnāks par melnu, Kristaps brauca tra__vajā un trole__busā. Šķīta, ka simtiem skatienu caurdur viņa negludināto kreklu un bikses, kas, iespējams, arī nosmērētas.

Balta krāsa ātri nosmērēj___s, baltai dvēselei viegli kļūt melnai, baltas sienas ir tikai slimnīcās, balts nekam neder. Tāds, iespraucies dziļākajā trole___busa stūrī, Kristaps stāvēja un gaid___ja savu pieturu, bet, kad tā pienāca, grūstīdams pārējos braucējus, viņš i___spraucās ārā un stei___šus iemuka mežā. Spir___ts pavasara vējš atnesa ģitāras skaņas un prieka spiedzienus no meža viņa gala.

(Kristīne Ulberga-Rubīne. „Es grāmatas nelasu 2”)

4. Atrodi tekstos un izraksti tabulā svešvārdus un žargonismus! Padomā un ieraksti tabulā tiem atbilstošus literārās valodas vārdus!

Svešvārdi	Literārās valodas vārdi	Žargonismi
	<i>skolotāja</i>	<i>učene</i>

5. Atrodi šajā tekstā un pasvītro ar dažādas krāsas zīmuļiem vārdu savienojumus, kuros viens un tas pats vārds lietots tiešā un pārnestā nozīmē!

Lietvārdu pareizrakstība

Lietvārdu pareizrakstībā jāievēro vairāki vārddarināšanas likumi. Labskaņas dēļ atsevišķos II, V un VI deklinācijas lietvārdos nav līdzskaņu mijas.

Piemēram, *viesis – viesā, kaste – kastu, valsts – valstu*, bet *māte – māšu, klade – klažu, rīkste – rīkšu, sacīkstes – sacīkšu, finanses – finanšu ministrs*.

Kopdzimtes lietvārdiem un sieviešu dzimtes uzvārdiem vsk. datīvā sieviešu un vīriešu dzimtē ir atšķirīgas galotnes. Piemēram, *Ilzei Egļei – Jānim Egļem, Annai Kraujai – Mikum Kraujam*.

Iegaumē!

atvilktne, birztala, dzelzceļš, istaba, izkopts, kartīte, lauvmutīte, lente, applūdināt, āliņģis, leņķis, eņģelis, runči, franči, senči, aizkari, apvārsnis, liktenis, paraža, pulkstenis, dzelzsbetons;

abonements, absolvents, albums, alkohols, aplaudēt, automobilis, behemots, biznesmenis, eksperiments, entuziasms, džentlmenis, ģerbonis, interesants, kanibāls, komats, licence, magnetofons, manekens, meteoroloģija, numurs, oriģināls, programma, propaganda, šašliks, temperaments, žanrs, želatīns

64. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Ieraksti vārdos nepieciešamos burtus!

1. Grie__ti man

Vajadzīgi.

Jo debesis ir pārāk au__stu.

(Imants Ziedonis. „Istabā. Vienatnē”)

2. – Melisa! – Sēne iesauc__s, pielēca kājās un, neizslēdzis datoru, izmet__s pa durvīm. Pēc neilga brīža puisis a__griez__s, ieskrēja atpakaļ i__tabā, uzvilka kedas un paķēra no plaukta motorollera a__lēgas.

Viņš brauca pa ieliņām un ietvēm, trauc__s garām ļaužu pūļiem, mašīnām un tramvajiem, gandrīz saskrēj__s ar riteņbraucēju, kā rezultātā motorollers sasl__dēja un viņš nokrita.

(Dace Šteinberga. „Spēle”)

3.

Kārlis Vērdiņš

Mēs ar kolēģiem esam izdomātas būtnes priekšnieces a__ziņā – čakli, laipni, laicīgi nākam uz darbu un paliekam vēl vakarā, vislaik strādāj__m, nesarunādamies, no datoriem acu nepaceldami.

Nabaga priekšniece nezina, cik viņas a__ziņa trausla – ak, ja viņa mūs redzētu brīžos, kad pati dod__s uz banku vai pu__dienās, kad sēž seminārā vai izbrauc no Rīgas!

Es viņai to nenovēlu. Viņa mūs nepazītu. Viņas sirsnība nei__turētu – noskatīties, kā mēs pēkšņi aizmir__tam lasīt un rakstīt, neķītras dziesmas i__klie__dami lecam pa logiem, sakāpjām bulvāra kokos un ēdam sēnes.

Mūsu krustmāte, pamāte, zemes, maizes un ūdens māte sabruktu elsās pār printeri. Negribētu mūs redzēt.

Nebūtu mums vairs svētvakarū, kad, lī__smi un šķīsti kā se__dien pēc pirts, kā nevainīgi e__ģeļi pie Ziemsvētku eglītes valgām acīm gaid__m, kad priekšniece klusi mūs a__staigās, katram snie__dama aploksnīti.

4.

Marts Pujāts

jebkurš klusums ir kā naktī robe__punktā apstājies autobu__ jebkurā klusuma brīdī kāpj iekšā robe__sargi ar savām dīvainajām micēm

klusums ir kā naktī pļavā avarējusi vieglā automaš__na kuras au__šupvērstie riteņi pamazām pārstāj grie__ties cilvēki ar kabatas bater__jām nāk noskaidrot vai kāds nav cietis un tad i__sauc a__iecīgos dienestus

kad mājīgs milzīgs autobu__ naktī apstāj__s pie pēdējā luks__fora
 kas savieno pilsētu ar ne__trālo zonu
 iestāj__s viegli personificējams klusums
 tāds kurš klāteso__ dzīvās un jautrās vakara sarunās
 tāds kurš liek sapnī skriet uz vietas
 viņš jums skaidri pateiks kas šodien par prelūdiju un fūgu
 kur šobrīd pastaigāj__s misters bīns
 kā jau jebkurš klusums
 tas paliek krustojumā un izaug par dzīvu un jautru pilsētu
 kad mājīgais milzīgais autobu__ u__sāk savu gaitu pie zaļās gaismas
 un meitenes skatoties pa aizmugures logu pie sevis sauc
 ardievu minka

2. Atrodi tekstos svešvārdus! Iesaisti tos teikumos, lietojot pavēles izteiksmi!

Īpašības un apstākļu vārdu pareizrakstība

Iegaumē!

Vispārākajā pakāpē rakstāmi divi vienādi līdzskaņu burti, ja īpašības vārds sākas ar *s*. Tas jāievēro arī no īpašības vārdiem atvasinātu apstākļa vārdu vispārākās pakāpes veidošanā.

Piemēram,

visstiprāk, vissmalkāk, visstraujāk, vissīkstākais, vissaldākais.

Īpašības vārdus ar izskaņu *-ains* atvasina no lietvārda daudzskaitļa ģenitīva, piemēram, *klints – klinšu – klinšains*; no lietvārdiem vienskaitliniekiem, piemēram, *saule – saulains, zāle – zālains*.

Īpašības vārdos jāievēro līdzskaņu pareizrakstība.

Piemēram,

-g-	-k-	-jš	-šs	-ss	-žs	-zs
<i>augsts</i> (kalns)	<i>auksts</i> (laiks)	<i>klajš</i> <i>slapjš</i>	<i>košs</i> <i>ciešs</i>	<i>īss</i> <i>vēss</i>	<i>možs</i> <i>biežs</i>	<i>biezs</i> greizs
<i>rūgts</i> <i>spilgts</i> <i>spirgts</i> <i>žirgts</i>	<i>līksts</i> <i>sīksts</i> <i>mīksts</i>	<i>spējš</i> <i>vājš</i> <i>dobjš</i>	<i>drošs</i> <i>tumšs</i>	<i>kluss</i>	<i>spožs</i>	<i>pareizs</i>

65. uzdevums.

1. Lasi dzejoli!

2. Raksti īpašības un apstākļa vārdus vispārākajā pakāpē! Lieto divus vienādus līdzskaņu burtus, kur nepieciešams!

3. Izvēlies no iekavās dotajiem vārdiem pareizo!

Ojārs Vācietis

Vi__labāk

Vi__labākais _____ (*draugs/drauks*)
šodien nenāc vi__labāk
uz to mums vi__labāko vietu!

Vi__labā,
ir reizes,
kad lielais – vi__tālāk
kļūst lielais – vi__tuvāk, vi__labāk...

Vi__labāk,
viens otram kad debesīs stāvam vi__labāk,
vi__požāk,
vi__tāvāk,
vi__tālāk,
vi__gaišāk,
jo mēs taču neejam ceļu,
kur labāk.

Mēs ejam, kur jāredz,
kur paredz un pārredz,
kur jāvar,
kur, ja tev nav spožuma cita,
tad – pārdedz,
jo gaišam būt jāvar.

Un jāvārds –
ir sevi ar kastaņu svecēm
pie debesīm _____ (*piespraust/piesprauzt*),
un _____ (*nogāzties/nogāsties*) trūdods
uz kā cita saknēm –
tas arī ir jāvārds.

4. Kāpēc autors lietojis īpašības vārda vispārāko pakāpi?

Skaitļa vārdu pareizrakstība

Skaitļa vārdu salikteņu veidošana:

1) no *vienpadsmit* līdz *deviņpadsmit*:

skaitļa vārds (parasti bez galotnes) + īsināts prievārds *pāri* (*pa*) + skaitļa vārda forma *desmitam*, kas saknē zaudējusi *e* un galotni, piemēram, *divi* + *pāri* + *desmitam* = *divpadsmit*;

Iegaumē! Vārdā *trīspadsmit* nezūd pirmā skaitļa vārda galotne.

2) no *divsimt* līdz *deviņsimt*:

skaitļa vārds no *divi* līdz *deviņi* (bez galotnes) + *simts* (bez galotnes), piemēram, *pieci* + *simti* = *piecsimt*;

Iegaumē! Vārdā *trīssimt* nezūd pirmā skaitļa vārda galotne.

3) daļskaitļu nosaukumi ir dažādu vārdu savienojumi, piemēram,

divi + *ar* + *pusi* = *divarpus*,

viena ceturtdaļa,

20,5 (*divdesmit*, *komats*, *pieci*).

Iegaumē! Latviešu valodā ir skaitļa vārds *tūkstotis*.

Paralēli vārdam *tūkstotis* lieto nelokāmu bezgalotnes formu *tūkstoš*.

Paralēli vārdam *simts* lieto nelokāmu bezgalotnes formu *simt*.

Piemēram, *divsimt*, *trīstūkstoš*.

66. uzdevums.

Uzraksti skaitļa vārdus ar vārdiem!

1. *Tēvs izņem no skapja mazu pudelīti un graudu cukura un pilina uz tā drapes.*

MĀTE. Lakata Zelmiņai tagad nevajaga. Bet jaunu svētdienas brunču.

TĒVS. _____ (10), _____ (11), _____ (12).

MĀTE. Citādi sāks vēl runāt, ka mēs viņu turam kā jau daždien bāraini.

TĒVS. _____ (19), _____ (20). Nu, šē!
(*Iebāž mātei graudu mutē.*)

MĀTE. Lai tev veselība!

(*Rūdolfis Blaumanis „Indrāni”*)

2. Naudas līdzekļi par kopējo summu LVL 62,92 (_____, 92 santīmi) izmantoti lietderīgi un attiecināmi faktiskajiem izdevumiem.

3. PĀRVEDUMA ORDERIS

Iemaksai skaidrā naudā fiziskai personai

Summa LVL 45,18 (_____).

(*lati vārdiem, santīmi cipariem*)

4. INVENTARIZĀCIJAS AKTS

Nr. p.k.	Nosaukums	Mērvienības	Daudzums	Summa
1.	Telefona aparāts	gab.	1	36,52
2.	Sienas pulkstenis	gab.	1	18,99
3.	Sienas ekrāns	gab.	1	63,77
4.	Dators <i>Intel Celeron</i>	gab.	1	304,99
5.	Kopēšanas aparāts	gab.	1	190
6.	Rakstāmgaldi	gab.	3	78,50
7.	Krēsli	gab.	6	150,00
	Kopā	gab.	14	842,77

Pavisam kopā faktiskais daudzums _____ (14)
par summu _____ (LVL 842,77).

Kopā un šķirti rakstāmi vārdi

Kopā rakstāmi	Vietniekvārdi ar <i>jeb-, ik-, ne-</i> vārda pirmajā daļā <i>jebkurš, ikviens, nekas</i>	Apstākļa vārdi ar <i>jeb-, ik-, ne-, pa-, -pat</i> <i>jebkā, ikreiz, nekad, nekur, pavisam, tāpat</i>
Šķirti rakstāmi	Vietniekvārdi <i>kaut kas</i> <i>diez kas</i> <i>diezin kas</i> <i>nez kas</i> <i>nezin kas</i>	Apstākļa vārdi <i>kaut kur</i> <i>diez kā</i> <i>diezin kad</i> <i>nez kā</i> <i>nezin kur</i>

legaumē atsevišķu apstākļa vārdu pareizrakstību!

Piemēram, *pašreiz, daudzmaz.*

Kopā raksta *papriekš, papriekšu* (laika nozīmē), *neparko* (nekādā gadījumā).

Šķirti raksta *pa priekšu* (vietas nozīmē), *laiku pa laikam*.

Blakus atrodas divi vienādi līdzskaņu burti (*tikko, otrreiz, katreiz, cikkārt*).

67. uzdevums.

1. Svītriņu vietā ieraksti izlaistos burtus!

2. Izvēlies no iekavās dotajiem vārdiem pareizo!

1. Bārdzīnis varēja **dzīvot, cepuri kuldams**. Viņš bija veikls zellis, kas labi mācēja ne tikai nodzīt bārdu, nogrie__t matus, bet arī pieprata dažu labu ārstniecības māku. Par pieklājīgu samaksu bārdzīnis nea__eicās izvilkēt skabargu, pārgrie__t augoni, vai nolai__t asinis, jo tā _____ (*ne viens/neviens*) vien atguva savu pazaudēto mundrumu, cits gan kļuva vēl vārgāks nekā iepriekš, bet tā gan vairs nebija bārdzīņa vaina, jo _____ (*ne viens/neviens*) jau nav visuspēcīgs.

(Nora Ikstena. „Bārdzīnis un viņa sapnis”)

2. Miks domāja par sevi. _____ (*Kautkad/Kaut kad*) sen vai varbūt arī _____ (*ne tik/netik*) sen skolā viņš tika pamatīgi apņir__ts rudo loku dēļ. Un tad, par spīti visiem, viņš pameta skolu, pameta vecākus un sāka strādāt tur, kur likās vi__vieglāk nopelnīt, – celtniecībā. Tur ņēma arī tādus kā viņš. Nešķiroja pēc a__zīmēm, matu vai acu krāsas. Uzradās draugi, _____ (*tik pat/tikpat*) dīvaini. Un šņabis. Un zāle... Tad Miks saprata, ka darbs nebūt nav vienkār___. Arī meitenes, uzzinājušas, kur Miks strādā, pēc iespējas ātrāk **tinās lapās**.

(Dace Šteinberga. „Spēle”)

3. Ap sešiem uzrakst__jās dzejolis.
Tā – _____ (*neparko/ne par ko*). Bet vienkārši – ap sešiem Mēs i__slāpuši gaid__jām, ka līs
No melniem _____ (*it kā/itkā*) lietus padebešiem.

(Imants Ziedonis. „Ap sešiem uzrakstījās dzejolis...”)

3. Iesaisti teikumos izceltos vārdu savienojumus tā, lai atklātos to nozīme!

Īpašvārdu un saliktu nosaukumu pareizrakstība*

Nosaukumi, kas liekami pēdiņās	
Laikrakstu un žurnālu nosaukumi	<i>žurnāls „Kapitāls”</i>
Mākslas darbu, grāmatu nosaukumi	<i>stāsts „Es grāmatas nelasu”</i>
Uzņēmumu, biedrību, veikalu u. c. nosaukumi	<i>uzņēmums „Somdaris”</i>
Transporta līdzekļu nosaukumi	<i>automašīna „Ferrari”</i>
Šķirņu nosaukumi	<i>konfekte „Gotiņa”</i>
Ar lielo burtu visi patstāvīgi vārdi saliktajā nosaukumā	
Valstu nosaukumi	<i>Amerikas Savienotās Valstis</i>
Starptautisko organizāciju nosaukumi	<i>Eiropas Savienība, Pasaules Banka</i>
Augstāko valsts iestāžu nosaukumi	<i>Latvijas Republikas Saeima, bet Ministru kabinets</i>
Zvaigznāju nosaukumi	<i>Lielie Greizie Rati</i>
Daži ģeogrāfiskie nosaukumi	<i>Tuvie Austrumi, Lielais Baltezers</i>
Laikrakstu un žurnālu nosaukumi	<i>„Sveiks un Vesels”, „Biznesa Ziņas”</i>
Pseidonīmi	<i>Rutku Tēvs</i>
Ordeņu un augstākie goda nosaukumi (izņemot vārdu „ordenis”)	<i>Triju Zvaigžņu ordenis</i>
Ar lielo burtu pirmais vārds saliktajā nosaukumā	
Iestāžu, organizāciju, uzņēmumu u. c. nosaukumi	<i>Izglītības un zinātnes ministrija</i> <i>Hipotēku un zemes banka</i>
Svētku un atceres dienu nosaukumi	<i>Mātes diena, Zinību diena</i>
Goda nosaukumi	<i>Tautas daiļamata meistars</i>
Ģeogrāfiskie nosaukumi	<i>Baltijas jūra, Ventas rumba</i>
Vēsturiski nosaukumi	<i>Otrais pasaules karš (2. pasaules karš, II pasaules karš)</i>

Ar lielo burtu ievadītātvārds un diferencētātvārds saliktajā nosaukumā*

Augstskolu un skolu nosaukumos	<i>Latvijas (ievadītātvārds) Universitāte, Rīgas (ievadītātvārds) Tehniskā (diferencētātvārds) universitāte</i>
Muzeju nosaukumos	<i>Ģederta Eliasa Jelgavas (ievadītātvārds) Vēstures (diferencētātvārds) un mākslas muzejs</i>
Dažādu iestāžu un biedrību nosaukumos	<i>Rīgas (ievadītātvārds) Latviešu (diferencētātvārds) biedrība Latvijas (ievadītātvārds) Valsts (diferencētātvārds) prezidenta kanceleja</i>

* Seko MK likumu grozījumiem!

68. uzdevums.**1. Lasi informāciju!****2. Sagrupē Latvijas muzeju nosaukumus atbilstoši pareizrakstības noteikumiem!**

āraišu ezerpils brīvdabas arheoloģiskais muzejs, rīgas skolu muzejs, latvijas etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, rīgas motormuzejs, farmācijas muzejs, latvijas dzelzceļa vēstures muzejs, e. smilģa teātra muzejs, latvijas ugunsdzēsības muzejs, rīgas kino muzejs, dekoratīvās mākslas un dizaina muzejs

Latvijas muzeju biedrība aicina tumšo rudens un ziemas mēnešu nogalēs apmeklēt Latvijas muzejus! Saņemiet muzeja apmeklētāja karti un krājiet ! Aktīvākie muzeju iepazīnēji varēs piedalīties loterijā un laimēt iespēju apmeklēt kādu no Eiropas ievērojamākajiem muzejiem.

3. Uzraksti, kurus muzejus tu esi apmeklējis un kurus vēl gribētu apmeklēt! Kāpēc?

69. uzdevums.

1. Lasi Latvijas augstskolu piedāvājumu iegūt augstāko izglītību!

2. Labo augstskolu nosaukumus atbilstoši pareizrakstībai!

Zināšanas Pieredze Iespējas
Latvijas lielākā augstskola
latvijas universitāte
gaida Tevi!

Ja jūti aicinājumu palīdzēt
cilvēkiem, stājies
rīgas stradiņa universitātē!

Ass prāts un konstruktīva
domāšana – **rīgas tehniskās universi-
tātes** studenta zīmols!

Topošais student,
Tevi aicina Latvijas reģionālās
augstskolas!
ventspils augstskola
daugavpils universitāte
vidzemes augstskola
liepājas universitāte

Ātrāk! Augstāk! Tālāk!
Rekordus sportā un dzīvē sasniegsi, ja mācīsies
latvijas sporta pedagoģijas akadēmijā.

Ja gribi būt pats savas zemes saimnieks,
pievienojies **latvijas lauksaimniecības**
universitātes studentu pulkam!

Ja Tevi mīt radošais gars,
tad savu talantu atklāt varēsi
latvijas mākslas akadēmijā
latvijas kultūras akadēmijā
jāzepa vītola latvijas
mūzikas akadēmijā.

Nauda kokos neaug,
un arī purvā atrast to nevar.
Ja gribi zināt, kā pie tās tikt, nāc studēt uz
rīgas ekonomikas augstskolu vai
banku augstskolu!

rīgas juridiskās augstskolas
studenti zina,
ka taisnība vienmēr uzvarēs.

Vidusskolas absolvent, atceries - skolotāju rīcība Tev reizēm šķita
nepareiza, skolas telpas varētu būt skaistākas, skolas dzīve aizraujošāka.
Tu pats to varēsi mainīt,
ja studēsi **rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā**

„Latvji, brauciet jūriņā,
Naudu krājiet pūriņā!”

(Krišjānis Valdemārs)

Ne tikai kuģniecības attīstības laikā, bet arī mūsdienās Latvijas jūrniekus,
kas profesionālo izglītību ieguvuši **latvijas jūras akadēmijā**, labprāt gaida
zem dažādu valstu karogiem ceļojoši kuģi.

70. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Labo kļūdas teātru un lugu nosaukumos!

Latvijas teātru festivāls

Norises laiks: septembra otrā nedēļa

REPERTUĀRS

Teātris	Autors	Luga
Latvijas nacionālais teātris	Juhans Smūls	Pulkveža atraikne
Latvijas Nacionālā Opera	Rihards Vāgners	Klīstošais Holandietis
jaunais Rīgas teātris		Ziedonis un visums
Valmieras Drāmas teātris	Ērihs Kestners	Emīls un berlīnes zēni
M. Čehova Rīgas krievu teātris	Viljams Šekspīrs	Diupacmitā nakts
Latvijas dailes teātris	Valdis Grēviņš	Gaisa grābēkļi
Rīgas Bērnu un Jauniešu muzikālais teātris	Rūdolfs Blaumanis	Velniņi
Latvijas leļļu teātris	Rūdolfs Blaumanis	Skroderdienas silmačos
Rīgas neatkarīgais teātris „skatuve”	Pēc Ventas Vīgantes	Klasse – XX gadsimts

71. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Uzraksti nedēļas dienu nosaukumus!

Pičuks. Nu tad jau vēl veselu nedēļu pa vecam varēsīm mežā braukt.

Ieviņa. Kur nu vairs nedēļu! Šodien ir pirmdiena. _____ dien, _____ dien, _____ dien, _____ dien, _____ dien – piecas dienas! _____ dien ir Zāļu diena, tad būs jālīgo, un Jāņa dienas vakarā Aleksis būs saimnieks.

(Rūdolfs Blaumanis. „Skroderdienas Silmačos”)

3. Izraksti no teksta svētku dienu nosaukumus un papildini šo sarakstu ar tev zināmiem citu svētku nosaukumiem!

72. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

Naktī virzienu var noteikt pēc mēness un zvaigznēm. Ja mēness ir uzausis, pirms saule paspējusi norietēt, tiks izgaismota tā rietumu puse, bet, ja tas uzausīs pēc saules norietēšanas, tad izgaismosies tā

austrumu puse. Ziemeļu puslodē virziena noteikšanai var izmantot lielo greizo ratu zvaigznāju, kas zināms arī kā lielais lācis, un kasiopejas zvaigznāju. Šie zvaigznāji nestāv uz vietas un katrs pretim viens otram apriņķo polārzvaigzni. Lai noteiktu virzienu un atrastu polārzvaigzni, novelciet starp tiem taisni, tad perpendikulāri no polārzvaigznes Zemes virzienā novelciet vēl vienu taisni. Vieta, kur taisne krustojas ar horizontu, atrodas ziemeļu pusē.

Dienvidu puslodē virzienu var noteikt, raugoties uz dienvidu krustu – ievērojamu, krustveidīgu zvaigžņu kopu, kas līdzinās attēlam uz Austrālijas karoga.

(Endrū Tompsons. „Kāpēc debesis zilas un papagaiļi runā”)

2. Uzraksti zvaigznāju nosaukumus atbilstoši pareizrakstības likumiem!

3. Papildini šo sarakstu ar tev zināmiem citu zvaigznāju nosaukumiem!

73. uzdevums.

1. Strādāji grupā! Lasiet vienu no tekstiem!

2. Pārrakstiet tekstu uz lapas, novēršot pareizrakstības kļūdas!

3. Pārrunāji klasē, kuri pareizrakstības likumi bija jāievēro katras grupas rediģētajā tekstā!

1. Tērbatas (tagad Tartu, igauņijas teritorijā) universitātes tautsaimniecības students Krišjānis Valdemārs pārsteidza savus biedrus un aukstskolas vadību ar neparastu rīcību. Uzrakstā pie savas iztabiņas durvīm līdzās vārdam un uzvārdam viņš pievienoja īpašu piezīmi – „latvietis”. Šis itkā nenozīmīgais fakts kļuva par spilktu, laikmetu raksturojošu iezīmi. Krišjānis Valdemārs atteicās no agrāko laiku tradīcijas – izglītotajiem latviešiem noliekt savu tautību. Valdemāra rīcībā ispaudās lepnums par savu tautu un vēlēšanās redzēt to līdzvērtīgu citām eiropas tautām.

K. Valdemāram radās domubiedri Tērbatas studentu vidū. Pazīstamākie ir Krišjānis Barons un Juris Alunāns. Šie cilvēki ussāka grūto darbu latviskas pašabziņas veidošanā. Nozīmīgākais viņu devums bija laikraksts „Pēterburgas avīzes”. [...] 1868. gadā nodibinātā Rīgas latviešu biedrība (tautā saukta par „Māmuļu”) ilgu gadus bija neoficiāls Nacionālās kustības centrs. Tā rūpējās par valodas iskopšanu un vēstures pētīšanu, izplatīja grāmatas, veidoja latviešu teātri.

(Dainis Cipulis. „Latvijas vēsture. Latvijas mazā enciklopēdija”)

2. 1330. gadā stratēģiski nozīmīgā vietā Daugavmalā tika likti Rīgas pils – Livonijas ordeņa mestra rezidences pamati. 1481. gadā starp ordeni un Rīdzeniekiem sākās karš, un tajā laikā Rīdzenieki pili ieņēma un nojauca. Tomēr pēc desmit gadiem cīņām Rīdzeniekiem nācās padoties, un ordenis izvirzīja prasību atkal uscelt pili.

Jaunusceltajā pili apmetās pils komturs jeb pils pārvaldnieks, taču ordeņa vajadzībām pils nekalpoja ilgi. Pēc Livonijas ordeņa pašlikvidēšanās (1562) pili atradusies Poļu un Zviedru pavadoņu un ģenerālgubernatoru rezidence, bet no 1710. Līdz 1917. gadam – vidzemes, vēlāk baltijas ģenerālgubernatora un viņam pakļauto administratīvo iestāžu mītne. 1921. gadā pili tika iekārtots Latvijas etnogrāfiskais (tag. Latvijas nacionālais vēstures) muzejs un Latvijas valsts mākslas (tagad Ārzemju mākslas) muzejs, 1922. gadā pils jaunākajā daļā – Latvijas Republikas valsts prezidenta telpas. Padomju laikā pili atradās muzeji un Pionieru pils, bet 1995. gadā tajā atgriezās valsts prezidents.

(*Alberts Zarāns. „Pilis un muižas Latvijā. Latvijas mazā enciklopēdija”*)

3. Kinodzīve Latvijā 2003–2004

Paplašinās sadarbība ar ārvalstīm, īpaši – pēc mūsu valsts iekļaušanās Eiropas savienībā. Latvija tagad piedalās Eiropas savienības audiovizuālās jomas adbalsta programā. Nu jau vairāki talantīgākie latviešu kinematogrāfisti saņēmuši augstāko Latvijas valsts atbalvojumu – Triju zvaigžņu ordeni. Šo atbalvojumu saņēmuši arī vairāki tautā iemīļoti aktieri. Pēdējos gados tapis daudz jaunu filmu. Aktierkino jomā 2004. gadā ievēribo guva Jāņa Streiča melodrāma Rudens rozēs un Vara Braslas jaunā filma Ūdensbumba resnajam runcim. 2003. gadā aissākts jauns žurnāls – ar nosaukumu „Kino pauze” tas iznāk reizi mēnesī, pārlūko kārtējā kinorepertuāra filmas, pievēršās kino notikumiem Latvijā un ārzemēs.

Nopietnas izmaiņas notiek kinofilmu iznomā un demonstrēšanā. Skaists un ērts ir 2003. gada nogalē atvērtais 14 kinozāļu komplekss Forum cinemas, bet Rīgā, Elizabetes ielā vairs nav kinoteātra „Oskars” (savulaik – „Pionieris” ar specializētu kinorepertuāru bērniem), Lāčplēša ielā vairs nav „Kino 52” (ilgus gadus to sauca kino „Lāčplēsis”, bet vēl pirms tam, no 1914. gada, „Grand kino”, viens no senākajiem un slavenākajiem Rīgas kinoteātriem).

(*Vents Kainaizis. „Latvijas kino. Latvijas mazā enciklopēdija”*)

Pašpārbaudes uzdevumi

74. uzdevums.

Atzīmē ar aplīti pareizo atbildi!

1. Blakus rakstāmi divi ss
 - A. visskaistākā, sauss;
 - B. visslabāk, mēness;
 - C. klasse, isstāde.

2. Pavēles izteiksmes daudzskaitļa 2. personā jāraksta
 - A. nākiet, neapgāžat;
 - B. glābjiet, iededziet;
 - C. pērciet, celiet.
3. Vārdos tagadnes formā rakstāms garais ā
 - A. iepazīstās, sarakstās;
 - B. jau zināms, kas gaidāms;
 - C. audzēkņi mācās, debesis apmācās.
4. Lietvārdos daudzskaitļa Ģ. nav līdzskaņu mijas
 - A. kaste, planšete;
 - B. finanses, klades;
 - C. māte, mute.
5. Vārdi rakstāmi ar burtu ņ
 - A. ruņči, āliņģi;
 - B. eņģelis, slapjdraņķis;
 - C. fraņči, prinči.
6. Vārdus raksta kopā
 - A. tāpat, itkā;
 - B. jebkurš, ikviens;
 - C. iet papriekšu, nekad.
7. Vārdos rakstāms s
 - A. griest maizi, upe plūst;
 - B. griesti, zars lūst;
 - C. plēst, birstala.
8. Visi vārdi nosaukumā jāraksta ar lielo burtu
 - A. Eiropas Savienība, Banku Augstskola;
 - B. Latvijas Republikas Saeima, Ministru Kabinets;
 - C. Lielie Greizie Rati, Piena Ceļš.
9. Blakus atrodas divi vienādi līdzskaņu burti
 - A. tikko, ikkatrs;
 - B. otrreiz, trenneris;
 - C. nummurs, programma.
10. Vārdos rakstāms g
 - A. rūgts ābols, līgsms prāts;
 - B. augsts kalns, mīgsts spilvens;
 - C. spilgta gaisma, spirts vējš.

75. uzdevums.

Atzīmē ar X, vai apgalvojums ir pareizs vai nepareizs!

Apgalvojums		Pareizi	Nepareizi
1.	Vēlējuma izteiksmes galotnes <i>-tu, -tos</i> priekšā rakstāms tāds pats burts kā nenoteiksmes galotnes priekšā.		
2.	Vārdu <i>jaunēklis</i> un <i>atklātne</i> izskaņās jāraksta garais patskanis.		
3.	Īpašības vārdu vispārākajā pakāpē jāraksta divi vienādi līdzskaņu burti.		
4.	Runas plūsmā balsīgie līdzskaņi nebalsīgo priekšā kļūst nebalsīgi.		
5.	Vārdos <i>apsolvents</i> un <i>applaudēt</i> jāraksta priedēklis <i>ap-</i> .		
6.	Laikrakstu un žurnālu nosaukumos visi vārdi jāraksta ar lielo burtu.		
7.	Pavēles izteiksmes daudzskaitļa 2. personā (<i>jūs</i>) pirms galotnes jāraksta tāds pats līdzskanis kā īstenības izteiksmes vienskaitļa 2. personā (<i>tu</i>).		
8.	Ja darbības vārdā <i>nirt</i> raksta <i>s</i> , tad arī darbības vārdā <i>lūzt</i> jāraksta <i>s</i> .		
9.	Kopdzimtes lietvārdiem un sieviešu dzimtes uzvārdiem vienskaitļa datīvā sieviešu un vīriešu dzimtē ir vienādas galotnes.		
10.	Vārds <i>ordenis</i> ordeņu nosaukumos vienmēr jāraksta ar lielo burtu.		

76. uzdevums.

1. Ieraksti svītriņu vietā vajadzīgos burtus!

2. Uzraksti īpašvārdus un nosaukumus atbilstoši pareizrakstības likumiem!

3. Izvēlies un uzraksti pareizo vārda formu!

Runā, ka lielais ķīnas mūris esot vienīgais mākslīgais veidojums, ko ar nea__bruņotu aci varot redzēt no kosmosa vai Mēne__. Šī teorija ir ietverta mācību grāmatās visā pasaulē un i__klāstīta 1998. gadā uzņemtajā eda harisa filmā „trūmena šovs” .

_____ (*Patreiz/Pašreiz*) tiek u__skatīts, ka pieņēmums tomēr ir nepatie__.

Daudzus liela mēroga mākslīgos objektus, tādus kā automaģistrāles, lidostas, ēkas un kuģus, tāpat kā lielo ķīnas mūri, var redzēt ar nea__bruņotu aci, bet _____ (*tikai/tikkai*) no zemas zemes orbītas

(apmēram 200 jūdzēm virs jūras līmeņa). Mūra platums ir 5 līdz 8 metri, bet au__stums vietām sasniedz 10 metrus. Kad to skar put__kļu vētras, tas ir vēl labāk redzams. Tomēr _____ (*ne viens/neviens*) mākslīgais objekts ar nea__bruņotu aci no dažu 1000 jūdžu a__āluma vispār nav redzams, nemaz nerunājot par to, ka tas būtu saskat__ms no Mēne__, kurš ir apmēram 240 000 jūdžu a__ālumā un no kura visi kontinenti un okeāni bez mehāniskām palīgierīcēm ir tik _____ (*tiko/tikko*) redzami. Šos faktus ir apstiprinājuši vairāki astronauti.

(Pēc Endrū Tompsona)

INTERPUNKCIJA

Interpunkcija

1. Pieturzīmju kopums gramatisku, jēdzienisku vai intonatīvu sintaktisku vienību atdalīšanai rakstos.
2. Pieturzīmju lietošanas noteikumu kopums, principi, kas vēsturiski izveidojušies un nostiprinājušies kādā valodā.

Pieturzīme starp vienlīdzīgiem teikuma locekļiem (VTL)

Ar komatu atdalāmi VTL, ja tie nav saistīti ar saikļiem.	<i>Mēs ražojam visaugstākās kvalitātes produkciju, strādājam ar vislabākajām izejvielām. Aparāta ražojumi ceļo uz Eiropu, Krieviju, neliela daļa arī uz ASV.</i> (Gundars Ignats) <i>Šeit bija veci motociklu blakusvāģi, metāla stieņi, sieti, rūsas saēsti spaiņi un vesels kalns ar noslēpumainiem, melniem miskastes maisiem.</i> (Kristīne Ulberga-Rubīne)
Ja VTL saista saikļi bet, kā arī, tāpat, tomēr, toties, ne, nevis, ja ne, kaut gan, lai gan, lai arī , šo saikļu priekšā vienmēr liekams komats .	<i>Ik gadu lielu daļu savas peļņas mēs investējam uzņēmuma attīstībā, tāpat darbinieku apmācībā un kvalifikācijas paaugstināšanā.</i> (Gundars Ignats)
Ja VTL saista pāru saikļi kā – tā, ne – bet, ne tikai – bet arī, ne – bet gan, ja ne – tad u. tml., tad šo saikļu otrās daļas priekšā jāliek komats .	Ne tikai Eiropā, bet arī Amerikā savulaik parādījās dažādi šokolādes ražošanā svarīgi jaunievedumi. (Pēc preses materiālim)
Ja VTL saista saikļi, kas atkārtojas, kā gan – gan, ne – ne, nedz – nedz, drīz – drīz, ir – ir, te – te , atkārtotā saikļa priekšā vienmēr liekams komats .	<i>Arī daudzi latvieši Rīgā tiek pie ievērojamas turības, ceļ namus un var savas sievas izgreznot gan ar pērļu, gan zelta un sudraba rotām.</i> (Uldis Ģermanis) <i>Bīskaps Alberts sabiedrojas te ar vienu, te ar otru, slēdz un lauž norunas, un viņa vara aug.</i> (Uldis Ģermanis)
Ja VTL saista saikļi un, vai, jeb , komats liekams atkārtotā saikļa priekšā.	<i>Krišjāņa Valdemāra kuģu vadītāju un mehāniķu skolā sagatavoja kuģa mašīnistus un radiotelegrāfistus, un pavārus, un piekrastes ūdenstransporta līdzekļu vadītājus.</i>

77. uzdevums.

1. Atdali ar komatu vienlīdzīgus teikuma locekļus vienkāršā teikumā!

Attīstītu un demokrātisku valsti var izveidot tikai izglītota sabiedrība. Jauniešiem mūsdienās izvēlei tiek piedāvātas dažādas interesantas profesijas. Tu vari kļūt par celtnieku un drēbnieku un pavāru un jūrnieku. Gan profesionālās skolas gan tehnikumi gan citas izglītības iestādes šodien piedāvā vispusīgas izglītības iegūšanas iespējas. Ne vienai dienai bet visam mūžam ir jāizdara izvēle. Šodien mācās kā jaunieši

tā gados vecāki cilvēki. Tautsaimniecības attīstībai vajadzīgi ne tikai strādīgi bet arī zinoši profesionāļi.

2. Turpini stāstījumu par profesiju ieguves iespējām! Teikumus veido pēc šāda parauga!

... vai ... _____
... , bet ... _____
... , taču ... _____
vai nu ... , vai _____
drīz ... , drīz _____
... un ... _____
... un ... , un ... _____
gan ... , gan... _____
ne ... , bet ... _____
kā ... , tā ... _____
ne tikai ... , bet arī ... _____

78. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Atdali ar komatu vienlīdzīgus teikuma locekļus!

3. Pasvītro teikumā ar vienādas krāsas zīmuli vienas vārdšķiras VTL!

1. Klak klak klak klak. Aparāts vienmērīgi klabina minūtes stundas dienas un nedēļas. Pelēcīgā seja negausīgi rij izejvielu kilogramus centnerus tonnas. Slīdlentes nenogurušas riņķo, piegādājot nepiepildāmajai mutei arvien jaunus un jaunus barības pikučus. Ar svirām aparāta sānos, sekojot trīsuļojošo bultiņu rādījumiem indikatora lodziņā, tiek regulēta padeve. Lielākais kloķis lielākoties atrodas tuvu *max* uzrakstam. Retajos gadījumos, kad aparāta izdvesto dūkoņu un klakstoņu sāk pavadīt skaļi neritmiski klaudzieni, iekārtas operators pārslēdz sviru par vienu pārniesumu zemāk.

Līdzās padeves svirai un indikatora lodziņam ir vēl trīs dažāda garuma sviras noplombēts liels sarkans stopkrāns vairākas indikatoru lampiņas, kuras mirguļo zaļā dzeltenā un tikai retumis sarkanā krāsā. Ciparnīcās nemainīgās amplitūdās šaudās nervozas bultiņas, liecinādamas par dzīvību aparāta organismā.

(Gundars Ignats. „Ražot”)

2. Kādreiz viņš domāja par izmeklētāja amatu skaistos vārdos augstos vārdos. Tagad viņš zināja, ka tas ir grūts smags netīrs darbs bez kripatiņas romantikas. Darbs un nekas vairāk. Tas kalpo sabiedrībai tāpat kā jebkurš darbs. Bet kriminālista darbs ir daudz netīrāks, jo jāsaduras ar sabiedrības duļķēm un padibenēm. Nav brīnums, ka daudzi kriminālisti mūža nogalē kļūst vai nu neglābjami skeptiķi ciniķi vai arī nelabojami morālisti.

Strūga nebija ne skeptiķis ne morālists. Cinisms viņam bija svešs. Jau divdesmit gadu vecumā viņš bija izstrādājis savu filozofiju savu kredo.

(Alberts Bels. „Būris”)

4. Izraksti no teksta svešvārdus un atrodi tiem skaidrojumu latviešu literārajā valodā!

5. Ieraksti svītriņu vietā nepieciešamos burtus!

Pēteris Draguns

3. E__ģeļu apsēstas sievas zem sirds iznēsā milžus un rūķus
pērk kafiju zobu birstes
plēš jokus par ārstiem un čukčām.
Resns ruds puika ar sarkanu zīmuli
ai__krāso pilsētas karti –
pamazām pazūd ielas,
milzu lempji punduri nāras un vilkači piepilda
ļaužu pame__tu vietu.
Tikai maza apmaldījusies japāņu tūriste
fotogr__fē kaut kur nosvie__to
sarkano zīmuli.

6. Ieraksti darbības vārdos un divdabjos patskani *i* vai *ī*!

7. Izvēlies un uzraksti pareizo vārda formu!

Kārlis Vērdiņš

4. Iekšējās kārtības noteikumi

Es neko pretī nerunāju paskat__jos un paklusēju nopūtos
sēdos pie sava galda. Arī citiem neko daudz neteicu
_____ (*tikai/tikkai*) dažiem pastāst__ju, ko es pats par
to domāju.

Man taču _____ (ne viens/neviens nepras__ja visu pa
klusu izdar__ja, un pēc tam nekā mainīt vairs nevarēja.

_____ (*Tikai /Tikkai*) vēlāk dzirdēju, kāds esot teicis,
ka turpmāk gan būšot

citādi – visu jau iepriekš pateikšot dažiem pat priekšā
parādīšot, un savā starpā neko nedrīkstēs runāt, un,
pasarg Dies, _____ (*kautko/kaut ko*) stāstīt uz ārpusi.

Tā arī citiem

pastāst__ju, un kāds tik stulbs un gāja prasīt, vai
tiešām tā būšot.

Tagad uz mums visi ir ļoti dusmīgi, teica, ka būšot nepatikša-
nas.

Tas mani drusku apbēd__nāja, bet es to neteicu skaļi.

Tikai sēdēju mūsu telpā pie sava galda, tad ienāca viņa,
pārlaida acis istabai un aizejot noteica: „Te jau _____

(*ne viena/neviena*) nav”.

Pieturzīmes teikumos ar vispārinošo vārdu un vienlīdzīgiem teikuma locekļiem

Aiz vispārinošā vārda lieto kolu, ja VTL uzskaitījums teikumu noslēdz.	<i>Strūga zināja trīs valodas: latviešu, krievu, angļu.</i> (Alberts Bels)
Aiz vispārinošā vārda lieto domuzīmi, ja VTL ir domas izvērsuma nozīme.	<i>Jānītim ir vairāki automobiļi – viens vieglais un daži smagie.</i> (Ernests Birznieks-Upītis)
Ja vispārinošo vārdu lieto aiz vairākiem VTL , tad vispārinošā vārda priekšā liek domuzīmi.	<i>Brīnišķīgs kuģis, laba pārtika, liela ekipāža, samērā maz darba un bez cietas algas procenti no skaidrās peļņas – tas izklausījās itin vilinoši.</i> (Vilis Lācis)
Ja vispārinošais vārds un VTL atrodas starp citiem teikuma vārdiem, VTL jāatdala ar domuzīmēm gan no vispārinošā vārda, gan no sekojošajiem teikuma locekļiem.	<i>Tikai trīs tautas tagadējā Eiropā – somi, igauņi un ungāri – ir cēlušās no šīm senajām ciltīm.</i> (Uldis Ģērmanis)
Aiz vispārinošā vārda esošos VTL no citiem teikuma vārdiem atdala ar komatiem, ja tos ievada salīdzinājuma partikula kā vai saista pāru saiklis tiklab – kā arī.	<i>Vairākas profesionālās izglītības iestādes, kā Rīgas Celtniecības koledža, Daugavpils Celtnieku profesionālā vidusskola, Liepājas Būvamatniecības vidusskola, sagatavo prasmīgus sava amata meistarus.</i>
Aiz vispārinošā vārda esošos VTL no citiem teikuma vārdiem ar komatiem neatdala un salīdzinājuma partikulas kā priekšā komatu neliek , ja tie ir piemēri, kas konkretizē ar vietniekvārdiem tāds, šāds izteiktus jēdzienus.	<i>Latvijas arodskolu un arodvidusskolu audzēkņi apgūst tādus vidusskolās nezināmus mācību priekšmetus kā ievads specialitātē, materiālmācība un darba aizsardzība.</i>
Ja vispārinošo vārdu paskaidro palīgteikums, tad VTL priekšā liekams komats un domuzīme.	<i>Viss, ko viņš lietoja, – tualetes piederumi, veļa, apģērbs, apavi – bija visaugstākā labuma, dārgs, neuzkrītošs, vienkāršs.</i> (Ļevs Tolstojs)
Ja domuzīmēs ietvertie VTL kopā ar vispārinošo vārdu no pārējiem teikuma vārdiem jāatdala arī ar komatiem, tad aiz VTL jāliek domuzīme un komats.	<i>Pie kā vaina bij meklējama, ka tas bij kļuvis vieglprātīgs un palaidnīgs, – vai pie tēva, vai pie mātes, vai pie Krustiņa paša –, kas to varēja izšķirt!</i> (Pēc Rūdolfa Blaumaņa)

79. uzdevums.

1. Lasi dotās teikumu daļas! Pievērs uzmanību vispārinošajiem vārdiem!
2. Savieno abas teikuma daļas! Uzraksti teikumus!

Rīgā, Jelgavā, Liepājā, Daugavpilī, Ventspilī	šajās Latvijas pilsētās ir augstskolas
universitātēs, institūtos	tas viss atbalsojas skolas plašajos gaitēnos
Jānis, Kaspars, Liene un Saša	visi draugi šogad iestājās Rīgas Valsts tehnikumā
puiši un meitenes	jaunieši šeit var apgūt dzīvei noderīgas profesijas
mīņājās, pārspilēti skaļi sarunājās,	jaunieši pirms eksāmena nervozēja
zvanīja draugiem, šķirstīja piezīmes	dažādās augstskolās var iestāties profesionālo skolu
zvana skaņas, jauniešu smiekli un čalas	beidzēji

80. uzdevums.

1. Atrodi teikumos vienlīdzīgus teikuma locekļus! Pasvītros tos!
2. Atrodi teikumos vispārinošos vārdus! Iekrāso tos!
3. Lieto vajadzīgās pieturzīmes!

Ikdienā lietotajos sarakstes dokumentos ielūgumos apsveikumos vēstulēs pareizas uzrunas formas izvēle ietekmē sarakstes rezultātu. Sarakstes dokumentu grupā ietilpst visi vēstuļu veidi iesniegumi priekšlikumi sūdzības uzaicinājumi u. c. *Nodot balsis iznest lēmumu ievest punktu* šādas konstrukcijas neiederas latviešu valodā. Runā un rakstos jālieto pareizas vārdu formas *pieņemt lēmumu ierakstīt protokolā balsot*. Vārds „firma” nav uzņēmējdarbības formas rūpniecības vai tirdzniecības vai uzņēmumu apvienības nosaukums. Vārds „firma” var tikt lietots kā daļa no organizācijas nosaukuma SIA „Pakalpojumu firma VIENMĒR GATAVS” un SIA „Pakalpojumu firma MĀJAS VIRTUVE”.

81. uzdevums.

1. Lasi tekstus!
2. Atrodi tekstā un pasvītros vispārinošo vārdu!
3. Lieto pieturzīmes vispārinošā vārda un VTL atdalīšanai !

1. Dusma,
Māci nīstot milēt visu
Sevi
Tevi

Latvju tautu
Katru zvirgzdu auzas skaru
Pasauli un viņas risu
Pasauli un viņas svelmi.

(Aleksandrs Čaks)

Ojārs Vācietis

2. Alķīmija
Viss man tevī ir dzīvs
Svētku karogu plīvs
Lielā pulksteņa laiks
Aukstais akmeņu vaigs.
Viss man tevī ir silts
Stiklā pārvērstā smilts
Zilā neona loks

Juglas kvartāla logs.
Viss man tevī ir tāds
Kurā var dzīvot prāts
Kurā var dzīvot skats
Kurā var dzīvot pats...
Nu es nezinu... Velns?
Žilbstoši gaišs un melns,

Stingstoši kluss un spalgs,
Okeāns un – viens malks.
Tevī visu var just,
Atrasties var un zust,
Aiziet un atkal nākt,
Visu no gala sākt.
Tas arī laikam ir viss –
Tevī pārvērstais – viss.

3. Lielo novadgrāvi raka trīs jauni Latvijas krievi un vecāks vīrs, kā lai nu viņu sauc, teiksim, Kristaps. Novadgrāvja racēji gulēja uz kūtsaugšas un uz nopelnītā rēķina iepirka pārtiku pienu sviestu biezpienu speķi rupjo maizi no tēvmātes.

(Dzintars Sodums. „Savai valstij audzināts”)

4. Katrs kaut ko iekāroja. Visi kaut ko krāja naudu avīzes dzelžus grāmatas pogas vienalga ko, lai justu pilnību un nejustos apdraudēts. [...] Daudzi Rīgā pārdeva ēdamo, jo visapkārt ļaudis prata ražot kopt mājlopus un putnus kopt dārzu stādīt un potēt un kopt augļu kokus ogu krūmus un pārstrādāt graudus. [...] Latvieši joprojām bija pelēki, bet nogrimušo šķiru ļaudis vācu krievu aristokrātija ļaudis kam bijuši impēriju amati rādīja, kas no godības atlicis. Pēkšņi tirgū nāk pretī cilvēks, kam mugurā ir pagājušais gadsimts, pirmais pasaules karš un tagadne ketovejs ūsas pašaustas vadmalas bikses pustumastā stilbtiņi un lakādas naģene.

(Dzintars Sodums. „Savai valstij audzināts”)

5. Tātad tas nebija sapnis. Man piederēja dzīvoklis. Pārējais manī īpašu interesi neizraisīja. Pavirši pārlaidis acis priekšpēdējai rindkopai, kurā bija teikts, ka obligāts noteikums tam, lai testaments stātos spēkā, ir mana apņemšanās rūpēties par kaut kādām tur trim Amālijas tantes biedrenēm Maigu, Zaigu un Severīnu līdz pat viņu nāves stundai, es vieglu roku parakstīju šo dokumentu. Nospriedu, ka tās noteikti ir kaut kādas tikpat vecas grošas vai nu draudzenes, vai radnieces kuras, visticamāk, ir tikpat cienījamā vecumā...

(Anna Strautniece. „Severīna”)

ketovejs – grezns vīriešu apģērbs
vadmala – audums
bikses pustumastā – pusgarās bikses
stilbtiņi – stulmu zābaki
naģene – cepure ar nagu

Pieturzīmes starp atkārtotiem vārdiem

<p>Starp atkārtotiem vārdiem lieto komatu.</p>	<p><i>Pilsētiņa maza, maza.</i> <i>Viņas simbols – balta kaza,</i> <i>Irstošs sliekšnis, iela līka,</i> <i>Vācu madāmiņa sīka –</i> <i>Un tad klusums, klusums, klusums</i> <i>Tāds, ka kauns pat nospiest blusu.</i> <i>(Aleksandrs Čaks)</i></p>
<p>Vārdu atkārtojumus, ko saista kāda partikula (<i>nu, tad, ne, jau, jo</i>) vai vietniekvārds (<i>kas</i>), vai apstākļa vārds (<i>kur, tad</i>), ar pieturzīmēm neatdala.</p>	<p><i>Tā bija plata jo plata un mīksta jo mīksta gulta.</i> <i>(Linda Šmite)</i></p> <p><i>Tiesa kas tiesa, Brīviņos baroja labi.</i> <i>(Andrejs Upīts)</i></p> <p><i>Zināms tad zināms, bet vienmēr jāpārbauda, vai nav radusies kāda kļūda.</i></p>

82. uzdevums.

1. Lasi dzejoļus!

2. Lieto pieturzīmes starp atkārtotiem vārdiem!

Ojārs Vācietis

1. Sprosts

Tīģerim bij tērauda
 Bambusi bambusi,
 Auga apkārt tīģerim
 Rindiņā rindiņā.

Tie vairs zaļi, lokani
 Nebija nebija.
 Spraukties cauri biežoknim
 Nevajag nevajag.

Antilopi nomedīt
 Nevar vairs nevar vairs.
 Asus nagus cimdiņos
 Nevajag nevajag.

Ja jau runāt varētu
 Tīģeris tīģeris
 (Tikai viņam prasīt to
 Nevajag nevajag) –

Teiktu: „Es pēc tīģera
 Izskatos izskatos,
 Tikai saukt par tīģeri
 Nevajag nevajag.

Tad man naktī sapņos nāk
 Dzimtene dzimtene,
 Bet to vārdu pieminēt
 Nevajag nevajag.

Tīģerim bij tērauda
 Bambusi bambusi,
 Auga apkārt tīģerim
 Rindiņā rindiņā.

Šarls Kro

2. Žāvētā silķe

Reiz bija siena balta – kaila kaila kaila,
 Pie sienas kāpnes – augstas augstas augstas,
 Un zemē silķe – sausa sausa sausa.

Viņš nāk, un rokās – melnās melnās melnās,
 Tam āmurs, liela nagla – smaila smaila smaila,
 Un auklas kamols – liels liels liels.

Viņš uzkāpj kāpnēs – augstās augstās augstās,
 Un iesit naglu smailo – tuk tuk tuk,
 Tur pašā sienas augšā – augstu augstu augstu.

Un kopš tā laika siļķe – sausa sausa sausa,
 Šīs garās auklas galā – lēni lēni lēni,
 Šūpojas – vienmēr vienmēr vienmēr.

Es sacerēju stāstu – prastu prastu prastu,
 Lai sadusmotu ļaudis – drūmus drūmus drūmus,
 Un iepriecētu bērnus – mazus mazus mazus.

(Atdzejojusi Astra Skrābane)

3. Secini, kāda nozīme ir vārdu atkārtojumam katrā tekstā!

Pieturzīmes teikumos ar savrupinājumiem

Savrupinājumi ir īpaši uzsvērti teikuma locekļi vai vārdu savienojumi, kam teikumā piešķirta zināma sintaktiska patstāvība un kas runas plūsmā intonatīvi nodalīti. Parasti novieto aiz vārda, kuru tie paskaidro.

Savrupinātu apzīmētāju vai tā grupu un savrupinātu pielikumu vai tā grupu, kas atrodas aiz apzīmējamā vārda, atdala ar komatu vai domuzīmi.

*Tie bija mūsu zemes jaunības gadi – **strauji un nemierīgi.***

(Uldis Ģermanis)

*Abas meitenes, **dvīņi, augstākā mērā morālas un patiesas būtnes,** klausās viņa valodās atplestām mutēm.*

(Alberts Bels)

Savrupina laika apstākļus un vietas apstākļus, kas precizē iepriekš nosauktu apstākli.

Savrupina ielu nosaukumus aiz pilsētu nosaukumiem un datumu aiz nedēļas dienas.
Pulksteņa laiks aiz dienas nosaukuma vai datuma nav savrupinājums.

*Turpretī ziemā, **no maija līdz oktobrim,** šāda kalnos kāpšana nemaz nav iespējama.*

(Žils Verns)

*Rīgā, **Pārdaugavā, Kalnciema ielā,** amatnieki atjauno pilsētas seno koka apbūvi.*

*Trešdien, **2. jūlijā,** tiks paziņoti uzņemšanas rezultāti Latvijas arodskolās.*

*Nākamajā dienā, **22. oktobrī** pulksten astoņos no rīta Talkavs aicināja ceļā.*

(Žils Verns)

Savrupinātu teikuma priekšmetu vai papildinātāju no tam sekojoša vietniekvārda atdala ar domuzīmi.

*Sava amata **noslēpumus** – tos zina katrs meistars. .. varēja nolūkoties, kā pa līko ieliņu zem kailajiem kokiem, kas stiepa zarus gar zemajām koka **mājiņām** – tām, kuras vēl tikai gaidīja savu likteni, aizgāja jauneklis ar putnu uz pleca.*

(Anna Strautniece)

83. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Tekstā ar pieturzīmēm atdali savrupinājumus!

1. Mūsu dzīvokļa otrā stāva logi izgāja uz dienvidiem uz vecu, nekoptu dārzu, kurā mums īrniekiem nebija atļauts ieiet, jo to cītīgi sargāja bijušā mājas īpašnieka bērni divi mazi jau pusmūža cilvēciņi: Ādolfs un Emīlija. Viņi bija brālis un māsa viens par otru mazāks (Emīlija apmēram metra garumā), un visā apkārtnē tika saukti par liliputiem. Mēs gan nekad šādu vārdu nelietojām, un pat divdesmit piecus gadus vēlāk, kad rakstīju „Stāstus par Ādolfu un Emīliju”, tā mazos cilvēciņus **dēvēt** atļāvu vienīgi **balamutīgajai** Dudulienei dusmu brīdī.

(Māris Rungulis. „Turēt aiz astes laiku”)

2. Sustā nākamajā dzelzceļa pieturā aiz Gaviezes (apmēram 30 km no Liepājas uz leišmales pusi) mēs ar māsu bieži skaitījām Valda Luksa dzejoli:

„Vecais gaili, tiš, nu mūc,
Tūkstoš cāļu skrien no kūts!
Tek, tek,
Tek, tek!”

Mans opaps profesionāls mežzinis Sibīrijā kļuvis par teļu fermas pārzini, tagad, Latvijā atgriezies, nu pārzināja cāļu fermu.

No tā gada vienīgi atceros drausmīgu smirdoņu un kladzināšanas troksni, kas nerima no gaismas līdz tumsai.

Un liels atvieglojums bija diena, kad pajūgā tika krautas mantas un pa meža ceļu mēroti atpakaļ 6 km uz Gaviezi uz mammas bērni-bas vietām.

(Māris Rungulis. „Turēt aiz astes laiku”)

3. To teicis, viņš paņēma meiteni pie rokas, un abi devās uz pirmo kanāla piestātņi aiz Portsaīdas. Viņiem steidzīgi sekoja nēģeriete Dinaha mazās Nellijas bijusī aukle. [...] Arābu krastā, cik tālu sniedza skats, izpletās neauglīgs smilšu tuksnesis mēms, draudošs, nedzīvs. [...] Tanī pat laikā, kad kanālā kūšāja dzīve, traucās laivas, atskanēja tvaikoņu sirēnas, virs Manzala ezera saulē mirgoja kaiju un meža pīļu bari, – tur Arābijas krastā, likās, bija nāves valsts.

(Henriks Senkevičs. „Tuksnesī un džungļos”)

4. Stass piedzima, uzauga un nodzīvoja līdz savam četrpadsmitajam gadam Portsaīdā pie kanāla, tādēļ tēva draugi citi inženieri viņu iesauca par „tuksneša bērnu”. Vēlāk skolas gados Stass savās brīvdienās pavadīja tēvu vai arī misteru Raulisonu viņu ceļojumos no Portsaīdas līdz Suecai, lai pārraudzītu uzbēruma un kanāla padziļināšanas darbus. Stass pazina visus, gan inženierus, muitas ierēdņus, gan arī strādniekus arābus un nēģerus viņš bija visur...

(Henriks Senkevičs. „Tuksnesī un džungļos”)

3. Aizpildi tabulu, izrakstot no tekstiem savrupinājumus un to grupas!

Savrupināti pielikumi un to grupas	Savrupināti apzīmētāji un to grupas	Savrupināti apstākļi un to grupas
īrniekiem		

4. Uzraksti par savu vaļasprieku, iesaistot tekstā dažāda veida savrupinājumus!

Divdabja teiciens ir biežāk lietotais savrupinājums.

Divdabja teicienu neveido divdabis viens pats.	<i>Viss bars kliedzot un smejojies nokrita ceļos un ākstīdamies godināja princi.</i> (Marks Tvens)
Divdabja teicienu veido divdabis , kas teikumā ir apstāklis, kopā ar vienu vai vairākiem patstāvīgajiem vārdiem.	<i>Bieži vien, sveicinot otru cilvēku, mēs, neko nedomājot, drusku paceļam labo roku.</i> (Uldis Ģērmanis)
Divdabja teicienu , ko veido divdabji ar -ot, -oties, -dams, -dama, -damies, -damās, -is, -usi, -ies, -usies, -ts, -ta vienmēr atdala no pārējās teikuma daļas.	<i>Caurspīdīga, mutuļojoša migla cēlās augšup, vīdamās gar melnajiem, brūnajiem un pelēkajiem stumbriem. No rīta, paēdis riekstus, Bērzs ķērās pie akas rakšanas.</i> (Alberts Bels)
Divdabja teicienu neveido divdabis ar izskaņu -dams kopā ar cik, kā un vietniekvārda kas formām.	<i>Dari ko darīdams, apdomā galu, šuj ko šūdams, aizmet mezglu.</i> (Latviešu sakāmvārds) <i>Jaunieši brīdi kavējās krastā kā nezinādami.</i> (Alberts Bels)

Ja divus divdabja teicienus saista saiklis un (tie ir vienlīdzīgi), tos vienu no otra ar komatu neatdala .	<i>Katrs cilvēks, pilnveidojot profesionālās prasmes un papildinot savas zināšanas, var saniegt dzīvē iecerēto.</i>
Ja divdabim ir pakārtots palīgteikums , tad divdabi atdala ar komatiem gan no palīgteikuma, gan no pārējās teikuma daļas.	<i>Viņa svieda egļu čiekurus ūdenī un smējās, manīdama, ka var likt tiem aizlīgoties prom, tikai pašļakstinot kājām ūdeni.</i> (Astrīda Lindgrēne)
Ja divdabim ir pakārtota tiešā runa , tad no pārējās teikuma daļas divdabi atdala ar komatu un kolu .	<i>Šefpavārs pieteicās ķīniešu restorāna organizētajosursos, teikdams: „Mūžu dzīvo, mūžu mācies.”</i>

84. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Atdali ar komatiem divdabja teicienus vienkāršā teikumā!

Katrs cilvēks dzīvojot šajā pasaulē ir izsapņojis ne vienu vien sapni. Sasniedzot kādu konkrētu vecuma posmu mūsu sapņi mainās. Atskatoties pagātnē es sevi atceros kādu trīs vai četru gadu vecumā. Toreiz domādams kļūt par autobusa šoferi smilšu kastē ierīkoju rotaļu mašīnām garāžu. Mācoties pirmajā klasītē atklāju sevī mīlestību uz mākslu. Trešajā klasē vērodams tēti darbā nolēmu kļūt par fizikas skolotāju. Tagad sasniedzis pusaudža gadus gribu kļūt par autosportistu un autodizaineru. Sapnis daudzu gadu garumā izsapņots reiz man arī piepildīsies.

3. Uzraksti stāstījumu par savu lielāko sapni, iesaistot tekstā divdabja teicienus!

85. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Atdali ar komatiem divdabja teicienus!

1. Apstājies un zaglīgi palūkojies atpakaļ Kristaps pārlicinājās, ka viņam neseko tēva automašīna. Izgājis uz lielceļa viņš nogriezās pa labi un devās prom pa puteklainu, tukšām alus bundžām un tetrapakām piemētātu ceļmalu. Ik pa brīdim atskatīdamies Kristaps ātrā gaitā nozuda aiz pagrieziena, tad apstājās un roku izstiepis sāka balsot automašīnas.

Stopēšanu viņam bija ierādījusi māte. Bērnībā, kad vecāki vēl dzīvoja kopā, viņa uz laukiem mēdza doties izmantojot autostopu priekšrocības, ko sniedz trīs mazu bērnu izstieptās roķeles šosejas malā. „Lai jau tie muļķi ved vien,” māte teica kabatā žvadinādama ietaupītos santīmus.

(Kristīne Ulberga-Rubīne. „Es grāmatas nelasu”)

2. Tanī pat brīdī aiz klintīm atskanēja dobjš „vau”, kam sekoja Stasa un Nellijas saucieni:

– Sabā, Sabā!

Tā kā arābiski „sabā” ir lauva, tad beduīni sabijās vēl vairāk, bet Hamiss smiedamies teica:

– Šo lauvu arī es pazīstu.

To teicis viņš gari iesvilpās, un jau nākošajā mirklī starp kamieļiem parādījās milzīgais suns. Ieraudzījis bērnus tas aiz prieka devās pie Nellijas, apgāza viņu, tad pielēca pie Stasa riedams un smilkstēdams apskrēja dažus riņķus ap bērniem, no jauna apgāza Nelliju, apošņāja Dinahu un beidzot nogūlies pie bērnu kājām sāka žāvāties.

(Henriks Senkevičs. „Tuksnesī un džungļos”)

Iespraudums – vārds vai vārdu savienojums, kas izsaka autora attieksmi pret teikuma saturu un kam teikumā nav teikuma locekļa funkcijas un sintaktiska sakara ar pārējiem teikuma locekļiem. Iespraudums var būt arī teikuma daļa, kas izsaka dažādas modālas nozīmes, kā arī paskaidrojumu vai precizējumu. Iespraudumu no pārējā teikuma parasti atdala ar komatiem.

iesprausti vārdi	iespraustas vārdu grupas	Skaitļi, vārdu savienojumi, kas paskaidro vai papildina tekstu, iesprausti teikumi
Atdala ar komatu	Atdala ar komatu	Atdala ar domuzīmi vai iekavām
protams, piemēram; manuprāt, mūsaprāt utt.; pirmkārt, otrkārt utt.; bez šaubām, par laimi, galvenokārt, cerams u. c. Otrkārt, pakalpojumu kvalitāti garantē moderni risinājumi un inovatīvu matu kopšanas produkti. Piemēram, matu taisnošanā. (Gundars Ignats)	no vienas puses, no otras puses; pēc ... domām; vārdu sakot, galu galā; pēc preses ziņām; paldies Dievam u. c. Pēc „American Motors” kompānijas domām, iespēja, ka divas vienas firmas mašīnas var atvērt ar vienu un to pašu atslēgu, ir tūkstotis pret vienu. (1000 neizskaidrojami fenomenī)	kā jau teicu, kaut kas neticams; sk. 3. zīm.; īstajā vārdā Jānis Pliekšāns u. c. Un tad – ticat vai ne – man tas sāka iepatīties. Durvis es drīzāk uztāustiju nekā ieraudzīju. Brīdi svārstījies (ja nu nav īstās?), drebošu roku tēmēju atslēgu slēdzenē. (Anna Strautniece)

legaumē!

Ar komatiem nav atdalāmi vārdi **acimredzot, diemžēl, droši vien, laikam, varbūt. Diemžēl** ne visi arodskolu absolventi strādā savā apgūtajā profesijā. Vārdus **šķiet, liekas** neatdala ar pieturzīmēm, ja tie ir izteicēji. Meistars, **šķiet**, sadusmojies. *Laiks šodien **šķiet** silts.*

Paskaidrojošo vārdu grupa – plašāki iespraudumi, kas papildus paskaidro un precizē kādu teikuma locekli. To ievada ievadītārvārdi vai vārdu grupas. Parasti šādus iespraudumus atdala ar komatu. Ja grib vairāk izcelt, tad atdala ar domuzīmi vai iekavām.

Ievadītārvārdi, kurus ar pieturzīmēm

atdala	neatdala
piemēram proti tas ir īsāk konkrēti var teikt pirmkārt precīzāk u. tml. <i>Ja šodien latvieši satiekas, piemēram, ar angļiem, frančiem, vāciešiem vai krieviem, tad tie nevar saprast cits cita valodu.</i> (Uldis Ģermanis)	galvenokārt savukārt (it) īpaši (it) sevišķi biežāk retāk patiesībā vismaz u. tml. <i>Kurzemes ostās, sevišķi Ventspilī, nepārtraukti strādā kuģu būvētavas.</i> (Uldis Ģermanis)

Pieturzīmes teikumos ar iespraudumiem**86. uzdevums.****1. Lasi tekstu!****2. Atdali no teksta ar pieturzīmēm iespraudumus!**

1. Katrā ziņā šāda telegramma jau varēja dot zināmu pamatu pirmajiem secinājumiem par praktikanta personu. Pirmkārt kā viņš jau bija bažījies sieviešu dzimuma. Otrkārt meitene ar jādombā vairāk vai mazāk attīstītu pienākuma apziņu, ja ierodas jau šodien, un treškārt ar miglainiem priekšstatiem par etiķeti, jo familiāri parakstījusi telegrammu tikai ar priekšvārdu.

(Regīna Ezera. „Zemdegas”)

2. Proti viņš bija bagāts mopsis.

Viņš piederēja, vai pareizāk sakot viņam piederēja Pēterburgas Ārrīgā, veselīgā apvidū, glīta māja, kurā tas parterā apdzīvoja piecas istabas tas ir mājas kreiso pusi. Labajā pusē dzīvoja kāds ārsts saprotams cilvēku ārsts, bet kurš mopša slimības gadījumos, bīdāmieš, ka īri nepaaugstina, visā klusībā kļuva arī par lopu ārstu.

(Rūdolfis Blaumanis. „Mopsis jeb nelaime Tērbatas ielā”)

3. Taisnību sakot viena otru mēs sanervozējām jau iepriekš: es – ar paziņojumu, ka NOTEIKTI izgāzīšos un ka BEZ ŠAUBĀM sarunāšu kādas muļķības, par ko viņa uzreiz bažīgi saausījās. Un, kad īsi

pirms ieraksta mēģināju par viņas jautājumiem druscītiņ paimprovizēt, lai tā teikt iesildītos, un mazpamazām stāstījumā pat iekarsu, [...] viņa sāka ik pa brīdim izbiedētā balsī iesaukties:

- Tikai Dieva dēļ nesakiet „krūtis”!
- Tikai Dieva dēļ nesakiet „duncis”!
- Tikai Dieva dēļ nesakiet „rīkle”!
- Tikai Dieva dēļ nesakiet „pakārties”!

(Regīna Ezera. „Pirmā uzstāšanās televīzijā”)

87. uzdevums.

Uzraksti savas apgūstamās profesijas aprakstu, iesaistot stāstījumā iespraudumus!

piemēram, pirmkārt, otrkārt, treškārt, protams, no vienas puses, no otras puses, tas ir, proti

Pieturzīmes saliktā teikumā

Salikts sakārtots teikums (SST) ir tāds salikts teikums, kurā ir divas vai vairākas neatkarīgas daļas, kuras parasti atdala ar komatu.

Aparāta nerimtīgajā troksnī klausās vieni cilvēki, pēc astoņām stundām nāk citi, vēl pēc astoņām atkal citi.

(Gundars Ignats)

Salikta sakārtota teikuma daļas saista **sakārtojuma saikļi** – *un, un arī, bet, tomēr, taču, turpretī, turpretim, vai, vai nu–vai, kā–tā, ne vienbet arī, tiklab–kā arī, ne tikvien–bet arī, nevis–bet, gan–gan, te–te, drīz–drīz, ne–ne, nedz–nedz, ir–ir.*

*Klienti izsaka gandarījumu par sadarbību un lūdz palielināt piegādes, **bet** aparāta jauda ir ierobežota.*

(Gundars Ignats)

*Sabiedrībai uz visiem jautājumiem jau bija gatavas atbildes, **un** nevajadzēja mēģināt rast jaunas atbildes, tas varēja izjaukt ar gadiem iegūto līdzsvaru, **un** no līdzsvara izjaukšanas nekad nekas labs nav gaidāms.*

(Alberts Bels)

Salikts pakārtots teikums (SPT) ir tāds salikts teikums, kurā ir virsteikums (neatkarīgā teikuma daļa) un viens vai vairāki palīgteikumi (atkarīgās teikuma daļas).

Teikuma daļas parasti atdala ar pieturzīmēm, visbiežāk ar komatu. Beigu pieturzīme atkarīga no tā, kāda runātāja attieksme pret izteikto domu pausta virsteikumā.

Uzskata – hotdogs, tāpat kā hamburgers, radies Sentluisas pasaules gadatirgus laikā, kad bavārietis Antons Feihtvangers saviem pircējiem aizdeva cimdus, ar kuriem turēt karstās desiņas. (Pēc Endrū Tompsona)

Vai tad es būšu pirmais vīrs, kas atmet puišu niķus?

(Rūdolfs Blaumanis)

Parasti palīgteikumu ievada pakārtojuma vārdi:

pakārtojuma saikļi – *ka, lai, vai, ja, jo, tāpēc ka, tādēļ ka, lai gan, lai arī, kaut gan, kaut arī, kamēr* u. c.;

attieksmes vietniekvārdi – *kas, kurš, kura, kāds, kāda;*

apstākļa vārdi – *kad, kur, kā, kāpēc, cik;*

vārdu grupas – *no kurienes, uz kurieni.*

*Šāda situācija nebija pa prātam pavārei Agnesei Kukai, **kura** interesējās par visiem kulinārijas jaunievedumiem. Tieši viņa, iespējams, izgudroja, **ka** saldējumu var ēst no vafeļu trauciņiem.*

(Pēc preses materiāliem)

*Jaunajai šuvējai Bertai Rūmniecei bija aptuvens priekšstats par teātri, **kad** 1883. gadā viņa atsaucās uz sludinājumu laikrakstā, **lai** kļūtu par aktrisi.*

(„Lielā Latvijas enciklopēdija”)

Vienlīdzīgi palīgteikumi ir tādi palīgteikumi, kas

- attiecas uz vienu un to pašu vārdu virsteikumā;
- atbild uz vienu un to pašu jautājumu;
- ir viena veida palīgteikumi.

Visbiežāk vienlīdzīgus palīgteikumus ievada viens un tas pats ievadītājsvārds.

Ja saikļi **un, vai** saista **divus** vienlīdzīgus palīgteikumus, tad **komatu saikļa priekšā neliek**. Ja šie saikļi **atkārtojas**, tad atkārtotā saikļa priekšā **komatu liek** (tāpat kā vienlīdzīgiem teikuma locekļiem).

*1920. gadā atvērtajā Krišjāņa Valdemāra kuģu vadītāju un mehāniķu skolā uzņēma cilvēkus, **kuriem** bija vismaz 17 gadi, laba veselība, apliecība par sešgadīgās pamatskolas beigšanu **un kuri** iepriekš vismaz 20 mēnešus bija gājuši jūrā.* (Pēc „Latvijas mazās enciklopēdijas”)

*Savukārt Arta nejautā, **vai** vecmamma tāpat kādreiz nav kaut ko vēlējusies **un vai** ir arī piepildījies.*

(Regīna Ezera)

***Cik** veca īstenībā bija osta pie Rīdziņas upes **un kad** tur sāka apmesties tirgotāji, to grūti spriest.*

(Uldis Ģermanis)

Jaukts salikts teikums (JST) ir tāds salikts teikums, kurā ir vismaz divas neatkarīgas teikuma daļas un vismaz viens palīgteikums.

*Mūsu darbinieki ir augstas raudzes speciālisti savā jomā, **un** tieši tāpēc šovakar mēs godinām tos, **kuri** mūsu uzņēmumā strādā visilgāk un ir izpelņījušies gan vadības, gan kolēģu atzinību un cieņu.*

(Gundars Ignats)

88. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Atdali ar pieturzīmēm salikta pakārtota teikuma daļas!

3. Ieraksti darbības vārdos nepieciešamos burtus!

1. „Žurkas bēg no grimstoša kuģa...”

Tā saka jūrnieki. Jūrniekiem žurku bēgšana ir nelaiemes zīme. Sarunvalodā šo teicienu mēs lietojam pārnestā nozīmē kad ir jārūnā, piemēram, par cilvēkiem kas pamet kādu darbu vai cilvēku grūtā brīdī. Ne jūrnieki kas ne reizi vien ir vērojuši kā žurku bari kas parasti mīt kuģu tilpnēs un citās klusās vietās steidzīgi atstāj kuģi neilgi pirms tā bojā ejas, ne zoologi nespēj saprast šo žurku pašsaglabāšanās instinkta uzliesmojumu.

Kas ir šis barometrs kas slēpts žurkās un liek tā rīkoties?

(Edvīns Sprinģis. „1000 neatminētas mīklas”)

2. Kā sapnis iespaidoja šujmašīnas izgudrošanu?

Amerikāņu mehāniķis Eliass Havs (1819–1867) ilgu laiku eksperimentēja lai radītu šujmašīnu. Tas viņam nekādi neizdevās. Diegi pārtrūka atkal un atkal. Havs centās diegu „austiņā” ievērt no augšas kā to dara parastai šujamadatai. Bet reiz naktī Eliasam parādījās sapnis ka viņš Āfrikā ir uzlīdis kokā. Apkārt kokam dejoja iezemieši ar šķēpiem kuru asajos galos bija redzami caurumi.

Kad Havs pamodās viņam kļuva skaidrs kā atrisināt savu problēmu. Adatas acij vajadzēja atrasties nevis resnākajā adatas galā, bet gan otrajā. Tajā pašā dienā Havs izgudroja šujmašīnu ar dubultnošuvi.

(„1000 neizskaidrojami fenomeni”)

3. Kāpēc cilvēki baidās no melniem kaķiem?

Cilvēki pret kaķiem, it īpaši pret melniem, iztur___s visai piesardzīgi. Čehi, piemēram, u___skata ka melni kaķi ir raganas. Krievu ticējumi vēsta ka velns (nelabais) negaisa laikā iemiesojas kaķos un suņos. Cits ticējums a___galvo ka mirušais kļūst par vampīru ja pār to pārlec kaķis. Tādēļ telpā kur atrod___s aizgājējs cilvēki cenš___s neielai___t kaķus.

No senseniem laikiem cilvēki melnus kaķus u___skatījuši par burvju un raganu izpalīgiem. Tas nav pārsteidzoši jo tieši melni kaķi ir īpaši jūtīgi pret to cilvēku bioloģisko lauku kuri nodarboj___s ar zintniecību un kuriem piemīt ekstrasesoras spējas.

Ir ievērots ka pirms zemestrīces vai vulkāna izvirduma tieši melnie kaķi pirmie jūt katastrofas tuvošanos. Tikai pēc tiem to jūt citas krāsas kaķi un pārējie dzīvnieki: tie visi cenšas a___stāt telpas.

Kāpēc tā notiek?

(„1000 neizskaidrojami fenomeni”)

89. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Atdali ar pieturzīmēm salikta teikuma daļas!

1. Tabula parādījās sapnī

Zināms ka liels krievu zinātnieks Dmitrijs Mendelejevs ķīmisko elementu tabulu ieraudzīja sapnī bet vācu fiziķis Frīdrihs Kekulē sapnī saskatīja benzola formulu.

Protams, to var izskaidrot: abi zinātnieki neatlaidīgi domāja, risinot zinātnisko problēmu un tas ar ko viņi nodarbojās dienā tika turpināts naktī (miegā).

Bet mūsdienu zinātne vēl nav atradusi izskaidrojumu tiem bioķīmiskajiem procesiem kas veido sapņus lai gan meklējumu ceļš ir atklāts.

Var gadīties ka šis noslēpums kādam atklāsies sapnī.

(*Edvīns Sprinģis. „1000 neatminētas mīklas”*)

2. Vai pastāv vienādas automobiļu atslēgas?

Kaut ko nopircis veikalā, Tomass Bekers bija pārliecināts ka ir piegājis pie savas brūnās automašīnas. Viņš nosēdās pie stūres taču tūlīt saprata ka neatrodas savā mašīnā. Uz sēdekļa esošie priekšmeti nepiederēja viņam. Bekers izsauca policiju. Kamēr notika saruna ar policiju pie viņiem piebrauca tieši tāda pati automašīna. Tās šoferis uzmeta skatienu numuram un saprata ka katrs no viņiem sēž svešā mašīnā. Pēc „American Motors” kompānijas domām, iespēja ka divas vienas firmas mašīnas var atvērt ar vienu un to pašu atslēgu ir tūkstotis pret vienu. Fakts ka divas vienādas mašīnas vienā laikā var atrasties vienā vietā palielina iespējamības pakāpi līdz desmit tūkstošiem pret vienu. Taču kad noskaidrojās ka abiem īpašniekiem ir vienāds uzvārds – Bekers – visu izbrīnam nebija gala.

(„1000 neizskaidrojami fenomeni”)

3. Stāšanās vidusskolā visos laikos ir bijusi nopietna lieta taču dažiem paveicās ka nekur tā īpaši nebija jāstājas jo varēja palikt vecajā skolā kur skolotāji un klasesbiedri jau bija saraduši viens ar otra netikumiem. Arī Kristapam tāda iespēja bija taču viņš tik sparīgi tai pretojās ka tēvs beidzot bija spiests piekāpties. Patiesībā Kristaps vispār negribēja turpināt mācības jo lielākā daļa viņa draugu un draudzeņu bija nolēmuši sākt strādāt. Viņiem likās ka darbs ir vieglāks par mācīšanos. Turklāt par darbu maksā, bet par mācīšanos nedod neko. Kristaps uzskatīja ka norakt sevi zem grāmatu kalna un burtnīcu kaudzes bija galēja muļķība kas domāta vecāku

sirdsmieram un sabiedriskās domas apklusināšanai. Tieši tāpēc viņš bija nolēmis tīšām nokavēt visus dokumentu iesniegšanas termiņus, aizbildinoties ar nezināšanu kad, kur un cikos tie jāiesniedz. Tā viņš cerēja iegūt brīvu laiku lai varētu bez bēdām dzīvot uz bagātā tēva rēķina, nedarot pilnīgi neko. Galvenais bija nokavēt un tēlot naivu muļķi, apsolut pēc gada iestāties vislabākajā vidusskolā ko vien tēvs vēlēsies. Tēvs jau nu nebūs tas kurš meklēs viņam skolu. Vienīgi Laura... Pārgudrā Laura.

(Kristīne Ulberga-Rubīne. „Es grāmatas nelasu”)

4. Sapņos Agnese vēl arvien kaitināja Kristapu tomēr dzīvē viņi izlikās ka nepazīst viens otru. Pie visa vainīga bija Kristapa ilūzija, iedomas un fantāzija. Jā, un Agneses gudrība. Ilgi gaidītais randiņš beidzās ar to ka Agnese pieminēja kaut kādu Pavlova zvaniņu bet Kristaps nezināja kas tas tāds par zvaniņu. Tad viņa jautāja vai tad Kristaps nezinot kaut kāda tur suņa sirdi un Bul... buldakovu. Kristaps tādu nepazina taču ar to izjautāšana vēl tikai iesākās. Londons, Hemingvejs, kaut kāds āksts O’Henrijs, Kristi un visbeidzot brāļi Grimmi bija tie kuri izjauca viņu randiņu. Kristapam tie visi bija jāpazīst vai kaut kā tā. Taču viņš nepazina nevienu. Pēc tam kad šo stāstu bija dzirdējis Cūka viņš nomurmināja kaut ko par klasiķiem un grāmatu lasīšanu. Kristaps grāmatas nelasīja un netaisījās kaut ko tik muļķīgu sākt darīt meitenes dēļ. Lai Agnese iet uz randiņu ar brāļiem Grimmjiem ja reāli džeki ir garlaicīgi.

(Kristīne Ulberga-Rubīne. „Es grāmatas nelasu 2”)

3. Atrodi tekstā un pasvītro sinonīmus, kas veido rindu!

4. Atrodi tekstā un iekrāso žargonismus!

90. uzdevums.

1. Saisti dotās teikuma daļas, izmantojot saikļus!

2. Uzraksti izveidotos teikumus!

parasti domā

cilvēks kļūst resns
ēdot maizi

gribat dzīvot veselīgi

jāēd dabiska un veselīga rudzu maize
cepta pēc senām tradīcijām

mēs neēdam

pieēstos
maize ir jāizbauda kā garšīgs ēdiens
kā delikatese
dod spēku un enerģiju

un saista VTL, vienlīdzīgus divdabja teicienus, vienlīdzīgus paligteikumus atkārtoti.

*Tanī laikā radās mūsu līdzenumi **un** augstienes, **un** daudzie ūdeņi.*

(Uldis Ģērmanis)

*Agrāk profesiju ieguva, ejot mācīties pie meistara **un** cītīgi apgūstot amata noslēpumus, **un** pārmantojot meistaruru prasmes.*

*Ir zināms, **ka** eksistē pravietiski sapņi **un** **ka** spīdošas idejas vai lēmumi pie cilvēka nonāk miegā, **un ka** šujmašīnu, lodīšu pildspalvu un ķīmisko elementu periodisko tabulu to radītāji izgudroja sapņā iespaidā.*

(Pēc Edvīna Sprinģa)

un saista divus VTL, vienlīdzīgus divdabja teicienus, vienlīdzīgus paligteikumus.

*Kādā rāmā dienā, **kad** saule necepināja **un** govīs nebizoja, es varēju ieklausīties zāles augšanā, un viegla kā pieneņu pūka atlidoja dziesma.*

(Pēc Visvalža Lāma)

un saista divas neatkarīgas teikuma daļas, kurām pakārtots viens un tas pats paligteikums.

***Kas** labi prot ieklausīties pasaules klusumā, **tas** nekad nespēs būt varmāka **un tas** nelocīs savu muguru varmācības priekšā.*

(Pēc Visvalža Lāma)

Komatu **vai** priekšā liek, ja

*vai ievada paligteikumu;
Nekad nevar zināt, **vai** viss iecerētais izdosies.*

Komatu **vai** priekšā neliek, ja

*vai saista vienlīdzīgus paligteikumus;
Sievietēm atļauts minēt, **vai** efektīgā linukrāsa ir simtprocentīgi dabiska **vai** arī viņa tos prasmīgi balina.*

(Regīna Ezera)

vai saista VTL, vienlīdzīgus divdabja teicienus, vienlīdzīgus paligteikumus atkārtoti.

*Mūsu komanda šajās sacensībās noteikti iegūs **vai** pirmo, **vai** otro, **vai** trešo vietu. Kad galdnieka māceklis kļūst par meistaruru? Kad patstāvīgi izgatavo savu pirmo krēslu **vai kad** saņem diplomu, **vai kad** uz viņa izgatavotajiem krēsliem sēž vienas ģimenes vairāku paaudžu pārstāvji.*

paligteikumā saiklis **vai** ir gan pakārtojuma saiklis, gan saista VTL vai paligteikumus.

*Atklāti sakot, viņš pat vāji ievēroja, **vai** kāds vispār nāca līdz **vai** nenāca, lai gan Vija čaloja bez mitas un viņš kaut ko arī atbildēja.*

(Regīna Ezera)

*Muļķīgā cepure, tur tu guli un nezini, **vai** cīruļi dzied **vai** rudens aukas gaudo.*

(Rūdolfs Blaumanis)

92. uzdevums.

1. Lasi tekstus! Lieto pieturzīmes saikļu **un/vai** priekšā atbilstoši interpunkcijas likumiem!
2. Iezīmētajos teikumos sanumurē saikļus **un/vai** un paskaidro pieturzīmju lietojumu!
3. Ieraksti darbības vārdos patskani **a** vai **ā**!
4. Izvēlies un uzraksti pareizo vārda formu!

1. Kurts un pārējie šoferi visu dienu savos autokrāvējos braukā pa ostu. No visas pasaules pienāk kuģi ar precēm. Vīri, kas strādā uz kuģiem, izceļ savas preces krastā, piekrauj kuģus ar baļķiem un siera nažiem un zivīm un citām tamlīdzīgām lietām, kas tiek ražotas Norvēģijā, un dod___s atkal uz mājām.

Paraugs.

1. – „un” saista vienlīdzīgus teikuma locekļus (VTL)

Un ostā paliek daudzas lielas kastes, kuras Kurtam un pārējiem autokrāvēju šoferiem ir jāaizved uz lielu noliktavu, lai tās nesabojātu lietus vai vējš. Un, tiklīdz viens kuģis ir devies prom, tā vietā ierod__s jauns. Nekādas iespējas atpūsties.

Rosība nedaudz pierimst tikai uz īsu brīdi dienas vidū, jo tad ir pārtraukums un laiks ieēst līdzpaņemtās pusdienas un iedzert kafiju vai pienu vai abus divus. Pārtraukumā Kurts un pārējie sēž un stāsta visādus neticamus stāstus par to, ko viņi ir darījuši vai dzirdējuši un, tā stāstīdami, viņi pīpē un izdzer vēl vienu krūzīti kafijas vai vēl vienu glāzi piena vai abus divus.

Ostā Kurts strādā jau daudzus gadus. Kamēr gandrīz visi cilvēki pasaulē dara _____ (*kaut ko/kautko*) _____ (*pa visam/pavisam*) citu, piemēram, iet uz bērnu dārzu vai skolu vai strādā veikalā vai birojā vai arī ir karaļi un karalienes vai futbolisti, ārsti, advokāti, loči vai _____ (*kautkas/kaut kas*) cits vairāk vai mazāk jocīgs, tikmēr Kurts strādā ostā.

(*Ērlenns Lū. „Kurts četrās grāmatās”*)

2. Kurts vada autokrāvēju jau daudzus gadus. Gandrīz kopš bērna kājas. Viņam pieder skaists, dzeltens autokrāvējs, ar kuru viņš briesmīgi lepoj__s un kuru mazgā katru svētdienu.
-
-
-

Dažreiz viņš to mazgā arī pa nedēļas vidu, piemēram, trešdien vai ceturtdien, taču tad Kurta sieva saka, ka viņš pārspīlē un ka viņa nezina nevienu citu visā pasaulē, kurš būtu tik traks uz autokrāvējiem kā Kurts.

(*Ērlenns Lū. „Kurts četrās grāmatās”*)

3. Kad Kurtam nav jābūt darbā ostā, viņš dzīvoj__s pa māju kopā ar kādu arhitekti, kuru viņš ļoti mīl un kuru sauc Anne Līse. Turklāt Kurts un Anne Līse ir precējušies un viņiem ir trīs bērni, ar kuriem Kurts dārzā mēdz spēlēt futbolu, ja vien viņam nav jābūt darbā.

Resnā Helēna ir vecākā. Viņai ir 11 gadi un viņa cauru dienu tikai ēd un ēd. Viņas mīļākais ēdiens ir dažādas mērces. Vanīļas mērce un brūnā mērce ir pats labākais, ko vien viņa var iedomāties. Tad ir Limonādes Kurts, kas izdzer apmēram 60 litrus limonādes vienas diennakts laikā un, beidzot, ir mazais Buds, kurš ir tikai dažus

gadus vecs un gandrīz neko nesaprot. Buds allaž uzved__s kā tāds bērns un visu laiku prašņā: „Kas tas ir? Un kas ir šis?”, līdz visi kļūst dusmīgi un sūta viņu gulēt, pat ja pulkstenis ir tikai trīs pēcpusdienā un līdz bērnu raidījumam ir vēl vairākas stundas.

Tas īstenībā ir diezgan netaisnīgi, bet tāds sīkais kā Buds, _____ (*parlaimi/par laimi*), īsti nesaprot, kas ir netaisnīgi un kas nav.

Citiem vārdiem sakot, Kurts un Anne Līse un Helēna un Limonādes Kurts un Buds ir ģimene. No vienas puses, viņi ir diezgan parasta ģimene un dara to pašu, ko dara citas parastas ģimenes. Bet, no otras puses, viņi ir arī neparasti. Vispār ir diezgan parasti būt vienlaikus gan parastam, gan neparastam. Visi cilvēki tādi ir. Kad Kurts un viņa ģimene ir parasti, viņi iet uz darbu un skolu un kopīgi vakariņo un skatās televizoru un dod__s pastaigās un apsveic cits citu Ziemassvētkos un dzimšanas dienās. Kad viņi ir neparasti, viņi dara dīvainas lietas. Izdzer 60 litrus limonādes, piemēram, vai arī staigā ar dīvainām cepurēm galvā vai ēd kukurūzas pārslas nevis ar pienu, bet ar sulu vai gaišo alu.

(*Ērlenns Lū. „Kurts četrās grāmatās”*)

4. Kurts sēž autokrāvējā un brauc mājās no darba un nevar saprast vai viņš priecāj__s vai bēdāj__s par to, ka jāiet uz viesībām.
-
-
-

Kurts šādās viesībās allaž ir vienīgais autokrāvēja šoferis un, viņaprāt, nav tik viegli izdomāt, ko runāt ar cilvēku, kurš nav autokrāvēja šoferis.

Daudzi no viņu draugiem ir arhitekti, (*tā pat/tāpat*) kā Anne Līse un viņi visu vakaru runā par mājām. Lielām un mazām mājām. Un tad viņi kaut ko skicē un stāsta par visām tām skaistajām mājām, kuras ir uzbūvējuši. Daži no draugiem ir skolotāji, tie tik staigā apkārt un plātās, ka zinot neticami daudz par daudzām lietām. Un apgalvo, ka viņi (*jebkuram/jeb kuram*) varot iemācīt gandrīz (*jebko/jeb ko*). Kurts neprot būvēt mājas un nevar iemācīt citiem tik daudz visādu lietu un viņš nav arī dakteris, tāpēc šad un tad jūt__s vientuļš. Dažreiz viņš kļūst bēdīgs un grib iet prom, vēl ilgi pirms Anne Līse ir beigusi runāt par mājām.

5. Kad Kurts pārnāk no darba, viņš saka Annei Līsei, ka šovakar viņam ne visai grib__s iet uz viesībām.
„Tu negribi?” prasa Anne Līse.

„Ne pārāk,” saka Kurts.

„Kāpēc ne?” vaicā Anne Līse.

„Tur jau būs tikai ārsti un arhitekti un skolotāji,” atbild Kurts.

„Bet tie taču ir mūsu draugi,” saka Anne Līse.

Un, kad viņa tā saka, Kurts sajūt ___ s vainīgs un saprot, ka nav citas izejas un tad viņš iet un uzvelk savas labākās drēbes un ieziež ūsas ar vasku.

(Ērlenns Lū. „Kurts četrās grāmatās”)

Pieturzīmes salīdzinājuma konstrukcijās

Salīdzinātājdaļu, kuru ievada vārdi kā, nekā, tāds kā, tāpat kā, vairāk kā u. c. un kas attiekmē pret salīdzināmo daļu ir teikuma loceklis, ar pieturzīmēm neatdala.	<i>Midegas savus zirgus audzināja un turēja kā bērnus, pat labāk un gādīgāk nekā dažs tēvs savus bērnus. Darba laikā Midegas zirgiem deva dzert un ēst labāk mazāk nekā par daudz.</i> (Valdemārs Kārklīšs)
Salīdzinātājdaļu no salīdzināmās daļas atdala ar komatu, ja salīdzinātājdaļa veido salīdzinājuma paligteikumu.	<i>Bet drīz vien viņš atcerējās, kā Krista prata saimniekot, kā tai šķīrās darbi.</i> (Valdemārs Kārklīšs)
Salīdzinātājdaļu no salīdzināmās daļas atdala ar pieturzīmi, ja tās saistītas ar vārdiem jo – jo .	<i>Jo lielāka ir strādnieka darba pieredze, jo patstāvīgāks viņš kļūst lēmumu pieņemšanā.</i>
Ar komatu atdala pielīdzinājumus, kas atrodas teikuma sākumā, un pielīdzinājumus, kurus ievada kā, kā jau, gluži kā, tāpat kā .	<i>Un, kā ar veco ābeli, tāpat bija ar citiem kokiem.</i> (Valdemārs Kārklīšs) <i>Tāpat kā viduslaikos, arī mūsdienās amatnieki apvienojušies, lai aizstāvētu savas intereses.</i>

93. uzdevums.

1. Lasi dzejoli!
2. Atrodi un pasvītrot dzejoli salīdzinājumus!
3. Iekrāso savrupinājumus!
4. Nosaki, pie kura savrupinājuma veida tie pieder!

Jaunkundze ar sunīti

Un Vecrīgas šķērsielā, šaurā
kā vēstuļu kastītes sprauga,
kur troksnim un burzmai tik atbalss,
kur smaržo pēc darvas, dzelzs un pēc
āboliem
pagrabos sausus,

es satiku jaunkundzi –
glītu un veiklu
kā mēle,
kā spēlējot vijoles lociņš.

Tai kājās bij kurpītes – lakādas, melnas –
ar sarkanām strīpām un papēdi zaļu.
No cepures – milzīgas kvēlošas ogles –
kā mandele ovālā seja
bij sarkanā gaismā
un lūpas
kā apasiņotas.

Tā steidzās
kā attaisīts zelters,
kā ūdens pa rensteli slīpu
un nervozi raustīja līdz sev
vēl sunīti brūnādas auklā –
tik lielu
kā kalēja dūre,
ar kājiņām trīcošām
kā želē.

Tā steidzās,
un soļi tai bira
kā āboli steigā no apgāzta groza,
jo tuvojās negaiss,
kas likās virs dakstiņu jumtiem
kā milzīgi dūmi,
kur izšaujas cauri pa liesmai.

94. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Lieto salīdzinājuma konstrukcijās nepieciešamās pieturzīmes un izvēlies no iekavās dotajiem vārdiem pareizo!

Pats nezinu, kāpēc, bet mani bija pārņēmis savāds satraukums. Sirds strauji sita, jutu kā uz deniņiem (*izspiežās/izspiežas*) sviedri. Brīdi kavējos, tad, satvēris kliņķi, kurš pretēji manām aizdomām nebija ne glums, ne lipīgs, bet drīzāk tāds siltens kā saulē sasilis, atrāvu durvis un devos iekšā. Gaismas strēle durvju spraugā bija izrādījusies mānīga. Iekšā bija (*tikpat/ tik pat*) tumšs kā ārā. (*Tūdaļ pat/Tūdaļpat*) aiz kaut kā aizķērās kāja un es gandrīz paklupu. Kamēr centos atgūt līdzsvaru, ausis (*ustvēra/uztvēra*) kaut kādas nenosakāmas skaņas. Tādu kā klusu murdoņu kā dudinašanu, čukstēšanu, šļupstēšanu, čāpstinašanu un kāju šļūkāšanu, kam pa vidu jaucās skaņa, kas trakoti bija līdzīga tai, ar kādu bija pavērušās durvis. Itin kā kāds to tikko būtu ierakstījis diskā un tagad atskaņotu. Jutu, ka sāk kņudēt galvas āda un mati pie saknītēm (*sakustas/sakustās*) (*itkā/it kā*) tos celtu (*augšup/aukšup*) nez no kurienes nākoša vilkme. Atcerējos kādreiz bērnībā dzirdētus spoku stāstus.

(Anna Strautniece. „Severīna”)

95. uzdevums.

Uzraksti savus iespaidus par praksi skolā un uzņēmumā, izmantojot salīdzinājumus!

Pieturzīmes teikumos ar tiešo runu

Tiešo runu sāk ar lielo burtu un liek pēdiņās vai atdala ar domuzīmēm.	
Piebilde: „Tiešā runa. (!?)”	<i>Krustmāte, kas bija burve, sacīja: „Tev gribētos tikt uz balli, vai ne?”</i>
„Tiešā runa, (!?)” piebilde. „Tiešā runa,” piebilde, „tiešā runa. (!?)”	<i>„Jā,” Pelnrušķīte atbildēja nopūzdamās. „Labi, bet apsoli, ka mani paklausīsi,” krustmāte turpināja, „un es parūpēšos, lai tu tiec uz balli.”</i> (Šarls Perro)
„Tiešā runa, (!?)” piebilde. „Tiešā runa. (!?)”	<i>„Silts!” viņa sacīja un noņēma no galvas balto batista lakatiņu ar melnajiem punktiem. „Varen silts, mammiņ.”</i> (Rūdolfs Blaumanis)
Ja iespējams tekstā pēdiņu vietā lieto domuzīmi, to lieto tikai tiešās runas sākumā. Ja, tiešajai runai atrodies piebil- des priekšā, pēdiņu vietā lieto domuzīmi , to liek gan tiešās runas priekšā, gan aiz tās.	<i>Krustmāte, kas bija burve, sacīja: – Tev gribētos tikt uz balli, vai ne? – Jā, – Pelnrušķīte atbildēja nopūzdamās. – Labi, bet apsoli, ka mani paklausīsi, – krust- māte turpināja, – un es parūpēšos, lai tu tiec uz balli.</i> (Šarls Perro) <i>– Silts! – viņa sacīja un noņēma no galvas balto batista lakatiņu ar melnajiem punktiem. – Varen silts, mammiņ.</i> (Rūdolfs Blaumanis)

96. uzdevums.

1. Lasi un pārraksti tekstu!

2. Lieto pieturzīmes tiešās runas atdališanai!

Mārīte uz viņu neskatījās, Mārīte skatījās uz govs pupiem. Viņai nepatika dīkdieņi.

Tev jau pilna slaucene Antāns aizrādīja.

Vācies prom Mārīte uzbrēca Tu man traucē!

Kūtī ienāca saimniece. Iespieda rokas sānos, noprasiņa Kas notiek?

Antāns traucē Mārīte sūdzējās.

Saimniec, es nevaru strādāt, ja viņš blenž uz mani.

Antān, tev darba trūkst saimniece vaicāja.

Kad man darba trūcis puisis atteica es domāju, varbūt Mārītei varu ko palīdzēt.

(Arvis Kolmanis. „Balāde par latviešu zemnieku”)

97. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Lieto pieturzīmes tiešās runas atdalīšanai iespīestā tekstā!

Šoferis pasūtīja sulu, tas glauni ģērbtais – alu. Līdzko Rovēna atnesa prasīto un gāja prom, uzvalkā ģērbtais sauca viņai pakaļ:

Krogusmeit!

Rovēna atskatījās no virtuves durvīm: Jā?

Krogusmeit, glāze netīra! Kāju viņš vēl aizvien turēja uz ceļgala un kustināja pēdu. Kas tas par krogu, kur traukus nemazgā? Tā tik var mājās, krogā tā nav brīv.

Rovēna atgriezās pie galdiņa – patiesi, uz glāzes malas bija liels, melns traips.

(Uģis Tomsons. „Reņģu ēdāji”)

Citāta iesaistīšana teikumā

Ja citāts pilnīgi atbilst tiešajai runai, lieto tādas pašas pieturzīmes kā tiešās runas atdalīšanai.	<i>Sens latviešu sakāmvārds mums vēsta: „Darbs dara darītāju.”</i>
Pakārtojuma saiklis pie citāta nepieder, un pēdiņas liekamas tikai aiz tā un citāta beigās. Ja citāts ir teikuma beigās, punktu liek aiz pēdiņām.	<i>Dzejnieks Rainis uzskata, ka „vienā kustībā tu pats tas darbs”.</i>
Ja citētie vārdi iekļaujas autora teikumā kā teikuma locekļi, tos atdala ar pēdiņām.	<i>Tie, kam es to pateiktu, ilgi nespētu ieskatīties man acīs un tad sāktu sarunas ar kaut kādu stulbu joku vai ar „cik šodien ārā jauks laiks”.</i> (Dace Rukšāne)
Ja citējumu sāk ar citētā teikuma sākumu, citātu sāk ar lielo burtu.	<i>Rakstniece Zenta Mauriņa cilvēku aicina „Nevis šaubīties un vilcināties, bet rīkoties un uzdrīkstēties”.</i>

98. uzdevums.

Uzraksti teikumus, iesaistot tajos citātus!

1. Darbs cilvēkam otra veselība. (*Latviešu sakāmvārds*)
2. Kamdēļ gan ar neizdevušos dzīvi nevar izdarīt tāpat kā ar neizdevušos cimdu: izārdīt un adīt no jauna!

(*Rūdolfs Blaumanis*)

3. Maz ir tādu profesiju pasaulē, bez kurām mēs varētu iztikt pavisam.

(*Kārlis Streips*)

4. Katrs konditors arī savas labās domas liks mīklā, lai maizīte būtu laba.

(*Edgars Paškova, konditors, SIA „Edgars” līdzīpašnieks*)

Pieturzīmes teikumos ar uzrunu un uzrunas grupu

Uzrunu un uzrunas grupu no pārējiem teikuma vārdiem atdala ar komatu.	<i>Saņemies, dēls, galva jau tādēļ nebūs jāzaudē, jeb vai tu domā, ka būs, Ješkiņ? Dari tā, mīļo kaimiņien, ja tu sevi un visu jauno paaudzi gribi ievest nepatīkšanās... (<i>Rūdolfs Blaumanis</i>)</i>
Personas vietniekvārds ietilpst teikuma pamatsastāvā un ir teikuma priekšmets, ja blakus personas vietniekvārdam ir lietvārda vokatīvs, kas ne tikai nosauc uzrunāto parādību vai būtņi, bet arī to raksturo.	<i>Jūs, bērniņi, nāciet ar priecīgu prāt' Pie silītes Betlemē visi nu klāt.. Tu, draugs, šoreiz esi kļūdījies!</i>
Personas vietniekvārdus tu, jūs , kam ir pastiprinātāja funkcija, blakus lietvārda vokatīvam iekļauj uzrunas grupā.	<i>Īris, tu vecais zēn, neesi taču muļķis, nepalaid garām savu laimi. (<i>Anna Sakse</i>)</i>

99. uzdevums.

1. Lasi tekstus!
2. Atdali no teksta uzrunu vai uzrunas grupu!
3. Atrodi tekstā vārdus, kuri neatbilst mūsdienu pareizrakstībai!

4. Iesaisti šos vārdus teikumos, kuros tu dod padomus pamatskolas absolventam, kas vēlas mācīties profesionālās izglītības iestādē!

1. „Drēbnieki

Šuvējas

Steidzat pēc maisiem!

Jūs spodrpļētājas

Atstājat baļļas un kurvišus meklējat drīz –

Ogļvedējs brauc!”

(Aleksandrs Čaks. „Ogļvedējs”)

2. „Jā, esi tik laba mīlo, mīlo Ieviņ tu zini, cik ļoti es tevi milēju!”

„Zinu, zinu – (labāk vēl, nekā tu domā!).”

„Iev ko tur tausties ap lādi?” tēvs, istabas priekšā stāvēdams, jautāja.

„Tēt es viņu drusciņ notīrīju no putekļiem un zirnekļu tikliem.”

„Tā – tas labi meit!”

(Rūdolfs Blaumanis. „Paradīzē”)

Pieturzīmes partikulu un izsaukmes vārdu atdalīšanai

Ja aiz apgalvojuma partikulas jā vai nolieguma partikulas nē izteikta vēl kāda motivācija, to no pārējā teksta atdala ar komatu.	Jā , kaut viņš jau būtu mājā! (Rūdolfs Blaumanis) Nē , es te ilgi nebūšu. (Rūdolfs Blaumanis)
Ja partikulas jā un nē nosauc apgalvojumu vai noliegumu, tās no pārējā teksta neatdala.	<i>Brīviņa kungs neteica ne jā, ne nē, acīmredzami atkal sava paša rūpju aizņemts.</i> (Andrejs Upīts)
Vārdu lūdzu atdala ar komatu aiz darbības vārda pavēles izteiksmes formas un ja tas ir iespraudums.	<i>Sakiet, lūdzu, kurā arodskolā var apgūt galdnieka profesiju?</i>
Vārdu lūdzu neatdala ar komatu, ja tas ir vienskaitļa 1. personas formā, kā arī, ja tam seko darbības vārds nenoteiksmē.	Lūdzu iepazīstieties ar lietošanas instrukciju! Lūdzu pieņemt mani darbā par sekretāri jūsu uzņēmumā.
Vārdu paldies atdala ar komatu, ja tas ir iespraudums.	Paldies , šodien jūs ļoti labi strādājāt!
Ar komatiem atdala vārdu paldies kopā ar adresātu datīvā.	<i>Praksē iegūtās prasmes, paldies skolotājam, noderēja, dibinot savu uzņēmumu.</i>
Vārdu paldies neatdala ar komatu, ja tas ir papildinātājs.	<i>Gribam jums pateikt paldies par darbu.</i>

<p>Izsauksmes vārdus, ar kuriem izsaka jūtas un sajūtas, kā arī pamudinājuma izsauksmes vārdus <i>lūk, re, klau, skat</i> u. tml., no pārējiem teikuma vārdiem atdala ar komatu.</p>	<p>Ek, ko nu bēdāt! (Skaidrīte Kaldupe) <i>Jau lāstekas, re, atkal pil,</i> <i>Un eju es pie zīlniecēm, re, zīlēt.</i> (Imants Ziedonis) <i>Tāda, lūk, tā jaunā pasaule ir...</i> (Rūdolfs Blaumanis) Ak, neizliecies jel nu tik svēts! (Rūdolfs Blaumanis)</p>
<p>Pamudinājuma izsauksmes vārdus neatdala ar komatu no pastiprinājuma partikulas <i>nu</i>.</p>	<p>Redz nu, un man bij tādas nelabas aizdomas. (Rūdolfs Blaumanis)</p>
<p>Ar komatiem atdala izsauksmes vārdus no abām pusēm, ja tie atrodas starp citiem teikuma vārdiem.</p>	<p>Bet, ak, cik grūti reizēm visu saprast! <i>Kā viņš tagad strādās, ai, kā strādās!</i></p>
<p>Ar komatu neatdala izsauksmes vārdu ak no sekojoša personas vietniekvārda tu, jūs vai lietvārda Dievs, velns, mūžs u. tml.</p>	<p>Ak tu viens! (Rūdolfs Blaumanis) Ak tētiņ, tā jau nemaz negribēju teikt! (Rūdolfs Blaumanis) Ak tavu neprāta runu! (Skaidrīte Kaldupe)</p>

100. uzdevums.

1. Lasi tekstu!
2. Atdali no teksta partikulas un pieklājības vārdus!
3. Saliec iezīmētajos teikumos nepieciešamās pieturzīmes!

Friziera aroda meistarība slēpjas prasmē veikt oriģinālus griezumus un veidot gaumīgas sasukas. Ikdienas darbā nepieciešamas zināšanas saskarsmes kultūrā, psiholoģijā, biznesa vadībā un medicīnā. Neveiksmīgs pirmais kontakts ar frizieri var atturēt klientu no turpmākas sadarbības. Iemaņas medicīnā frizierim noder jo tieši viņš ir galvenais palīgs cīņā ar klienta neveselīgā dzīvesveida nomocītajiem matiem dažkārt pārlietu taukainiem dažkārt gaužām sausiem. Un jā bieži vien frizieris ir pirmais kas klienta galvā pamana utis.

Uzņēmīgas kundzes ir apvienojušās SIA „Gunta un Inita” un netālu no vecā pasta iekārtojušas frizētavu „Elegance”. Tajā strādā sešas meistares, kas specializējušās sieviešu griezumos. Meistarēm laiks saplānots divus mēnešus uz priekšu, pirms izlaidumiem pat vēl ātrāk. Tiklīdz skolas universitātes interešu pulciņi un citas izglītības institūcijas uzņēmumi firmas un kantori izziņo datumus lielajām izlaiduma gada noslēguma un korporatīvajām ballēm tā sievas mammās mīlākās meitas labākās draudzenes kolēģes tēvamāsas un brāļasievas zvana uz frizētavu.

Atsauca maiga balss:

– Frizētava „Elegance”. Inita lūdzu! Uz divdesmit pirmo? Meita jā. No rīta. Protams. Protams. Labi, labi. Izdomāsim jā jā paldies. Visu labu!

Nākamais zvans. Kundze:

– Frizētava „Elegance”. Inita lūdzu. Nē diemžēl Guntai viss ir pilns. Jā jā jau no paša rīta. Es varu paskatīties, kas ar Sarmu ir. Jā Sarmai ir no vienpadsmitiem trīsdesmit līdz vieniem brīvs. Uz trīspadsmito datumu ja? Derēs! Labi tad es pierakstu. Jūsu vārdiņš? Āā, nemaz nepazīnu. Es paskatīšos, varbūt Guntai arī kaut ko var atrast. Tā, tā, tā... ā, uz diviem izskatās, ka ir brīvs, derēs? Nu jā. Atvaino nepazīnu. Jā. Jā. Labi labi jā jā. Uz redzīti!

(Gundars Ignats. „Pie friziera”)

101. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Atdali tekstā ar pieturzīmēm izsaukšanas vārdus!

1. Nezin kāpēc padomi, kā darba vietā saprasties ar kolektīvu, doti tikai biroja darbiniecēm, it kā citu darba kolektīvu nebūtu. He piemēram, šuvēju, skolotāju, sēņu lasītāju, bibliotekāru, slimnīcas nodaļas eh vai Dievam darbu trūkst?

(Laima Muktupāvela. „Šampinjonu derība”)

2. „Nu vai tu nevīžo pateikties – ak skat kā viņš nosarkst!” saimniece jokojās. „Ak ko nu, mīļo Jānīt, no manis jau nu tev nevajaga kaudnēties, tu jau gan zini, cik labu prātu uz tevi turu. Tātad dzersim priecīgas kāzas... Ak kaut tu būtu bijis klāt un redzējis, cik jautra Latiņa kļuva, kad viņai pastāstīju, ka tu nopircis šūpuli. Nudie viņa negribēja raudāt, bet asaras viņai tā bira pār vaigiem kā... Bet te jau esam pie mājas... nē bet kā tu esi aizkūsis jā kam tā skrēji... nu ej, nu ej, un uzsildi savu tēju un tad nāc un palīdzi man audeklu uzlikt uz stellēm.”

(Rūdolfs Blaumanis. „Šūpulis”)

Pieturzīmes teikumos ar skaitļa vārdiem

Punktu liek	Punktu neliek
aiz arābu cipara, apzīmējot kārtas skaitli; <i>Anglijā pirmo saldējuma rūpnīcu</i> 1922. gadā atvēra firma Wall's. Arī <i>Latvijā saldējumu rūpnieciski sāka ražot</i> 20. gadsimta sākumā. (Pēc preses materiāliem)	aiz pamata skaitļa vārdiem, kurus raksta tikai ar arābu cipariem; aiz romiešu cipara kārtas skaitļa apzīmēšanai; <i>Pēc Voltēra versijas cilvēks, kuru turēja ieslēgtu visnoslēgtākajos Francijas cietokšņos un kurš nomira pēc 34 ieslodzījumā pavadītiem gadiem, bija neviens cits kā Francijas karaļa Ludviķa XIV vecākais brālis.</i> (Pēc „1000 neatminētas mīklas”)
pulksteņa laika apzīmējumos starp stundas un minūšu rādītājiem cipariem; <i>Uzņēmuma galvenā grāmatvede apmeklētājus pieņem otrdienās no 14.00 līdz 18.00.</i>	

Punktu liek	Punktu neliek
aiz arābu cipara un aiz romiešu cipara kārtas skaitļa apzīmēšanai, ja tas lietots teikuma nozīmē.	aiz skaitļa vārdiem, kas norāda dzimšanas, kāda darba izdošanas vai cita notikuma vietu un laiku.
Saturs	<i>No Jelgavas teātra (1920–1953) nākusi</i>
<i>Vārdnīcas lietotājiem.....</i> 3	<i>Nacionālā teātra aktrise E. Radziņa</i>
I. Nepieciešamākie vārdi un frāzes4	<i>un spilgta bērnu lomu atveidotāja</i>
II. Ikdienā lietojami vārdi un frāzes6	<i>V. Singajevska, bet Liepājas teātris (1907)</i>
1. <i>Sasveicināšanās</i>7	<i>dāvājis Rīgas teātriem A. Kairišu, I. Briķi,</i>
2. <i>Atsveicināšanās</i>8	<i>U. Pūcīti.</i>
3. <i>Uzruna</i>9	<i>(Pēc Lielās Latvijas enciklopēdijas)</i>
4. <i>Iepazīšanās</i>10	<i>No pirmās skolas pastāvēšanas dienas</i>
III. Prasme sarunāties11	<i>K. Valdemāra kuģu vadītāju un mehāniķu</i>
1. <i>Kā iesākt/pabeigt sarunu</i>12	<i>skolas direktors bija tālbraucējs kapteinis</i>
2. <i>Kā uzdot jautājumu</i>14	<i>Ernests Kalniņš (1881–1941).</i>
3. <i>Kā atbildēt sarunas biedram</i>16	<i>(Pēc Latvijas mazās enciklopēdijas)</i>

102. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

2. Liec tekstā pie skaitļa vārdiem nepieciešamās pieturzīmes!

3. Raksti pasvītrotos skaitļa vārdus ar cipariem un lieto nepieciešamās pieturzīmes!

1. Joans I – karalis vai viltvārdis?

Francijas karalis Ludviķis X ilgi nevaldīja. Reiz, sadzēries vēsu alu, viņš saslima un nobeidzās. Tas notika 1316 gada 5 jūnijā plkst. 13 16. Tajā laikā viņa sieva jau bija stāvoklī, un 15 novembrī saules gaismu ieraudzīja Francijas četrdesmit septītais ____ karalis – Joans I, taču četras dienas vēlāk mazulītis nomira.

Četrdesmit ____ gadus vēlāk valdošais karalis Joans II cieta sakāvi cīņā ar angļiem, kas viņu sagūstīja. Negaidīti itāļu pilsētā Sjēnā kāds mūks Barteleoms paziņoja, ka Francijas īstais karalis Joans I ____ ir dzīvs un atrodas pilsētā. [..]

Viņš liecināja, ka patiesais karalis, nosaukts par Džanino, izauklēts un izaudzināts cienījamās dāmas Marijas de Karsi ģimenē, un tā visu notikušo ir atklājusi savam audzudēlam pirms savas nāves 1345 gadā.

(„1000 neatminētas mīklas”)

2. Kāpēc tika izgudrotas kaklasaites?

Simtiem gadu garumā tika valkātas dažādas kaklasaites. Antropologi domā, ka tas bijis pirmais ____ apģērba gabals, kas ieguvis savu apveidu no kažokādu strēmeles, kuru mūsu priekšteči nēsāja ap kaklu. Pirmās liecības par kaklasaitēm nāk no ķīniešiem. Ķīnas pirmais imperators Šihuandi baidījās no nāves un pavēlēja aizsaulē viņam līdzīgi dot savas armijas personāla modeli, lai tas nodrošinātu aizsardzību. Šihuandi nomira 210 gadā pirms mūsu ēras, un, kad viņa kaps 1974 gadā tika atvērts, izrādījās, ka komplicētās apdedzinātā māla karavīru figūras bija labi saglabājušās un ap kaklu karavīriem bija kaklauts vai kaklasaite. Kaklasaites valkāja Senajā Romā mūsu

ēras 113 gadā. Viena _____ versija – lai pasargātos no aukstuma, cita versija – tāpēc, ka uzsūc sviedrus.

17 gadsimtā horvāti padarīja kaklasaiti par modes lietu. Pēc uzvaras pār Hābsburgu impēriju tūkstošiem karavīru Parīzē tika iepazīstināti ar karali Luiju XIV, viņu vidū bija daudz Horvātijas jūras kājnieku kareivju, no kuriem daži valkāja krāsainas kravates. Šie greznie izstrādājumi iepatikās frančiem, kuri nekad nebija redzējuši šādu apģērba gabalu, un viņi drīz vien sāka valkāt līdzīgas kravates. Līdz 1789 gada Lielajai franču revolūcijai Francijā bija elitārs kaujinieku pulks, ko sauca par Karalisko kravati. Jēdziens „kravate” cēlies no franču vārda *cravate*, kas nozīmē „horvātu”.

Nepagāja ilgs laiks, un kaklasaišu valkāšana izplatījās. 1660 gadā Kārlis II pēc desmit _____ trimdā Francijā pavadītiem gadiem atgriezās Anglijā un atprasīja troni, ko bija zaudējis pilsoņu kara laikā. Viņam sekoja aristokrāti, kuri Anglijā ieviesa kravates, vēlāk no tām attīstījās kaklasaites, kas kļuva populāras Eiropā, tad Amerikā un pēc tam visā pasaulē.

(Endrū Tompsons. „Kāpēc debesis zilas un papagaiļi runā”)

103. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

2. Strādājiēt pāri! Salieciet tekstā nepieciešamās pieturzīmes!

3. Pārrunājiēt klasē, kurus pareizrakstības likumus ievērojiēt!

Vidējiās profesionāliās izgliētiēbas attīstīēba

19 gs pēdējiēs gadu desmitos pie vairākiēkām pilsētas elementārskolām tika atvērtas amatniecīēbas klases kur vecākie skolēni kā arī skolas tuvumā dzīēvojiēšie jaunieši vakaros apguēva elementāras iēmaēnas daēžādās amatos. Nodarbiēbas vadiēja vai nu algoti meistari vai arī elementārskolas skolotāji ja vien viņi bija tam pietiekami sagatavoti. Tādās gadiējumos jauniešiem kas nereti skolu nemaz nebija apmeklējiēši bez amata iēmaēnām sniedza arī elementāras vispārējiās zināēšanas.

Augošā Rīēgas rūēpniecīēba prasīēja no strādniekiem daudz plaēāku un vispusīēgāku profesionālo sagatavotiēbu nekā to spēē dot viēnkārēša amata klase. Tāēpēc ar Rīēgas pilsētas pēdējiē birēgermeistara E H Holandera atbalstu 1872 gadā tika atvērta Rīēgas vāēcu amatniecīēku biedrīēbas skola. Tā kļuēva par Rīēgas pilsētas amatniecīēbas skolu kas Pirmā pasaules kara laikā tika evakuēēta uz Maskavu bet 1922 gadā atjaunoēja savu darbīēbu Rīēgā Gaiziēna ielā 3.

1919 gada augustā Izgliētiēbas ministriējā tika izveidota Arodskolu nodaēla kuras uzdevums bija rūēpētiēs par profesionāliās izgliētiēbas attīstīēbu. Likums par arodizgliētiēbu paredēēja ka arodskolas var būt gan zemākas gan vidējiās bet daēžādu nozaru speciālisti ar augstāko izgliētiēbu jāēgatavo Latvijas Universitātes attīēcīēgājiēm fakultāētēm. Zemākiās arodskolas ēgatavoēja strādniekus uzēēmumiēm un darbnīēcām kā arī amatniecīēkus kas individuāli darboējas daēžādos arodos. Turklāt zemākiās arodskolas ēgatavoēja reflektantus tehnikumiēm.

Arodu vidusskolu jeb tehnikumu uzdevums bija paplašināt audzēkņu vispārējo zināšanu līmeni un sniegt vidējo speciālo izglītību. Viena no divām vidējām tehniskajām mācību iestādēm kas divdesmito gadu sākumā darbojās Latvijā bija Rīgā K Valdemāra ielā 1c bijušajās Nikolaja ģimnāzijas telpās izvietotais Rīgas Valsts tehnikums. Tā darbības sākumi meklējami jau pirms 1. pasaules kara kad 1913. gadā Rīgas būvtehnīku sabiedrība atvēra politehniskos kursus ar arhitektu un mērnieku nodaļām. Latvijas brīvvalsts laikā Rīgā darbojās arī citiem resoriem pakļautas profesionālās mācību iestādes. Tā Zemkopības ministrija 20 gadu beigās Baznīcas ielā 4 atvēra Mājturības institūtu kas bija cieši saistīts ar Kaucminde mājturības skolu. Bez tehnikumiem darbojās arī dažas speciāla tipa aroda vidusskolas. 1933 gadā Latvijas Sarkanais Krusts pie savas slimnīcas J Asara ielā 3 atvēra žēlsirdīgo māsu skolu kur gatavoja vidējo medicīnas personālu.

(Pēc Alfrēda Stara. „Skolas un izglītība Rīgā”)

Pašpārbaudes uzdevumi

104. uzdevums.

Atzīmē ar X, vai apgalvojums ir pareizs vai nepareizs!

Nr. p. k.	Apgalvojums	Jā	Nē
1.	Vienlīdzīgus teikuma locekļus atdala ar pieturzīmēm.		
2.	Pāra saikļu otrās daļas priekšā jāliek komats.		
3.	Atkārtota saikļa priekšā ne vienmēr liekams komats.		
4.	VTL atdala ar domuzīmēm no abām pusēm, ja tie atrodas teikumā starp vispārinošo vārdu un citiem teikuma locekļiem.		
5.	Aiz vispārinošā vārda liek kolu, ja VTL uzskaitījums teikumu noslēdz.		
6.	Savrupina apzīmētājus, pielikumus vai to grupas un pulksteņa laiku aiz dienas nosaukuma vai datuma.		
7.	Divdabja teicienu veido divdabis.		
8.	Iespraudums ir vārds, vārdu grupa vai teikums, kas izsaka paskaidrojumu, un to atdala ar komatiem.		
9.	Ievadītājevārdus <i>piemēram, proti, galvenokārt</i> teikumā atdala ar komatiem no paskaidrojošo vārdu grupas.		
10.	Saikļi <i>un, bet, ka, taču, kamēr</i> ir sakārtojuma saikļi.		
11.	Vārdi <i>no kurienes, uz kuriem</i> var ievadīt palīgteikumu.		
12.	Ja divus vienlīdzīgus palīgteikumus saista saikļi <i>un, vai</i> , tad to priekšā liek komatu.		
13.	Salīdzinātājdaļu no salīdzināmās daļas atdala ar komatu, ja tās saistītas ar vārdiem <i>jo-jo</i> .		
14.	Ja citāts ir teikuma beigās, pēdiņas liek aiz punkta.		
15.	Personu vietniekvārdus <i>tu, jūs</i> iekļauj uzrunas grupā.		

105. uzdevums.

Atzīmē pareizo atbildi!

1.

- A. Gaisā esošais skābeklis ar dzelzi nereaģē, jo tas ir savienots ar citām skābekļa daļiņām, bet kad saskarē ar dzelzi nonāk ūdens tas gaisā savienojas ar oglekļa dioksīdu ogļskābo gāzi un rada skābi, kas dzelzi izšķīdina un ļauj ūdenim piekļūt tā skābekļa un ūdeņraža elementiem, un pēc tam brīvais skābeklis var savienoties ar dzelzi un izveidot dzelzs oksīdu – rūsu.
- B. Gaisā esošais skābeklis ar dzelzi nereaģē, jo tas ir savienots ar citām skābekļa daļiņām, bet, kad saskarē ar dzelzi nonāk ūdens, tas gaisā savienojas ar oglekļa dioksīdu (ogļskābo gāzi) un rada skābi, kas dzelzi izšķīdina un ļauj ūdenim piekļūt tā skābekļa un ūdeņraža elementiem, un pēc tam brīvais skābeklis var savienoties ar dzelzi un izveidot dzelzs oksīdu – rūsu.
- C. Gaisā esošais skābeklis ar dzelzi nereaģē jo tas ir savienots ar citām skābekļa daļiņām, bet kad saskarē ar dzelzi nonāk ūdens, tas gaisā savienojas ar oglekļa dioksīdu (ogļskābo gāzi) un rada skābi, kas dzelzi izšķīdina un ļauj ūdenim piekļūt tā skābekļa un ūdeņraža elementiem un pēc tam brīvais skābeklis var savienoties ar dzelzi un izveidot dzelzs oksīdu rūsu.

2.

- A. Parasti sabiedriskā transporta lietotāji sūdzas par to, ka autobuss pieturā jāgaida ļoti ilgi un tad veseli trīs autobusi pienāk vienlaikus, tāpēc matemātiķi ir centušies izskaidrot šo ikdienas āķīgo mīklu, izmantojot sarežģītas formulas, balstoties uz vairākiem maketiem, savstarpējām sakarībām, nejaušiem gadījumiem un sastrēgumiem.
- B. Parasti sabiedriskā transporta lietotāji sūdzas par to, ka autobuss pieturā jāgaida ļoti ilgi, un tad veseli trīs autobusi pienāk vienlaikus, tāpēc matemātiķi ir centušies izskaidrot šo ikdienas āķīgo mīklu, izmantojot sarežģītas formulas, balstoties uz vairākiem maketiem, savstarpējām sakarībām, nejaušiem gadījumiem un sastrēgumiem.
- D. Parasti sabiedriskā transporta lietotāji sūdzas par to, ka autobuss pieturā jāgaida ļoti ilgi un tad veseli trīs autobusi pienāk vienlaikus, tāpēc matemātiķi ir centušies izskaidrot šo ikdienas āķīgo mīklu izmantojot sarežģītas formulas balstoties uz vairākiem maketiem, savstarpējām sakarībām, nejaušiem gadījumiem un sastrēgumiem.

3.

- A. 21 gadsimta sākumā sabiedrība sāka interesēties, vai bundžās pildītais bezalkoholiskais dzēriens *Red Bull* nav bīstams veselībai, jo valdīja pieņēmums, ka viena no tā sastāvdaļām glukuronolaktons

ir mākslīgs stimulants, kas 20. gadsimta sešdesmitajos gados kaujas gara celšanai tika dots ASV karaspēkam Vjetnamā.

- B. 21. gadsimta sākumā sabiedrība sāka interesēties, vai bundžās pildītais bezalkoholiskais dzēriens *Red Bull* nav bīstams veselībai, jo valdība pieņēmus, ka viena no tā sastāvdaļām, glukuronolaktons, ir mākslīgs stimulants, kas 20. gadsimta sešdesmitajos gados kaujas gara celšanai tika dots ASV karaspēkam Vjetnamā.
- C. 21. gadsimta sākumā sabiedrība sāka interesēties, vai bundžās pildītais bezalkoholiskais dzēriens *Red Bull* nav bīstams veselībai, jo valdība pieņēmus, ka viena no tā sastāvdaļām – glukuronolaktons – ir mākslīgs stimulants, kas 20. gadsimta sešdesmitajos gados kaujas gara celšanai tika dots ASV karaspēkam Vjetnamā.

4.

- A. Valda uzskats, ka regbijs radies 1823. gadā Anglijā Regbijas vidusskolā, kad futbola spēles laikā Viljams Vebs Eliss, ar noteikumiem neapmierināts students, paķēris bumbu un skrējis ar to rokās.
- B. Valda uzskats, ka regbijs radies 1823. gadā Anglijā, Regbijas vidusskolā, kad futbola spēles laikā Viljams Vebs Eliss, ar noteikumiem neapmierināts students, paķēris bumbu un skrējis ar to rokās.
- C. Valda uzskats, ka regbijs radies 1823. gadā Anglijā, Regbijas vidusskolā, kad futbola spēles laikā Viljams Vebs Eliss ar noteikumiem neapmierināts students paķēris bumbu un skrējis ar to rokās.

5.

- A. Spogulis ir vienkārša ierīce, kuras darbība balstīta uz fenomenu, ko sauc par refleksiju, kad gaismas daļiņas fotoni atduras pret noteikta objekta virsmu un tādā pašā leņķī atstarojas atpakaļ.
- B. Spogulis ir vienkārša ierīce, kuras darbība, balstīta uz fenomenu, ko sauc par refleksiju, kad gaismas daļiņas – fotoni – atduras pret noteikta objekta virsmu, un tādā pašā leņķī atstarojas atpakaļ.
- C. Spogulis ir vienkārša ierīce, kuras darbība balstīta uz fenomenu, ko sauc par refleksiju, kad gaismas daļiņas – fotoni – atduras pret noteikta objekta virsmu un tādā pašā leņķī atstarojas atpakaļ.

6.

- A. Lai novērstu metāla rūsēšanas procesu, metālu galvanizē ar cinka kārtu, kas pasargā zem tā esošo metālu pat tad, ja arī cinka kārtā ir ieskrābāta, jo cinks reagē ar korozīviem elementiem, tāpēc noārdīsies pirmais.
- B. Lai novērstu metāla rūsēšanas procesu, metālu galvanizē ar cinka kārtu, kas pasargā zem tā esošo metālu pat tad, ja arī cinka kārtā ir ieskrābāta, jo cinks reagē ar korozīviem elementiem, tāpēc noārdīsies pirmais.

- C. Lai novērstu metāla rūsēšanas procesu, metālu galvanizē ar cinka kārtu, kas pasargā zem tā esošo metālu pat tad ja arī cinka kārtā ir ieskrābāta, jo cinks reaģē ar korozīviem elementiem, tāpēc noārdīsies pirmais.

7.

- A. „Pie mums te nekas nav samākslots viss ir tā kā dzīvē” SIA Edgars līdzīpašnieks vedina nākt iekšā ražotnē, kur gaitenī uz durvīm ir uzraksti Krēma cehs un Mīklas cehs un pa atvērto durvju spraugu var redzēt, kā čakli rosās darbinieces.
- B. Pie mums te nekas nav samākslots – viss ir tā kā dzīvē, SIA Edgars līdzīpašnieks vedina nākt iekšā ražotnē, kur gaitenī uz durvīm ir uzraksti Krēma cehs un Mīklas cehs un pa atvērto durvju spraugu var redzēt, kā čakli rosās darbinieces.
- C. „Pie mums te nekas nav samākslots – viss ir tā kā dzīvē,” SIA Edgars līdzīpašnieks vedina nākt iekšā ražotnē, kur gaitenī uz durvīm ir uzraksti „Krēma cehs” un „Mīklas cehs” un pa atvērto durvju spraugu var redzēt, kā čakli rosās darbinieces.

106. uzdevums.

Saliec tekstā pieturzīmes!

Kopš tā laika darbs man gāja no rokas. Ja arī gadījās kāda nelaipnāka seja ieraugot „oficiālo” piespraudekli tā tūdaļ atplauka. Ne jau katrs vēlējās sev tējas sēni un no tiem kas to vēlējās es naudu neņēmu. Kā tad tā dažs brīnītos. Kāda tad tam visam jēga? Pirmkārt tējas sēni tāpat kā draugu nemaz nedrīkst pārdot. Māņticība? Varbūt. Taču šo apgalvojumu es vis nesaklausīju no simtgadīgas večiņas mutes bet gan atradu globālajā tīmeklī. Otrkārt patlaban es bez naudas gluži labi varēju iztikt. Kas man bija vajadzīgs? Pašam kāds maizes kumoss Zaigai sēkliņas un sēnei tēja. Tās tad arī bija lietas pret ko iemainīju tējas sēni. Maiņas tirdzniecība kā pirms tūkstošiem gadu. Taisnību sakot būtiskākais bija pirmais proti es pats. [...]

Protams palikt gluži bez santīma arī bija bīstami sakrātos milzīgi komunālie parādi un no tā izrietošās sekas nevienam nav jāskaidro.

Biju nejauši uzgājis mazītiņu mākslas salonu un reiz joka pēc aiznesu tur dažus no saviem agrīnajiem pastelēm tulpes zieda tuvplānu un Zaigas spārna rakstu. Man par izbrīnu tos labprāt paņēma un vedināja nest vēl. Protams par grašiem taču ko gan varēja gribēt vai es kāds diženais mākslinieks? Bet man pietika. Un bija prieks.

Varētu likties ka mana dzīve tajā laikā bija teiksim tā nožēlojama. Bet nē gluži otrādi tā bija ieguvusi līdz šim nepazītu pilnību. Pasaule bija kļuvusi krāsaināka nekā jebkad.

(Anna Strautniece. „Severīna”)

Pašpārbaudes uzdevumu atbildes

Leksikoloģija

54. uzdevums.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
B	C	B	A	B	A	C	A	B	C
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
B	C	B	B	A	B	B	B	C	B
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
C	C	B	C	C	B	C	C	A	B

55. uzdevums.

Nr. p. k.	Pareizi	Nepareizi
1.		X
2.		X
3.	X	
4.		X
5.	X	
6.	X	
7.	X	
8.	X	
9.		X
10.	X	
11.	X	
12.		X
13.	X	
14.		X
15.	X	
16.	X	

75. uzdevums.

Nr. p. k.	Pareizi	Nepareizi
1.	X	
2.		X
3.		X
4.	X	
5.		X
6.		X
7.	X	
8.	X	
9.		X
10.		X

56. uzdevums.

sarunvalodas vārdi: ko es te muldu, pavadonis, vāvuļoja

poētismi: pavēstīt, sapņaini

svešvārdi: slēdžus, prožektorus, magnetofonu, statīvā, konkursā, scenārija, fotomodeli

frazeoloģismi: pa taisno dosies

Ortogrāfija

74. uzdevums.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
A	C	B	A	B	B	B	C	A	C

76. uzdevums.

Runā, ka Lielais Ķīnas mūris esot vienīgais mākslīgais veidojums, ko ar neapbruņotu aci varot redzēt no kosmosa vai Mēness. Šī teorija ir ietverta mācību grāmatās visā pasaulē un izklāstīta 1998. gadā uzņemtajā Eda Harisa filmā „Trūmena šovs”.

Pašreiz tiek uzskatīts, ka pieņēmums tomēr ir nepatiess.

Daudzus liela mēroga mākslīgos objektus, tādus kā automaģistrāles, lidostas, ēkas un kuģus, tāpat kā Lielo Ķīnas mūri, var redzēt ar neapbruņotu aci, bet tikai no zemas Zemes orbītas (apmēram 200 jūdzēm virs jūras līmeņa). Mūra platums ir 5 līdz 8 metri, bet augstums vietām sasniedz 10 metrus. Kad to skar putekļu vētras, tas ir vēl labāk redzams. Tomēr neviens mākslīgais objekts ar neapbruņotu aci no dažu 1000 jūdžu attāluma vispār nav redzams, nemaz nerunājot par to, ka tas būtu saskatāms no Mēness, kurš ir apmēram 240 000 jūdžu attālumā un no kura visi kontinenti un okeāni bez mehāniskām palīgierīcēm ir tik tikko redzami. Šos faktus ir apstiprinājuši vairāki astronauti.

(Pēc Endrū Tompsona)

Interpunkcija

104. uzdevums.

Nr. p. k.	Pareizi	Nepareizi
1.	X	
2.	X	
3.		X
4.	X	
5.	X	
6.		X
7.		X
8.	X	
9.		X
10.		X
11.	X	
12.		X
13.	X	
14.		X
15.		X

105. uzdevums.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
B	A	C	B	C	A	C

106. uzdevums.

Kopš tā laika darbs man gāja no rokas. Ja arī gadījās kāda nelaipnāka seja, ieraugot „oficiālo” piespraudekli, tā tūdaļ atplauka. Ne jau katrs vēlējās sev tējas sēni, un no tiem, kas to vēlējās, es naudu neņēmu. Kā tad tā – dažs brīnītos. Kāda tad tam visam jēga? Pirmkārt, tējas sēni, tāpat kā draugu, nemaz nedrīkst pārdot. Māņticība? Varbūt. Taču

šo apgalvojumu es vis nesaklausīju no simtgadīgas večiņas mutes, bet gan atradu globālajā tīmeklī. Otrkārt, patlaban es bez naudas gluži labi varēju iztikt. Kas man bija vajadzīgs? Pašam kāds maizes kumoss, Zaigai sēkliņas un sēnei tēja. Tās tad arī bija lietas, pret ko iemainīju tējas sēni. Maiņas tirdzniecība kā pirms tūkstošiem gadu. Taisnību sakot, būtiskākais bija pirmais, proti – es pats. [..]

Protams, palikt gluži bez santīma arī bija bīstami, sakrātos milzīgi komunālie parādi, un no tā izrietošās sekas nevienam nav jāskaidro.

Biju nejauši uzgājis mazītiņu mākslas salonu un reiz joka pēc aiznesu tur dažus no saviem agrīnajiem pastelēm – tulpes zieda tuvplānu un Zaigas spārna rakstu. Man par izbrīnu, tos labprāt paņēma un vedināja nest vēl. Protams, par grašiem, taču ko gan varēja gribēt – vai es kāds diženais mākslinieks? Bet man pietika. Un bija prieks.

Varētu likties, ka mana dzīve tajā laikā bija, teiksim tā – nožēlojama. Bet nē, gluži otrādi – tā bija ieguvusi līdz šim nepazītu pilnību. Pasaule bija kļuvusi krāsaināka nekā jebkad.

(Anna Strautniece. „Severīna”)

Izmantotā literatūra

1. Aspazija. *Vientulības krāsa*. Rīga : J.L.V, 2004.
2. Ābele, I. *Atgāzenes stacijas zirgi*. Rīga : ATĒNA, 2006.
3. Bāliņa, R. u. c. *Latviešu valodas vārdnīca*. Rīga : Avots, 2006.
4. Bels, A. *Būris*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2000.
5. Blaumanis, R. *Indrāni. Skroderdienas Silmačos*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2003.
6. Blaumanis, R. *Skroderdienas Silmačos*. Rīga : NORDIK, 2006.
7. Blaumanis, R. *Stāsti un noveles*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1956.
8. Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2009.
9. Cipulis, D. *Latvijas vēsture. Latvijas mazā enciklopēdija*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2004.
10. Čaks, A. *Kopoti raksti. 1. sēj.* Rīga : Zinātne, 1991.
11. Čaks, A. *Kopoti raksti. 2. sēj.* Rīga : Zinātne, 1992.
12. Ezera, R. *Princeses fenomens*. Rīga : Liesma, 1985.
13. Ezera, R. *Zemdegas*. Rīga : Liesma, 1988.
14. Ezeriņš, J. *Kādas blusas stāsts un citi*. Rīga : Valters un Rapa, 2006.
15. Hermanis, A, Naumanis, N. *Latviešu stāsti*. Rīga : Dienas Grāmata, 2006.
16. Ignats, G. *Bez jakas*. Rīga: Dienas grāmata, 2009.
17. Ikstena, N. *Pasakas ar beigām*. Rīga : Pētergailis, 2005.
18. Kainaizis, V. *Latvijas kino. Latvijas mazā enciklopēdija*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005.
19. Kūlis, Ē. *Haubices izredzētais un Tāda tā naģīte*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008.
20. Laua, A. u. c. *Frazeoloģijas vārdnīca*. Rīga : Avots, 2000.
21. Laua, A. *Latviešu leksikoloģija*. Rīga : Zvaigzne, 1981.
22. Lū, Ē. *Kurts četrās grāmatās*. Rīga : Liels un mazs, 2009.
23. Muktupāvela, L. *Šampinjonu derība*. Rīga : Jumava, 2009.
24. Rainis. *Jaunatnei*. Rīga : Liesma, 1965.
25. Rauhvangers, E. *Sinonīmu vārdnīca skolām*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2006.
26. Rembo, A, Verlēns, P. u. c. *Tu sapņoji būt brīva* Rīga : Garā Pupa, 1995.
27. Ruberte, I. *Senvārdu vārdnīca*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2004.
28. Rungulis, M. *Turēt aiz astes laiku*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2010.
29. Senkevičs, H. *Tuksnesī un džungļos*. Rīga : Grāmata, Auseklītis, 1991.
30. Sēja, G. *Enciklopēdiskā vārdnīca skolēniem*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005.
31. Sodums, Dz. *Savai valstij audzināts*. Rīga : Liesma, 1993.
32. Sprinģis, E. *1000 neatminētas mīklas*. Rīga : Aplis, 2003.
33. Staris, A. *Skolas un izglītība Rīgā*. Rīga : Lielvārds, 2000.
34. Strautniece, A. *Severīna*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2009.
35. Šmite, L. *Ogrēns – upes zēns*. Rīga : Skola un Ģimene, 2009.
36. Šteinberga, D. *Spēle*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2007.
37. Tompsons, E. *Kāpēc debesis zilas un papagaiļi runā*. Rīga : Kontinents, 2007.
38. Tomsons, U. *Reņģu ēdāji*. Rīga : Valters un Rapa, 1999.
39. Ulberga-Rubīne, K. *Es grāmatas nelasu*. Rīga : ALIS, 2007.
40. Ulberga-Rubīne, K. *Es grāmatas nelasu 2*. Rīga : Brīvais Mustangs, 2009.
41. Vācietis, O. *Kopoti raksti. 2. sēj.* Rīga : Liesma, 1991.
42. Vācietis, O. *Kopoti raksti. 3. sēj.* Rīga, Liesma, 1990.

43. Vācietis, O. *Kopoti raksti. 4. sēj.* Rīga : Liesma, 1991.
44. Zarāns, A. *Pilis un muižas Latvijā. Latvijas mazā enciklopēdija.* Rīga : Zvaigzne ABC, 2007.
45. Zālīte, M. *Dzeja.* Rīga : Zvaigzne ABC, 2003.
46. Zālīte, M. *Sauciet to par teātri.* Rīga : J.L.V, 2001.
47. Ziedonis, I. *Raksti. 1. sēj.* Rīga : NORDIK, 1995.
48. Ziedonis, I. *Raksti. 2. sēj.* Rīga : NORDIK, 1995.
49. Ziedonis, I. *Raksti. 3. sēj.* Rīga : NORDIK, 1995.
50. Ziedonis, I. *Raksti. 4. sēj.* Rīga : NORDIK, 1995.
51. Ziedonis, I. *Raksti. 11. sēj.* Rīga : NORDIK, 2000.
52. Zuja, A. *Siseņu maršs.* Rīga : Lauku Avīze, 2005.
53. *1000 neizskaidrojami fenomeni.* Rīga : Aplis, 2003.
54. *Stāsti. Prozas lasījumi klātienē un neklātienē.* Rīga : Laikraksts Diena, 2008.
55. *За нас / Par mums.* Rīga : Orbita, 2009.

Interneta resursi

56. Znotiņš, A. *Ziemas ceļš.* Pieejams: http://www.satori.lv/raksts/537/Armands_Znotins/Ziemas_cels (atsauce 15.07.2010.)
57. Kušķis, J. *Svešvārdi.* Pieejams: <http://www.liis.lv/latval/Darbinieki/19Kuskis/Svesvardi.htm> (atsauce 15.07.2010.)
58. Ancītis, T. *Profesionālais žargons atvieglo darbu.* Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/211604-profesionlais_zargons_atvieglo_darbu (atsauce 3.08.2010.)

Publikācijas

59. Ignats, G. *Ražot.* Rīga : Karogs, Nr. 02., 2006.